Delavska enotnost

Glasilo Zveze sindikatov Slovenije

Glavni urednik Dušan Gačnik
Odgovorni urednik Franček Kavčič

Ljubljana, 9. februar 1984
letnik 43, številka 5

Naša tema: ukinjanje tozdov

Skoraj polovico tokratne Delavske enotnosti smo namenili snovanju nove samoupravne organiziranosti v nekaterih organizacijah združenega dela, še posebej tistim, kjer so že ali pa morebiti še bodo zmanjšali število temeljnih organizacij združenega dela ali pa jih celo ukinili. Zato ni odveč vprašanje, zakaj smo se lotili te teme. Razlogov je več, najpomembnejši pa je vsekakor ta, da se je lani pojavilo kar precejšnje število predlogov za ukinitev temeljnih organizacij združenega dela. Takšnih hotenj, ki tlijo med ljudmi in še niso prišla v javnost, je zagotovo precej, bržkone v mnogih okoljih nenehno preverjajo svojo samoupravno organiziranost, primerjajo status svoje temeljne organizacije združenega dela z zakonskimi določili ter snujejo učinkovitejšo organizacijsko obliko.

Dokler teče vse gladko in zakonito, dokler imajo delavci nalitega čistega vina, je vse v redu in prav. Res je treba odpraviti neživljenjske tozde, jih preoblikovati, vendar pa ne brez ustreznih ocen in analiz, presoje družbenopolitičnih organizacij, samoupravnih organov in drugih družbenih dejavnikov. Glavno vprašanje pri tem je, kakšni so dohodkovni odnosi v temeljni organizaciji združenega dela in v delovni organizaciji, na kakšnih temeljih tozd pridobiva dohodek in kako delavci uveljavljajo svoje samoupravne pravice in dolžnosti v njem. Prav pri analizi teh vprašanj pa strokovne službe in poslovodni organi v delovnih organizacijah pogosto ponujajo sumljive argumente, na osnovi katerih naj bi delavci odločali o združitvi tozdov ali o njihovi ukinitvi. Skoraj povsod pa omenjajo, da se bodo tako stroški za samoupravljanje znižali. Kakšen pa je družbenoekonomski položaj delavca v novi tvorbi, kako bo odločal o pridobivanju in razporejanju dohodka ter uveljavljal druge pravice, pa včasih kot da ni pomembno.

Pri našem delu smo se izognili sistematičnim analizam, ker bi nas lahko zapeljale v preveč suhoparne vode. Besedo smo dali ljudem v organizacijah združenega dela in nekaterim tovarišem, ki smo jih povabili za našo okroglo mizo. Ti se sistematično ukvarjajo z uveljavljanjem zakona o združenem delu. Tudi naši sodelavci iz drugih republik so nam poslali o tem svoje prispevke.

Mi pa smo želeli spodbuditi razmišljanja delavcev in jih opogumiti za dosledno uveljavljanje samoupravnih pravic in takšnega tozda, kjer bodo lahko dejansko odločali o pogojih in sadovih svojega dela.

Marjan Horvat

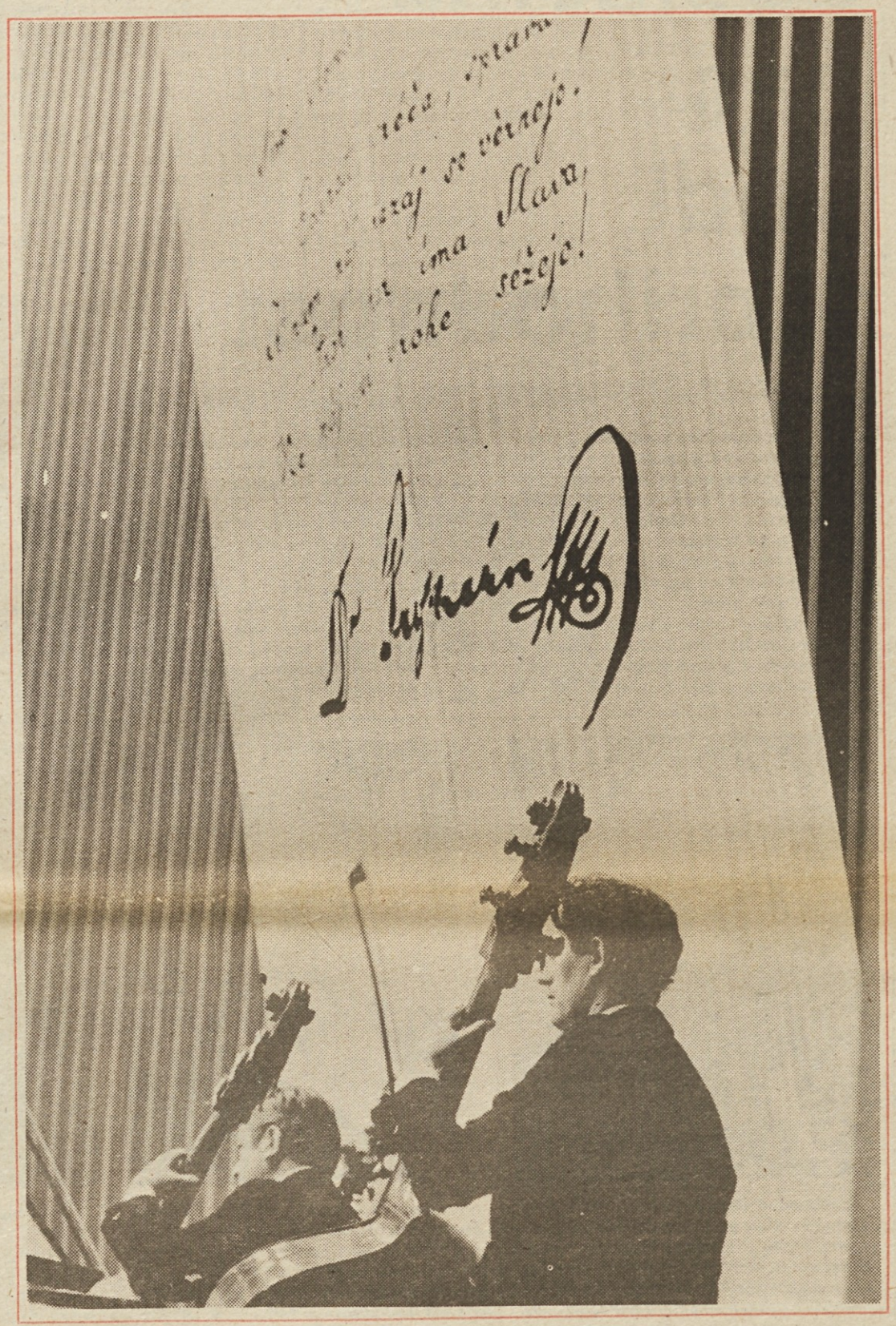

Kulturni praznik ni le spomin na Franceta Prešerna, čeprav je največji slovenski pesnik. To je tudi dan, ko ugotavljamo sedanje kulturne dosežke, ko nagrajujemo najboljše in ko se bolj ali manj optimistično spogledujemo s prihodnostjo.

V Cankarjevem domu v Ljubljani so na predvečer slovenskega kulturnega praznika podelili tri Prešernove nagrade in deset nagrad Prešernovega sklada. Poračun za preteklo leto in izziv za naprej, ki pa je po razmišljanju slavnostnega govornika Poldeta Bibiča optimističen.

Andrej Agnič

Dremanje je prijetno, a lahko škodi

Navada je železna srajca, pravi slovenski pregovor. Zato tudi ni presenetljiva ugotovitev Francke Herga na zadnjem posvetu predsedstva ZSS s predsedniki občinskih in medobčinskih sindikalnih svetov o akciji Zaključni računi 83. Ponekod, v nekaterih občinah in organizacijah združenega dela se še sedaj niso začeli pripravljati na razpravo o rezultatih gospodarjenja v lanskem letu. Takšna ugotovitev je v tem času, ko ostaja za izvedbo celotne akcije še slab mesec, kajpak dovolj alarmantna, da ji velja prisluhniti. V takšnih okoljih bo skoraj zagotovo zmanjkalo časa za dobro in temeljito pripravo vseh potrebnih gradiv in ne nazadnje tudi za poglobljeno obravnavo tako rezultatov gospodarjenja kot tudi vzrokov zanje, za izdelavo najprimernejših ukrepov, da bi letos odpravili slabosti poslovanja. Pomanjkljivih priprav in obravnave rezultatov gospodarjenja pa si v letošnjem letu, ki bo tako zelo odločilno za družbenoekonomski razvoj Jugoslavije, nikakor ne bi smeli privoščiti.

Zato nemara ni odveč, če še enkrat ponovimo, čemu naj bi sindikalni delavci (in predstavniki drugih družbenopolitičnih organizacij, ki bodo sodelovali v razpravah), namenjali največ pozornosti. Razpravljali naj ne bi zgolj o gospodarjenju v delovni organizaciji, čeprav bo temu vprašanju nedvomno posvečena največja skrb. Delavci morajo dobiti vpogled v širše družbeno ekonomske razmere in v gospodarski položaj. To na eni strani pomeni spoznavanje dosežkov sorodnih delovnih organizacij in primerjava svojih in njihovih rezultatov, na drugi pa spoznavanje rezultatov celotnega gospodarstva v luči stabilizacijskih nalog in ciljev. Delavcem bo treba pojasniti vlogo in naloge dolgoročnega programa stabilizacije (prepričani smo, da tega marsikje še niso storili, čeprav je od sprejema teh dokumentov minilo že lepo število mesecev), zakonov in predpisov, ki jih bo treba letos še sprejeti in ki bodo pomembno vplivali na pogoje za gospodarjenje (in zahtevali morebitno prilagajanje gospodarskih načrtov za tekoče leto), pomen najemanja tujih posojil in njihov vpliv na gospodarjenje. Brez teh širših spoznanj in razumevanja celovitih družbenopolitičnih razmer se bodo delavci težje pravilno odločali, ko bodo ugotavljali vzroke za dosežene rezultate, zlasti pa takrat, ko bodo oblikovali ukrepe za izboljšanje gospodarjenja (oziroma odpravo vzrokov za slabosti) in ko bodo odločali o razporeditvi doseženega dohodka. Zavoljo tega bodo pomembni tudi še nekateri drugi »pogledi« v lastne gospodarske razmere, na primer: v kolikšni meri in kateri kakovostni dejavniki gospodarjenja so vplivali na rast prihodka in dohodka v lanskem letu, kako so v organizaciji združenega dela gospodarili z denarnimi sredstvi in še vrsta drugih, ki jih je treba po zakonu o združenem delu upoštevati pri obravnavi gospodarskih rezultatov. Osnovni poudarek pa je, kot že vsa leta, kar teče akcija zaključni računi, na temeljiti razčlenitvi vzrokov za dosežene rezultate in pripravi ukrepov za njihovo izboljšanje. In ne nazadnje tudi na tem, da bodo delavci dejansko seznanjeni z rezultati in vzroki zanje ter da bodo tvorno, ne le formalno, sodelovali pri analizi ter pripravi »sanacijskih« ukrepov.

Nemara bi ob tem veljalo spomniti sindikalne delavce na dve brošuri, ki sta temelj za vsebinsko pripravo poslovnega poročila in izvedbo akcije, ki ju je izdala Delavska enotnost. To sta »Primerjava rezultatov gospodarjenja« iz zbirke Aktualna tema št. 3-82 in »Izhodišča za sprotno obravnavo rezultatov gospodarjenja« iz zbirke »Knjižnica Sindikati« št. 31-82.

Boris Rugelj

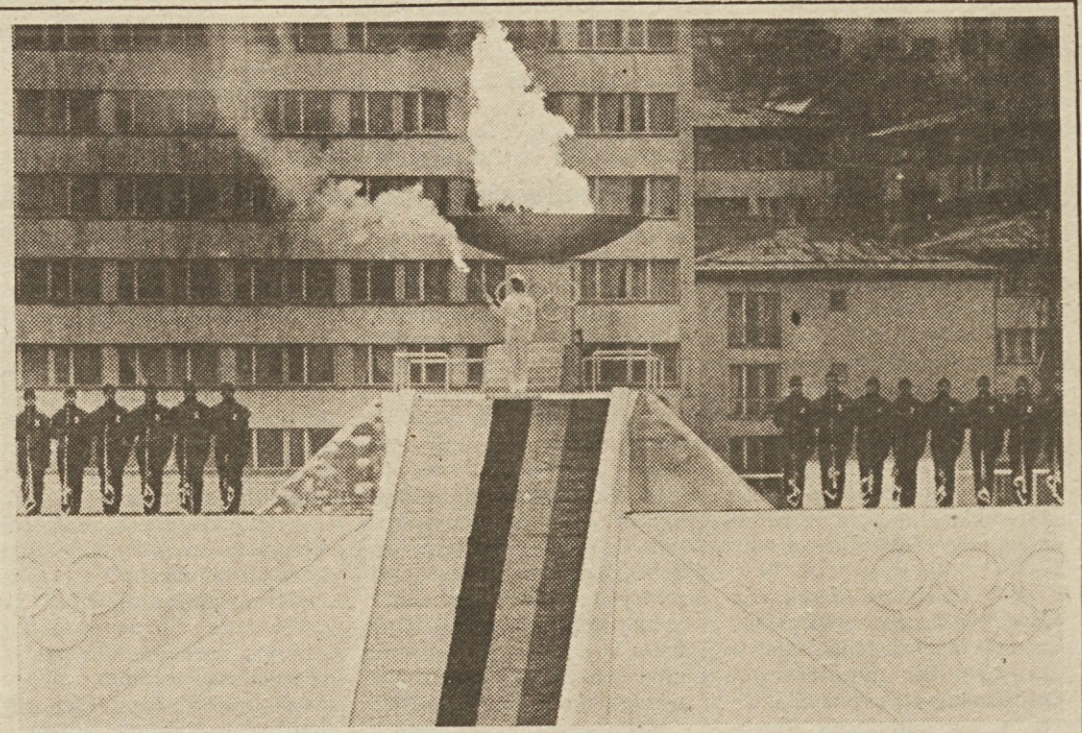

Predsednik predsedstva SFRJ Mika Špiljak je na osrednjem sarajevskem štadionu Koševo v sredo popoldne odprl XVI. zimske olimpijske igre, na katerih se bo do 19. t. m. za 117 kolajn v 39 disciplinah potegovalo več kot 1.500 tekmovalcev iz 49 držav. Na sliki: naša šampionka v umetnostnem drsanju Sanda Dubravčić je prižgala olimpijski ogenj, simbol miru; ta slovesen trenutek je videlo blizu 2 milijardi ljudi iz vsega sveta. (D. K., slika: Joco Žnidaršič)

Kulturna dediščina nas vodi v prihodnost

Osrednja prireditev v počastitev slovenskega kulturnega praznika in obuditve spomina na največjega slovenskega pesnika Franceta Prešerna je bila minuli torek v Domu Ivana Cankarja v Ljubljani. O doživljanju Prešerna in razmišljanju ob sedanjem kulturnem utripu je kot slavnostni govornik na prireditvi spregovoril igralec Polde Bibič.

»Kakorkoli — mi se zavedamo, da je kultura človeštva vez med preteklostjo in prihodnostjo,« je med drugim dejal Polde Bibič. »Človeku daje življenjski smisel in moč, da preživi. Zato smo se Slovenci ohranili na prepihu Evrope, zlasti smo se potrdili kot narod, kot družba.«

V svojem nagovoru je bil tudi kritičen, saj je dejal: »Lepo znamo govoriti o naši samoupravni družbi, lepo si zamišljamo svobodno menjavo dela. Pri opravilih naše vsakdanjosti pa spoznavamo, da smo dostikrat za korak naprej samo pri izrazju. Resničnost pa je v uradih, kjer se grmadi papir, kjer delajo administrativni parametri, ne pa parametri življenja.«

Je pa Bibič tudi optimist. »Današnji praznik je praznik optimizma,« je tudi dejal. »Optimizem je v sreči, da nam Prešernovo neiztrohnjeno srce še vedno poganja po žilah naše kulture. Samoupravljanje je kultura in narod s kulturno širino bo zmogel odvreči tudi svojo administrativno coklo. Na Slovenskem tako rekoč ni kraja, kjer ljudje ne bi mogli uživati najžlahtnejših kulturnih dobrin svojih umetnikov. In velika je naša dediščina. Ohranili jo bomo. Optimist sem, ker vidim, kako postaja kultura vedno večja potreba naših ljudi.«

NAGRADO PREŠERNOVEGA SKLADA SO DOBILI:

Igralec Bine Matoh, za igralske stvaritve v gledaliških delih Levstikova smrt, Lov na podgane in Erigon;
violončelist Miloš Mlejnik za koncertne nastope v zadnjih dveh letih;
pesnik Boris A. Novak za pesniško zbirko 1001 stih;
slikar Franc Novinc za umetniške dosežke na področju krajinarstva;
slikar Klavdij Palčič za likovne dosežke in scenografijo;
baritonist Edvard Sršen za pevske dosežke, posebno za vlogo Rigoletta,
oblikovalec Tone Stojko za razstavo gledaliških fotografij v letu 1983;
baletna plesalka Lane Stranič za stvaritve v baletih Rozalinda, Romeo in Julija, Komentarji in Zgodba o vojaku;
igralec Aleš Valič za igralske stvaritve v gledaliških delih Moliere Bulgakova in Ela;
kostumografka Marija Vidau za kostumografsko delo v gledališčih.

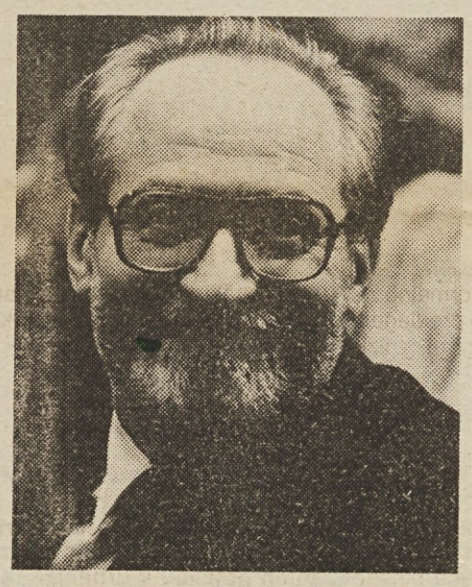

Prešernovo nagrado za leto 1983 je dobil **Tone Pavček** *za pesniško zbirko Dediščina. Tone Pavček je v slovenski poeziji navzoč že več kot tri desetletja. Prav gotovo vrhunska je njegova lirika za otroke. Izdal je ozem pesniških zbirk, med katerimi je zadnja Dediščina sinteza njegove dosedanje pesniške ustvarjalnosti. Posvečena je njegovi domači, dolenjski pokrajini, rodu in premišljevanju o človekovem bivanju, o ljudeh, ki so zvezani z zemljo od rojstva do smrti in ki neobremenjeno sprejemajo, kar jim prinese življenje. To je Pavčkova dediščina, ki jo Pavček izroča naprej. Zbirka, v kateri pesmi govorijo o materi Ani, ni le vrh dosedanjih pesnikovih ustvarjalnih prizadevanj, ampak je trajen prispevek v zakladnico slovenske kulture.*

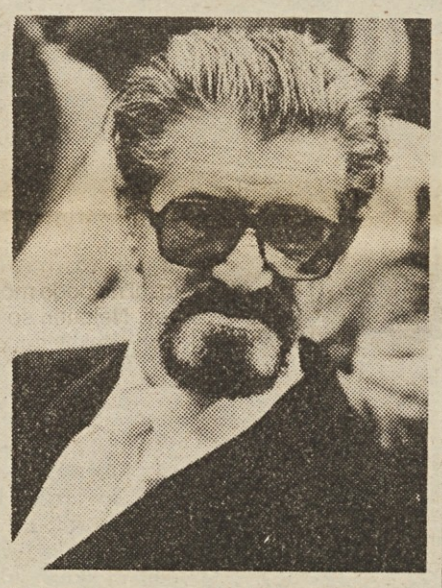

Prešernovo nagrado je dobil tudi **Vitomil Zupan** *za svoje literarno delo. Prvič je začel objavljati že pred petdesetimi leti, poznan pa je po delih iz medvojnih let, ko je zlasti s pripovedjo Andante patetico uveljavil izviren način oblikovanja snovi iz NOB. Najpomembnejša oblika njegovega literarnega izražanja je roman, v katerem obdeluje motive, ki jih naša proza ne pozna, ali pa jih prikazuje v novi luči. Njegova pisateljska pozornost je v veliki meri posvečena človekovim možnostim in nemožnostim, svobodi in vezanosti. Med njegovimi deli se odlikuje zlasti Menuet za kitaro, ki že velja za eno najboljših del z vojno tematiko v jugoslovanskih književnostih.*

Oton Jugovec, *arhitekt, je dobil nagrado za dosežke v arhitekturi, predvsem za svoj prispevek k razvoju arhitekture v povojnem obdobju. Odlikuje ga izostren občutek za prostor in kompozicijo in skrbna konstrukcijska izdelanost do zadnjih nadrobnosti. V načelu Plečnikovih oblikovanj je uveljavil kakovost in sodoben odnos do arhitekturnih nalog. Posebej se je izkazal pri oblikovanju naših prvih industrijskih izdelkov široke porabe in prek študijskega in organizacijskega dela pri načrtovanju arhitekture mesta na področju sanacije stavb in območij. Njegovi najvidnejši prispevki k sodobni slovenski arhitekturi pa so vrstne hiše Park v Šiški, kompleks Nuklearnega inštituta Jožef Stefan v Podgorici in še posebej Dom španskih borcev v Mostah.*

Za praznični dan, za ves teden in za vse leto

Prazniki, proslave spominskih dni in obletnic so zato, da s pravim vrednotenjem in spoštovanjem preteklosti zremo v prihodnost. Še posebej pa to velja za našo posebnost, 8. februar, slovenski kulturni praznik. Že dejstvo, da smo namenili poseben praznik tudi kulturi in ga navezali na Prešernovo ime, kaže na pomembnost kulture pri oblikovanju, ohranjanju in razvijanju slovenske narodne biti.

Pri razvijanju kulturnega življenja delavcev smo v sindikatih pretekla leta namenjali še posebno skrb najrazličnejšim proslavam, saj so marsikje dobršen del kulturnega dogajanja.

Naše izhodišče je vselej bilo, da mora biti sleherna proslava kulturni dogodek in ne le prireditev, s katero opravimo zgolj svojo formalno dolžnost do praznika, obletnice ali spominskega dne. Zlasti v vseh oblikah usposabljanja organizatorjev kulturnega življenja v OZD smo teoretično in s praktičnim delom uveljavljali drugačne, nekonvencionalne, bolj izpovedne in sodobnemu času programsko prilagojene proslave. Sadovi teh naših prizadevanj so ponekod že presenetljivo dobri. Vse bolj so vnaprej pripravljeni kulturni dogodki, ki že vključujejo delavčevo lastno kulturno tvornost in ne želijo biti več le bučne manifestacije, temveč izpovedno bogatejše in zrelejše sprejemanje sporočil preteklosti za čas, ki ga živimo.

Zato pobuda komiteja za kulturo SRS za širše in bogatejše praznovanje 8. februarja ne pomeni začetka, temveč le nadaljevanje akcije v sindikatih. Pobudo v celoti podpiramo in pri tem poudarjamo, da naj slovenski kulturni praznik še posebno spodbuja branje, uveljavljanje dobre knjige med delavci, razvijanje bralne kulture.

Temeljito se pripravljamo na akcijo Knjige v knjižnice, ki sicer le postopoma dobiva ustrezno družbeno podporo. Prepričani smo, da bo pobuda naletela v sindikalnih organizacijah na ugoden odmev. Prav pa je, da že na njenem začetku povemo, da ne more nadomestiti rednega zbiranja sredstev za nakup novih knjig v matičnih knjižnicah. Naj bo le enkratna akcija, ki naj pomaga pri »odpiranju« knjižnic v združeno delo in pri bogatitvi sodobnega knjižnega fonda. Pa še to, trajna akcija na tem področju ostajajo vzajemne knjižnice, ki imajo pri vplivu na izbor knjig in pri načinu združevanja sredstev kakovostne prednosti.

Skupaj s Prešernovo družbo pripravljamo posebno nagrado za najboljše slovensko prozno besedilo v vsakoletni zbirki. Hkrati pa s pomočjo organizatorjev kulture v OZD širimo poverjeniško in naročniško mrežo Prešernove družbe.

Vsak zase in vsi skupaj pa se potrudimo, da bo ta naš kulturni praznik pripomogel k vznesenemu počutju na praznični dan, k zavzetemu organiziranju in spremljanju kulturnih dogodkov ves teden in k našemu boljšemu odnosu do kulture vse leto.

Doro Hvalica

NAŠA TEMA

Naš pogovor o samoupravni organiziranosti in pripetljajih okrog nje

Zakona o združenem delu nismo sprejeli zato, da bi ležal v predalih, ampak ga moramo uveljavljati

Proti koncu lanskega leta smo dobivali tudi v naše uredništvo opozorila, da se na področju samoupravne organiziranosti v organizacijah združenega dela nekaj dogaja. Kot da bi šlo za močnejši val reorganizacij s številnimi statusnimi spremembami in mnogimi predlogi za ukinjanje temeljnih organizacij združenega dela.

Že julija lani je predsedstvo RS ZSS opozorilo na to in sprejelo ustrezne napotke, kako ravnati v občinskih svetih in v sindikalnih organizacijah. Kaj kmalu se je pokazalo, da ne gre za razsežen pojav, vendar pa bi te težnje v zaostrenih gospodarskih razmerah lahko ob nebudnosti povzročile precej škode. S čim vse se srečujemo pri uveljavljanju tozdov, kje so vzroki za to, da bi jih nekateri radi odpisali — o tem smo se pogovarjali s podpredsednikom Skupščine SRS Jožetom Šušmeljem, namestnikom družbenega pravobranilca samoupravljanja Mitjem Švabom in članom predsedstva RS ZSS Mirom Gošnikom.

Samoupravne organiziranosti ne bomo prilagajali novemu direktorju

Jože Sušmelj: Imeli ste prav, ko ste se odločili, da se v časniku lotite razmišljanj o različnih pojavnih oblikah samoupravne organiziranosti v združenem delu. Glede na naravo Delavske enotnosti in njeno vlogo je ta tema lahko izziv in spodbuda delavcem, da razmišljajo o svoji samoupravni organiziranosti, o pravicah njihove temeljne organizacije združenega dela, torej delavcev samih, ki jim pripadajo po ustavi in zakonu o združenem delu. Previdni pa morajo biti tedaj, ko jim kdo ponuja drugačne organizacijske rešitve, jim želi ukiniti tozd ali pa ga, kdo ve zakaj, združiti.

Predvsem bi morali biti pozorni tedaj, ko hoče kdo s pritiski ukiniti temeljno organizacijo, ko se za tem ne skrivajo čisti računi, čemur smo v nekaterih primerih priče danes. Mislim, da se je miselnost o starem podjetju, podjetniško gledanje v slabem smislu, nekako okrepila z razpravo o 146. členu zakona o združenem delu — zadeva žiro račune tozdov — ki pa ni imela namena reorganizirati temeljnih organizacij združenega dela. Toda s to razpravo so začeli nekateri dvomiti o upravičenosti temeljnih organizacij združenega dela, sejati dvom, ali je tozd potreben ali ne, vendar mislim, da teh ni bilo veliko. No, ne glede na takšne razprave pa nam mora biti jasno, da je temeljna organizacija združenega dela živ organizem in je treba nenehno preverjati, ali izpolnjuje vse tehnološke, ekonomske in samoupravne pogoje, ki jih določa zakon o združenem delu, če je še v nekem delu delovne organizacije, temeljne organizacije morda potrebna reorganizacija, združevanje in povezovanje, vendar ne le v smislu oblikovanja enovite organizacije združenega dela, ampak tudi širjenja tozda prek povezovanja z drugimi delovnimi enotami, skratka preoblikovanja znotraj delovne organizacije. Ne moremo zacementirati organiziranosti in reči: pred desetimi leti smo ustanovili tozd in takšen bo za večne čase. Izhodišče za vse spremembe pa je takšen položaj delavca v samoupravnem odločanju, kot smo ga določili v ustavi in takšni morajo biti tudi dohodkovni odnosi v tozdu in znotraj delovne organizacije. V nasprotju s tem pa naj-

UKINJANJE TOZDOV

demo pri nas primere, da pride novi direktor delovne organizacije in zahteva sebi prilagojeno organiziranost. V takšnih primerih ni kaj slepomišiti, delavci morajo v okviru sindikata odločno nastopiti proti tem zahtevam. Na podobne primere je opozarjal tudi tovariš Kardelj v svojih brionskih diskusijah in so dokaz, da so v naši družbi še ostanki podjetniških sil, ki se jim moramo z odločno politično akcijo vseh družbenih dejavnikov postaviti po robu in jih zatreti.

Ločiti moramo potemtakem normalno reorganiziranost, ki je družbenoekonomsko smotrna in upravičena in o kateri so dali

Mitja Švab

svojo sodbo tudi v sindikatu, zvezi komunistov in v drugih institucijah družbenopolitičnega sistema, od tiste, ki je rezultat podjetniških in podobnih ambicij in pritiskov.«

Kdo bi se moral srečati s pametjo?

Mitja Švab: »Ko govorimo o oblikah samoupravljanja, moramo vedeti, da to ni samo tozd, delovna organizacija ali sozd, temveč da gre tudi za način odločanja (referendum, osebno izjavljanje itd), za vse, kar je v zakonu zapisano o uveljavljanju samoupravljanja. Te oblike je treba nenehno nadzorovati, vendar pa tudi dopolnjevati in razvijati v okviru zakona, kajti tudi na tem področju nam v praksi ni vse jasno. V vseh teh razpravah je najpomembnejša vsebina tozda, to pa so družbenoekonomski odnosi, in če ti niso urejeni, se lahko zaman trudiš s postavljanjem organizacijske oblike. Imaš pa lahko imenitno obliko, pa ne prave vsebine za ustvarjanje in življenje tozda. Pa smo tu: množica dilem je ob vsaki organizaciji združenega dela; vsaka ima svoje posebnosti in zato jih ne smemo posploševati.

In če že sprašujete, ali so se pojavljale težnje za ukinjanje tozdov, bom rekel: da, bile so. Zakaj? Rekli smo, da je treba delovno organizacijo reafirmirati in nekateri so se po časopisih iz tega začeli norčevati, češ, ukinjate tozde. To ni res, je napačna razlaga, kajti tozd je — tako pa piše povsod in tudi v dokumentih Kraigherjeve komisije — celica upravljanja, delovna organizacija pa je poslovno-gospodarska celica. V praksi pa srečamo hotenje, da bi tozd postal klasično podjetje, delovna organizacija pa nekakšno združenje tozdov, nekakšen njihov skupek, ne pa samoupravno združenje na temelju določil zakona o združenem delu. Ta težnja je bila v zadnjem letu močnejša kot podjetniška in proti njej je bilo naperjeno ukinjanje tozdov. Pri vsem tem pa gre za nerazumevanje prave vsebine tozda in delovne organizacije, in tisti, ki so si napačno razlagali tudi dokumente o dolgoročnem programu stabilizacije in ki so videli v poudarku, reafirmaciji delovne organizacije kot poslovnega dejavnika priložnost še za kaj drugega, so na veliko ploskali in dejali: ‚No, vendarle je politiko srečala pamet, zdaj je čas, da ukinemo tozd.'

Drugi razlog je v napačnih razlagah, da pomeni ukinitev žiro računa tudi ukinitev tozda, da brez žiro računa, ki je le finančni izraz dohodka, ni mogoče ugotavljati dohodka v tozdih. V tem so videli signal za ukinjanje tozdov. Končno so tudi taki tozdi, ki nimajo urejenih dohodkovnih odnosov v organizaciji združenega dela in menijo, da če odpade tozd, odpade z njim tudi to delo, in ostane, kaj drugega kot ‚staro' podjetje.

Po moje so bili ti razlogi bistveni za oživljeno razmišljanje o združevanju tozdov, predvsem pa za njihovo ukinjanje. Toda zdaj moramo še povedati, da so se nosilci negativnih reformatorskih teženj po odločni akciji CK in sindikata umaknili, se potegnili nazaj kot polž s svojimi rožički, in lahko rečemo, da je to pravočasno reagiranje omogočilo, da smo to skrajnostno težnjo ukinjanja tozdov premagali. Takšna intervencija je bila potrebna in lahko rečem, da je pripomogla k temu, da so razprave o samoupravni reorganiziranosti postale odgovornejše in postavljajo v središče pravilno pojmovanje tozda kot samoupravne celice.«

Včasih nimamo enakih stališč

DE: Dosedanja razprava nas le prepričuje, da se v organiziranosti dogaja marsikaj, kar z vidika z ustavo zagotovljenega družbenoekonomskega položaja delavca ni dobro. Včasih pravočasno stopimo na prste tistim, ki jim ni všeč uveljavljanje vladavine delavcev, včasih pa tudi ne. In ker govorimo o tozdu kot živem organizmu, torej tudi o njenem prilagajanju spremenjenim razmeram, bi bilo dobro vedeti, koliko je teh sprememb in kakšne so?

Mitja Švab: »Lani je bilo v naši republiki 152 vseh sprememb, predlogov za spremembe in idej za drugačno samoupravno organiziranost (v to so vštete napačne in dobre spremembe, dobri in neustrezni predlogi). V 43 delovnih organizacijah so zmanjšali število tozdov z združevanjem, število tozdov pa se je zmanjšalo za 76, hkrati pa je bilo v gospodarstvu ustanovljenih 19 novih proizvodnih temeljnih organizacij združenega dela. Nimam pa podatkov o ustanovitvi t.i. tozdov skupnega pomena. Več desetin je bilo ustanovljenih commercov itd.

Prav zanimiv je podatek, da smo 31. 12. 1980. leta imeli v naši republiki 2864 tozdov v gospodarstvu in negospodarstvu in dve leti pozneje, torej 30. 6. 1983, 2882 tozdov. S temi podatki nočem zakriti resnice, da so tu in tam ukinili tozd tudi na nepošten način.

No, in kako je z ukinitvijo tozdov ali pa z združitvijo v enovite organizacije združenega dela. Na ta način je bilo ukinjenih 49 temeljnih organizacij, nastalo pa je 19 enovitih organizacij združenega dela. V mnogih primerih so združili denimo kino, knjižnico in galerijo v enovito organizacijo, denimo v Mariboru. V Rušah so združili prej samostojni delovni organizaciji Pekarna in Slaščičarna v enovito organizacijo.

Potemtakem gre večinoma za potrebne spremembe. Dogaja pa se tudi, da marsikdo sploh dobro ne premisli, kaj bo storil v samoupravni reorganizaciji, in če pri tem še ni vse jasno v glavah občinskih mož, če se ne uskladimo, nastanejo zanimive komplikacije. Tako se je zgodilo

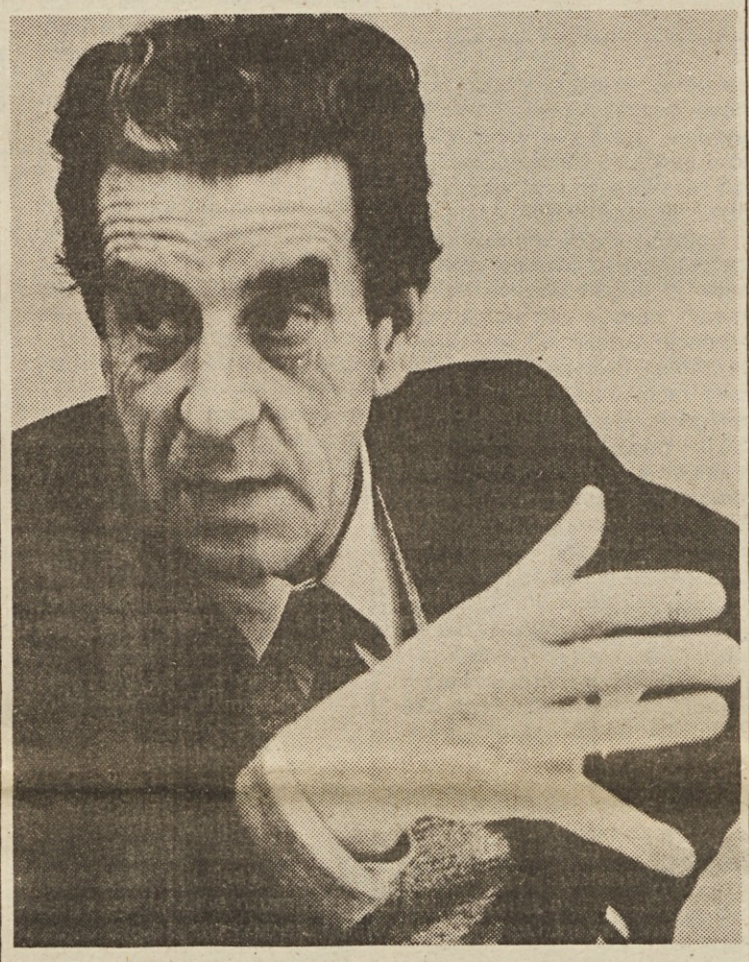

Miro Gošnik

v Trebnjem. Šola je hotela ukiniti sedem tozdov, pravobranilec je ugotovil, da to ni prav in tega niso naredili. Istočasno pa so imeli referendum v Brežicah, ki ni uspel. Tisti, ki so za brežiško šolstvo predlagali enovito organizacijo združenega dela, sploh niso razmišljali, kako bodo starši soupravljali v šoli. Pri tem pa nismo bili enotni niti tisti, ki naj bi bedeli nad takšnimi primeri. Občinski komite v Brežicah je kritiziral učitelje, ker je referendum propadel. Nekaj podobnega se je dogajalo tudi v Lipi Ajdovščina, kjer je občinski svet ZS podprl predlog za enovito organizacijo združenega dela. Hočem opozoriti, da nismo usklajeni, to pa ni dobro in tudi resno delo ne.

Zelo različne so tudi okoliščine pri oblikovanju enovitih organizacij združenega dela. No, v Lipi so ustanovili enovito organizacijo, predlog pa je bil tudi za celjsko Libelo, vendar referendum ni uspel.

Držimo vas za besedo...

DE: Bili smo v Libeli, kjer so povedali, da imajo podporo za novo organiziranost. Vi, tovariš Švab, pa ste jim celo rekli: »Kaj le še čakate s tem?«

Mitja Švab: Ja , vendar smo tudi rekli, da naj vpeljejo najprej novo tehnologijo in nato oblikujejo tozde, ne pa da najprej ukinjajo tozde, potlej pa si zmišljujejo tehnologijo. Najprej bi morali združiti sredstva za naložbo, potlej ugotoviti, če gre za tehnološko celoto in potem, v skladu z zakonom spremeniti samoupravno organiziranost. Zdaj pa so hoteli kar ukiniti tozde, kar ni prav in tudi referendum ni uspel.

Če dopolnim podatke, ki sem jih omenjal pri prejšnjem vprašanju, je slika takšna: torej 152 sprememb v 52 sestavljenih organizacijah združenega dela, v 595 delovnih organizacijah. Potem pa imamo še 1789 enovitih organizacij združenega dela.

Podatki o spremembah na prvi pogled niso vznemirljivi, so nekaj normalnega, če pri tem ne bi bilo tudi neupravičenega ukinjanja temeljnih organizacij združenega dela. Obiskali ste nekaj delovnih organizacij, kjer so že zmanjšali število tozdov ali o tem še razmišljajo. Skorajda povsod, ne le v teh primerih so sodelovali pri »argumentiranju« nove organiziranosti tudi zunanji sodelavci. Iskali so npr. možnosti za pocenitev poslovanja in presneto sumljivo se mi zdi, da so skoraj povsod na prvem mestu omenjeni tudi »samoupravni stroški«, ki naj bi jih po novem znižali. Zmanjšali bodo stroške, ker ne bo toliko sej delavskih svetov in drugih sestankov, čemur jaz ne pravim racionalizacija, pač pa velika svinjarija. Pravijo tudi, če bomo ukinili tozde, bomo uspešnejši v izvozu, torej tozdi so krivi za slab izvoz. Oslarija!

Vidite, namesto da bi pogledali v zakon o združenem delu in ugotovili, ali je tozd tehnološka celota, ali je mogoče ugotavljati vrednost proizvoda v medsebojnih odnosih prihodka in dohodka, ali je možno samoupravljanje, in če se je to spremenilo, da torej tozd ne izpolnjuje več teh pogojev, reorganizirali delovno organizacijo. Tega pa marsikje ne delajo, temveč za lase privlečejo argumente za drugačno organiziranost, pa se požvižgajo na zakon, ki predpisuje tudi, kaj in kako je treba ravnati.

Videti, kdo vleče potezo

DE: Dogaja se marsikaj. Nekdo ponuja delavcem za lase privlečene argumente za samoupravno reorganizacijo in celo za ukinjanje tozdov. Nasedajo jim tudi vodstva družbenopolitičnih organizacij, samoupravni organi in še kdo. Če uporabimo tudi mi prispodobo o polžu, ki je za nekaj časa skril svoje roge, se nam zdi, da je kaj pripravna za ta naš pogovor, mar ne?

Miro Gošnik: Primeri, ki jih omenja tovariš Švab, so posredno povezani tudi s tem, kar se na tem področju dogaja v vsej državi. Predsedstvo RS ZSS je na julijski seji tako odločno reagiralo na te pojave o samoupravni organiziranosti, pa naj bodo mejni ali ne. Sklepi te seje so aktualni še danes, kajti prave umiritve še zmeraj ni. Toda pri tem moramo upoštevati, da o vseh spremembah odločajo le delavci sami, ki pa so pri tem tudi zares dostikrat sami. Organi različno ocenjujejo nekatere rešitve. Tudi v sindikalni organizaciji smo različno ocenjevali denimo primer Libele. Ponekod lahko ugotovimo, da so vodstva političnih organizacij in tudi samoupravni organi nasedli komu in kasneje se je pokazalo, da ni bilo dobro, kar so sprejeli.

Dobro se spomnite široke politične akcije za ustanavljanje tozdov, ponekod je bila prava hajka

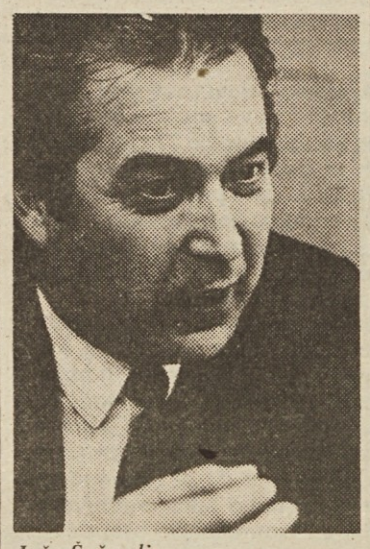

Jože Šušmelj

in kar bogokletno je bilo reči, da je v nekem tozdu 1000 delacev. Dostikrat smo ustanavljali tozde, kjer zanje ni bilo pogojev, vsaka kavarna naj bi bila tozd — pa je do nedavnega tako tudi bilo v Ljubljani. Pa tudi taki primeri so bili, da so jih nekatera vodstva delovnih organizacij ustanovila, čeprav so vnaprej vedela, da ti tozdi ne bodo mogli normalno živeti. Nekateri so celo predlagali, da bi v tekstilni industriji organizirali tozde po izmenah in podobno.

No, pa to je že zgodovina in teh napak ne delamo več. Zato pa se mi zdi, da je v sedanji politični akciji okrog teh neustreznih predlogov za ukinjanje tozdov in njihovo združevanje potrebno najprej videti, kdo vleče potezo za spremembe in zakaj bi kdo rad ohranil takšno stanje, kot je. Za to analizo pa moramo biti strokovno in politično usposobljeni, predvsem pa moramo delavcem naliti čistega vina. Marsikje se za vsemi temi pojavi skriva tudi osebna nestrpnost med vodilnimi, slabo delo v skupnih službah in kaj drugega kot razmetavanje denarja, če na primer dva iz iste tovarne, vendar iz dveh tozdov, hodita k istemu proizvajalcu nabavljat pločevino. Za to ni potrebna sprememba samoupravne organiziranosti, temveč red. Zanj pa vemo, kdo je odgovoren.

Pa tudi stvarni moramo biti in računati na ljudi, ki jih imamo. Kaj lahko pričakujemo od predsednika sindikalne organizacije, ki mu direktor predstavi svetlo bodočnost, če se bodo reorganizirali? Kako bo ravnal, se odločil? Sam ne more nič, oborožiti ga moramo z vsemi argumenti, da ne bo nasedal, ampak stvarno presojal. Zato imamo sindikalno organizacijo, tudi predvsem komunisti v njej imajo pomembno vlogo. Zato pa smo tudi mi v sindikatih poudarili, da nobena sprememba samoupravne organiziranosti ne sme mimo občinskih svetov in njegovih organov. Ti morajo biti nanje pozorni in pomagati pri odločitvah osnovnim sindikalnim organizacijam in konferencam.

Sindikati bomo na plenarni seji aprila spregovorili o vseh teh vprašanjih, o vseh signalih, ki najavljajo reorganizacijo, posebno pozornost pa bomo namenili integraciji v združenem delu v skladu s zakonom o združenem delu, združevanju sredstev za naložbe, kar je za prihodnji razvoj zelo pomembno. Mi moramo ustvariti ozračje za pravo, samoupravno integracijo dela in sredstev, da bomo kos težavam v prihodnje.«

Vzemimo zakon iz zapraśenih predalov

DE: Prav v sindikatih dejavnosti namenjajo premalo pozornosti odpravljanju zagat v samoupravni organiziranosti. V gradbeništvu skorajda v vsaki delovni organizaciji razmišljajo in snujejo drugačno organiziranost tozdov, pa se nihče ne spomni, da bi lahko pripravili dogovor, ki bi vseboval te specifičnosti in poenotil organiziranost!?

Mitja Švab: »Že štiri leta ponavljamo, naj bi v tem sindikatu pripravili dogovor ter zapisali merila za temeljno organizacijo združenega dela v gradbeništvu. Zdaj pa dela vsak po svoje in so primeri, ko imajo tozd gradbena mehanizacija, v kateri so združili vse gradbene stroje in tudi tozd gradbeno operativo. Delavce, kladivo in zidarsko žliço imajo ti tozdi. Tozd gradbena mehanizacija drago prodaja svoje usluge, vendar se nihče ne vpraša, kdo jim je kupil stroje. Ja, ravno tisti delavec, ki dela s zidarsko žlico. Če pa zdaj malce karikiram, imajo eni denarja na pretek, drugi pa so pravi siromaki.

Zakaj tega ne uredijo, če že v okviru Jugoslavije niso mogli sprejeti takšnega dogovora?

Tudi v drugih dejavnostih bi lahko sprejeli dogovore, da bi stvar lažje izpeljali. Gozdarstvo denimo... Takšnega skupnega razmišljanja, skupnega dela je premalo in tudi zato se srečujemo s takimi pojavnimi oblikami ‚samoupravnih odnosov', za katere ne moremo najti izvira v ustavi in zakonu o združenem delu.«

DE: Zdi se nam, da so v mnogih tovarnah zaprli ustavo in zakon o združenem delu v najglobljі predal ali pa ju založili med stare papirje. Če ne, ne bi bilo toliko ekstremnih pojavov v organiziranosti, kot smo jih omenjali.

Jože Šušmelj: »Spomnimo se, kako množično smo usposabljali ljudi za razpravo o osnutku zakona, o njem smo govorili tudi po sprejemu delavske ustave, kot mu pravimo. Pa nima zaman tega naziva. Nove generacije, ki prevzemajo vodilne dolžnosti v družbenopolitičnih organizacijah v združenem delu in v samoupravnih organih, ga ne poznajo dovolj. Mi mislimo, da je to stvar, ki jo že vsi poznajo, pa ni tako.«

Miro Gošnik: »To drži, vendar pa bi rad dodal, da nas sedanji pojavi pri ukinjanju tozdov in njihovem združevanju opozarjajo, da moramo biti nenehno pripravljeni na razprave s tistimi, ki iz talona ne vlečejo čistih kart. Za uveljavitev ustavne zasnove temeljne organizacije združenega dela in uveljavljanje samoupravnih pravic delavcev se je potrebno nenehno boriti, prihajati pred delavce s čistimi računi, ne pa jim skrivati adutov in jih kako drugače okrog prinašati. Za to so odgovorne družbenopolitične organizacije in samoupravni organi, posebej pa še sindikat. Delavec odloča sam, naloga vseh teh družbenih dejavnikov, ki so tudi nekakšna varovalka, da spremembe tečejo v skladu z ustavnimi in zakonskimi opredelitvami, pa je, da ga na to odločitev ustrezno pripravijo. Prav je, da smo danes spregovorili o teh vprašanjih, zlasti pa o negativnih pojavih — čeprav v odstotku vseh sprememb ni veliko. To naj bo izziv za razmišljanje.«

Pripravil: Marjan Horvat

NAŠA TEMA: UKINJANJE TOZDOV

Libela Celje

Samoupravna preobrazba na tehtnici delavcev

Na referendumu konec lanskega leta so delavci celjske Libele odločali o ukinitvi tozdov in ustanovitvi nove enovite delovne organizacije. Kljub temu da jih je od 950 glasujočih 772 ali 81 odstotkov glasovalo za, referendum ni uspel. Zataknilo se je v tozdu Finomehanika, v katerem združuje delo približno 150 delavcev in kjer bi za uspešen izid referenduma potrebovali vsaj še 25 glasov. Takšna so pač pravila igre. Za ukinitev tozdov in za novo organiziranost morajo biti delavci vseh tozdov. Če niso, referendum propade. In v Libeli se je zgodilo prav to.

Nič ne pomaga, če zdaj v poročilih o neuspelem referendumu ugotavljajo, »da so z rezultatom nasploh lahko zadovoljni, ker pomeni izjemno podporo prizadevanjem za boljše delo in načrtovane spremembe v razvojnih željah kolektiva«, počakati bo treba 6 mesecev in glasovanje ponoviti. »To bomo tudi storili,« nam je ob našem obisku zatrdil glavni direktor Tone Rožman in dodal, da bodo začeto delo nadaljevali, kot da bi referendum uspel. Prav z oblikovanjem in predstavitvijo tako imenovane mikro organizacije naj bi tudi delavce Finomehanike prepričali, naj se končno le odrečejo svojemu tozdu, če hočejo dobro sebi in Libeli v celoti.

Capljanje na mestu

In komu v Libeli so tozdi trn v peti? Na to vprašanje kljub našemu vztrajanju nismo dobili določenega odgovora. Mogoče tudi zato, ker je bilo zastavljeno napačno oziroma netaktno. Ne ukinjajo jih namreč zato, ker bi bil kdo načelno proti tozdom. Tako lahko razumemo predsednika konference sindikata Boža Skaleta, ki je dejal: »Delavci v Libeli ocenjujemo, da so tozdovske deformacije, ki smo jim priča pri nas, velika cokla našega razvoja. Ker smo prepričani, da se jih ne bomo otresli drugače kot z novo organiziranostjo, smo za ukinitev tozdov.« Ugotovimo torej lahko, da v Libeli pri načelnih razmišljanjih niso vprašanje tozdi, temveč njihove slabosti.

Borut Sedovnik, vodja skupine za pripravo in izvedbo vsebinskih in organizacijskih sprememb, nam je vse skupaj natančneje razložil: »O novi organiziranosti delovne organizacije smo začeli v Libeli razmišljati s prihodom zdajšnjega direktorja. Ta je v posebni razčlembi težav, v katerih se je znašla Libela, med drugim tudi ugotovil, da smo poslovno in samoupravno zelo slabo organizirani. Prav organiziranost naj bi bila po njegovem mnenju tudi poglavitni razlog, da je Libela v svojem razvoju začela capljati na mestu. Takšno razmišljanje nikogar ni presenetilo, tembolj, ker smo iz njega kaj hitro lahko izluščili, da Libele kot delovne organizacije pravzaprav ni. Je zgolj okvir za dve podjetji, ki živita vsako zase in imata pred očmi zgolj lastno usodo. Za Libelo kot skupni cilj gospodarskih, samoupravnih in razvojnih prizadevanj se ne menita. Naj podkrepim: oba tozda, tako Tehtnice kot Finomehanika, imata vsak pod svojo kapo svoj razvoj, svojo nabavo in prodajo in sploh svojo filozofijo v vseh pogledih.«

Tozdovsko zapiranje

Da bi lahko razumeli takšno stanje, moramo seči malce v zgodovino. Natančneje v leto 1968, ko se je nekdanja celjska delovna organizacija IFA priključila k Libeli. Do združitve je menda moralo priti, saj je bila IFA takrat gospodarsko popolnoma na tleh. Praktično je bila brez vsake perspektive. To naj bi videla prav v Libeli, ki ji je odstopila del svojega proizvodnega programa tehtnic, kar naj bi opredeljevalo tudi skupni interes nove enovite delovne organizacije. Vendar ni bilo tako. Že prvi referendum o združevanju z IFO je v Libeli propadel. In nič ni pomagalo, če je drugi šel »skozi«. Nezaupanje z obeh strani je označevalo odnose med nekdanjima delovnima organizacijama tudi po združitvi. To se je začelo še zlasti jasno izražati po samoupravni reorganizaciji, ko sta se nekdanji delovni organizaciji organizirali kot tozda. Zamišljena organizacija dejavnosti skupnega pomena kot so denimo razvoj, nabava, prodaja itd., se je kmalu izjalovila. Delavci Finomehanike so imeli ves čas občutek (roko na srce: včasih tudi upravičen), da so v delovni organizaciji izkoriščani, za kar so našli potrditev tudi v zaključnih računih svojega na novo organiziranega tozda, ki so bili poslej po pravilu pozitivni. Prej, ko so kot posebna enota poslovali v okviru enovite delovne organizacije, so ves čas izkazovali izgube. Posledica takšnih medsebojnih odnosov je bilo tozdovsko zapiranje, ki se je kazalo v podvajanju proizvodnih zmogljivosti in nekaterih služb, vedno neenotnem vodstvu delovne organizacije, zdrahah in še bi lahko naštevali.

Če ne bomo ukrepali, nas bo vzel hudič

Ko je prišel v delovno organizacijo novi direktor, je kaj hitro uvidel, da tako ne gre naprej in da bo potrebno hitro ukrepati. Sam pravi: »Če ne bomo izpeljali, kar smo si zamislili, nas bo v dveh letih vzel hudič!« Nič torej ne preseneča, če so pod njegovo taktirko v Libeli začeli razmišljati o korenitih spremembah, med katere spada tudi nova organiziranost. V to so jih silili še zlasti tile razlogi: skrajno zastarela in izrabljena oprema (osnovna sredstva so odpisana že 90-odstotno), prekrivanje posameznih proizvodnih programov in nekaterih faz dela. Če vemo, da je strojna zmogljivost v Libeli v povprečju izkoriščena samo 30-odstotno, potem je jasno, da je treba res nekaj ukreniti.

Toda, ali je res potrebno za vse to ukinjati tozde? Poskušali smo vse, da bi naše sogovornike v Libeli dobili na krivi nogi. Ni se nam posrečilo. Iz talona so stresli toliko adutov, da smo se morali nehote strinjati z njimi. Naj jih nekaj navedemo. Proizvodnja tehtnic v Finomehaniki naj bi letos dosegla že 35 odstotkov njenega skupnega prihodka. To ne bi bilo seveda nič narobe, če ne bi bila prav ta proizvodnja osnovna dejavnost tozda Tehtnice. Če dodamo še 28 odstotkov proizvodnje, ki odpade v Finomehaniki na storitve, potem je jasno, da je birotehnike in gostinskega programa kot osnovne dejavnosti tozda zgolj še kaka tretjina. In ker se ta še naprej krči, lahko govorimo celo o njeni neperspektivnosti.

Govorili smo tudi o prekrivanju nekaterih faz dela. Seveda, če v obeh tozdih delajo sorodne izdelke, morajo imeti za to tudi sorodne priprave dela, sorodno sestavo polizdelkov, finalizacijo itd. Poleg tega lahko govorimo tudi o tako imenovani vzajemni proizvodnji, kar pomeni, da en tozd za drugega izdeluje ali opravlja določene storitve in narobe. Vse to kajpak silno drobi in draži proizvodnjo, kar ima katastrofalne posledice. V Libeli imajo izdelano analizo tržno zanimivih izdelkov, imajo za nekatere izmed njih tudi že vse pripravljeno, da bi jih začeli proizvajati. Toda vse skupaj jim nič ne pomaga: imajo namreč za proizvodnjo v velikih in donosnih serijah premalo zagonskih sredstev, kadra, pa tudi delavcev in opreme. Seveda, ker je vse skupaj razdrobljeno po obeh tozdih in nepovezano. Rešitev vidijo v oblikovanju tako imenovane fazne proizvodnje, za kar pa bi morali združiti vse strojne, kadrovske in finančne potenciale. To in pa vse tisto, kar smo že dejali, pa narekuje tudi novo samoupravno organiziranost.

Bitka za stolčke?

V Libeli so se te naloge lotili silno odgovorno in predvsem strokovno. Poleg posebne skupine, ki so jo oblikovali znotraj delovne organizačije, so na pomoč poklicali tudi strokovnjake iz Zavoda za organizacijo poslovanja iz Ljubljane. Kljub temu referendum ni uspel. Ocenjujejo, da ne zaradi argumentov oziroma protiargumentov, temveč zaradi kopice subjektivnih razlogov, med katerimi postavljajo na prvo mesto prav težnjo za ohranitev pridobljenih samoupravnih pravic (beri: stolčkov). Prav predstavniki slednjih kljub podpori družbenopolitičnih dejavnikov v občini zdaj na veliko kričijo o dekardelizaciji in kdo bi vedel še o čem. Na vse to nam je ob koncu pogovora predsednik akcijske konference ZK v Libeli Božo Čani dejal: »Vse to je brez haska. Poslušamo vsakogar, ki nam z argumenti poskuša dokazati, da česa nimamo prav. Nikakor pa se ne mislimo spogledovati s tistimi, ki vpijejo, da negiramo Kardelja. Mislimo in na tej poti bomo tudi vztrajali, da cilj zakona o združenem delu niso deformacije, o katerih smo vam govorili, ampak takšna organiziranost združenega dela, ki bo dajala optimalne gospodarske in samoupravne dosežke. Prav to pa tudi poskušamo doseči.«

Ivo Kuljaj

»... Zato morajo biti družbenoekonomski odnosi v združenem delu takšni, da motivirajo same delavce, to je, da jih zainteresirajo za organiziranje temeljnih organizacij združenega dela, nato pa tudi za združevanje v delovno organizacijo in v sestavljeno organizacijo združenega dela in v druge oblike. Samo to je namreč pot in način, da delavci temeljnih organizacij združenega dela tudi iz rezultatov celotnega družbenega dela pridobivajo del svojega dohodka, to je, da ne bodo odvisni le od dohodka, ustvarjenega v ‚svoji' temeljni organizaciji.«

Edvard Kardelj: Svobodno združeno delo

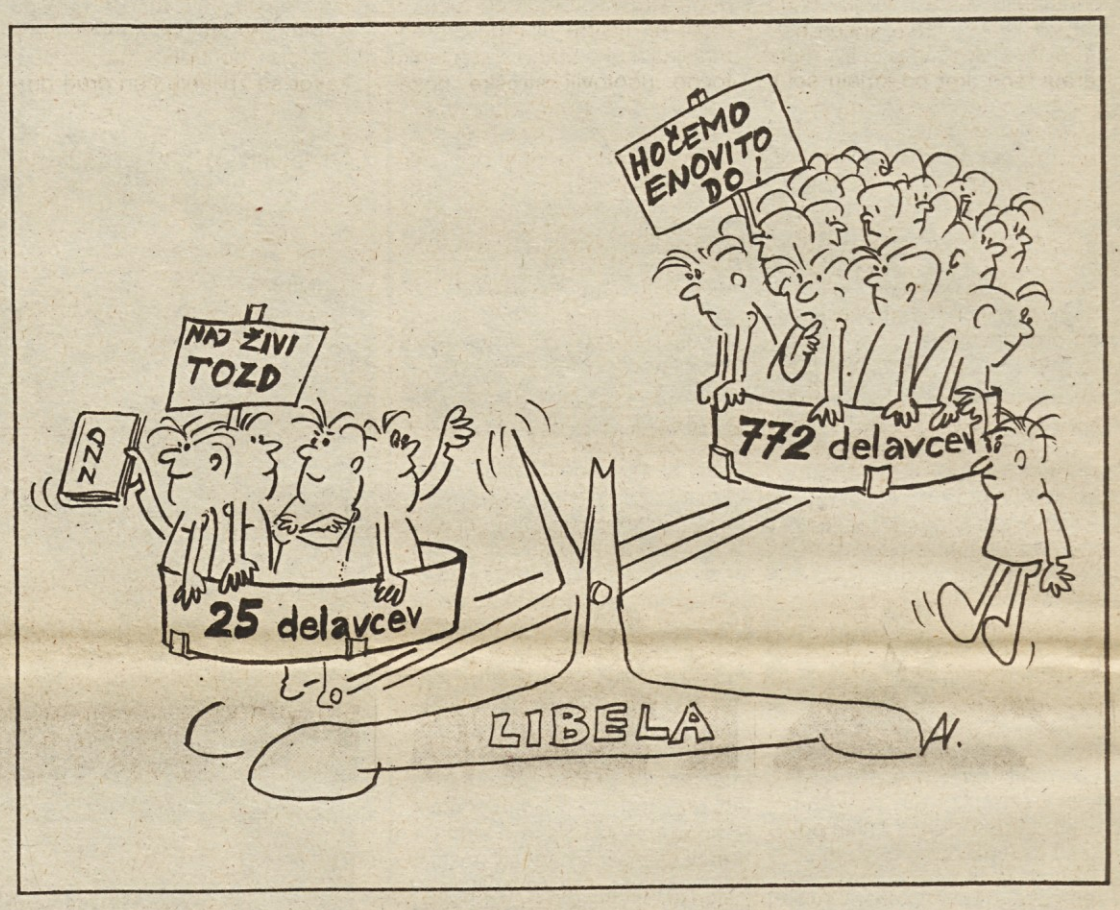

Srbija

Ukinjanje žiro računov ponekod spodbudilo združevanje

V delovnih organizacijah v Srbiji se pojavljajo težnje po spremembah in dograjevanju samoupravne organiziranosti vse od sprejema zakona o združenem delu pa do danes. Največkrat so na tapeti temeljne organizacije združenega dela,predvsem zaradi različne razlage določil zakona o združenem delu, neenotnih meril za njihovo oblikovanje in nedorečenih samoupravnih odnosov znotraj tozdov. Zato torej dve skrajnosti: tozdi s po tisoč delavci ali le s po desetimi.

Nedavne spremembe 46. člena ZZD, ki govori o tekočih računih, tudi v Srbiji niso mogle mimo brez komentarjev o smotrnosti tozdov, čeprav v bistvu ne gre za vprašanje njihove upravičenosti. V republiških odborih sindikata (ki spremljajo samoupravno organiziranost združenega dela) so zasledili tudi težnje, ki pomenijo korak nazaj v samoupravni organiziranosti.

Predsednik republiškega odbora sindikata trgovinskih delavcev Slavko Nedeljković je dejal, da se je združevanje in ukinjanje tozdov pojavljalo že prej, po ukinitvi njihovih žiro računov pa je ta proces nekoliko hitrejši. Ukinjanje tozdov in tako imenovano združevanje opravičujejo z večjo gospodarsko učinkovitostjo, z gospodarnejšo izrabo sredstev, pri tem pa niti z besedo ne omenjajo samoupravnih odnosov. To je najbolj značilno za trgovino, kar je po besedah Slavka Nedeljkovića zelo napak, kajti tu ne razmišljajo o nadaljnji delitvi dela, o specializaciji in na tej podlagi o samoupravni integraciji na temelju skupnega dohodka. Ukinjajo temeljne organizacije, jih spreminjajo v podjetja, v resnici pa gre za oblast nad dohodkom, za njegovo centralizacijo. Tako delavci ostajajo brez temeljne organizacije združenega dela, torej mesta, kjer lahko uveljavljajo svoje samoupravne pravice in dolžnosti. Postopek je takšen: najprej ukinejo tozd zunaj središča delovne organizacije, torej v drugih republikah in pokrajinah.

V republiškem odboru sindikata delavcev gostinstva in turizma so temeljito razčlenili samoupravno organiziranost. Po besedah Radenka Pavlovića, predsednika odbora, so v tej dejavnosti ukinili številne tozde zaradi njihove razdrobljenosti. Status tozda so imele majhne gostilne in bifeji, tudi takšni s po tremi zaposlenimi. Zdaj jih združujejo po teritorialnem načelu.

Republiški odbori sindikatov spremljajo dogajanje na področju samoupravne organiziranosti. Tozde ukinjajo ali združujejo in s tem opravičujejo boljše gospodarske učinke, ne upoštevajo pa posledic za samoupravljanje delavcev. O tej temi bo najverjetneje še letos razpravljal tudi svet zveze sindikatov Srbije.

Zorica Bosnić-Vujadinović

NAŠA TEMA: UKINJANJE TOZDOV

Jelovica Škofja Loka

Poroke so drage, ločitve še dražje

Najbrž ga ni med nami, ki ne bi na lastne oči spoznal, kakšno je denimo okno škofjeloške Jelovice. Če ga že pri zidavi hiše ni videl, ga je vsaj v televizijskih reklamah pod udarnim geslom »To je Jelovica!« Zanesljivo pa jih ni več kot 1.300 (samih delavcev Jelovice namreč!), ki bi lahko povedali, koliko časa so izdelovali taisto okno in — nenazadnje — zakaj je naposled dražje, kot bi po zdravi pameti lahko bilo.

Zato smo za »vodiča« skozi tehnologijo tega istega okna izbrali Cirila Pintarja, enega najstarejših »jelovčanov«. Pa ne le zaradi tega, ker bo kmalu šel v penzijo in mu zmanjkuje dlak na jeziku, temveč zato, ker je na križevem potu od nekdanjega vojaškega podjetja za izdelovanje vseh mogočih hangarjev za potrebe JLA do zdajšnje (bolj ali manj) sodobne lesne industrije na lastni koži spoznal, kaj je pametno in kaj ni. »Ja, precej je bilo teh organizacijskih sprememb,« se popraska po glavi, kot da bi

Vlado Čulum

hotel z roko uloviti kakšno misel, ki se v njegovih letih že rada izmuzne iz utrujenih možganov, »tole naše stozdiranje, ki smo ga izglasovali leta 1978, pa res ni bilo vredno niti počenega groša. Prisluhnite samo primeru, pa boste videli, kako smešno smo ravnali:

Pol leta za eno samo okno

Sovodenjski obrat našega tozda Jelobor je za to okno razžagal hlode, les pa nato prodal loškemu tozdu Okna in vrata. Ta ga je posušil, »nabil« zraven nekaj stroškov in ga prodal Jeloboru nazaj.

Ko ga je ta razžagal na ustrezno dolžino in širino, ga je znova naložil na kamion in pripeljal nazaj v naš tozd, da smo ga dolžinsko spojili. Že spojene dele smo nato odpeljali nazaj v Sovodenj. Tu so iz njih naredili okno in ga spet pripeljali nazaj v Škofjo Loko. Da smo ga zastekli! No, takole čez kakšnega pol leta je bilo to okno vendarle narejeno... Si lahko mislite, koliko fakturiranja in koliko transportnih stroškov je bilo nepotrebnih? Ogromno! Da o »nabijanju« drugih stroškov k tej številki niti ne govorim...«

In vendar je bil naš sogovornik Ciril Pintar tudi eden izmed tistih »jelovčanov«, ki so bili za reorganizacijo enovite delovne organizacije na tozde. Zakaj? »Kot mnoge druge je tudi mene zanesel obet, da se nam bo bolje godilo, če se bomo razdelili,« pošteno prizna, »čeprav sem imel nekaj pomislekov. Ni mi šlo na primer v glavo, kako bosta dva tozda izdelovala eno samo ubogo okno, ne da bi se slej ko prej hudo skregala; ali: ustrašil sem se papirnate vojne okoli faktur polizdelkov, ki bodo do finalnega izdelka romale iz tozda v tozd; ali nisem si mogel predstavljati, kako bomo sploh lahko točno ugotovili stroške posameznih del in opravil itd. Motilo me je, skratka, marsikaj. Vendar...« Pintar se spet popraska po glavi: »Sicer so bili pa pred temi dobrimi petimi leti drugačni časi: več tozdov kot je imela kakšna tovarna, bolj moderna je bila. Zato smo se stozdirali. Tam pa, kjer se niso, so dobili črno piko. To dobro vem. Imam soseda, ki je zaposlen v eni od okoli-

Andrej Hartman

ških tekstilnih tovarn — imena ne bi rad povedal, ki je tudi po sprejetju zakona o združenem delu ostala takšna, kot je bila že vrsto let. Brez tozdov torej. Pa so jo tedaj razglasili za politično oporečno...«

V korak z »modo«

Andrej Hartman, za plačo vzdrževalec strojnega parka, za večji ugled v svoji družbi pa tudi sekretar osnovne organizacije zveze komunistov v tozdu Stavbno pohištvo, je bil tedaj, 1978. leta, šele dobrih sedem let v Jelovici. »Seveda sem bil za (raz)tozdiranje. Vso Slovenijo in Jugoslavijo je tedaj pičila ta modna muha, pa sem se sam pri sebi vprašal, zakaj ne bi šel v korak s časom. Vrh vsega sem bil še prepričan, da nam bo šlo bolje,« je povedal. »Sčasoma pa se je izkazalo, da nova pot le ne vodi tja, kjer bi nekoč naj končala. Ko je prišlo do pretiranega tozdovskega obnašanja in razprtij, ki jim je (v glavnem) botrovalo pomanjkanje surovin, nam je pa vsem skupaj malce prekipelo. Zato smo se lansko pomlad zbrali na problemski konferenci ZK in začeli iskati novo pot. In ker smo bili za nižje transportne, režijske, materialne in obratne stroške ter večjo odgovornost za prodajo naših izdelkov, enakomernejše ovrednotenje del in nalog itd., nenazadnje pa tudi za enotnejšo politiko delitve sredstev za osebne dohodke, smo se odločili za spremembo samoupravne organiziranosti naše delovne organizacije...«

»Trgovska« tozda sta si skakala v lase

Tedaj, leta 1978, se je Jelovica razdelila na štiri proizvodne tozde (Montažni objekti, Okna in vrata, Primarna predelava — z obratoma v Kranju (polkna) in Preddvoru (žaga), Jelobor — z obratoma v Gorenji vasi in Sovodnju) ter tozd Trgovina in Maloprodaja. Seveda k takšni organizaciji sodi še delovna skupnost skupnih služb. »Poleg že omenjenega smo imeli še ta smešni položaj, da sta si tozda Trgovina in Maloprodaja skakala v lase z različno ponudbo na tržišču, kakor se zbijanju cen drug drugemu reče po domače,« je nadaljeval Vlado Čulum, predsednik konference OO ZS v DO Jelovica.

Veliko žolčnih besed je šlo tudi na račun administracije. To da je rakasta rana Jelovice, je bilo slišati skoraj na vsakem koraku. In ker so »tozdi tudi v investicijski politiki težili k čim večji samostojnosti, so se (poleg zmogljivosti) začele podvajati tudi poslovne funkcije« (iz materialov za sejo predsedstva RS ZSS, op. p.).

»Položaj je postal zrel za spremembo, zato smo se lotili priprav na referendum o združitvi tozdov Trgovina in Maloprodaja v enoviti tozd ter o združitvi proizvodnih tozdov I, II in III v tozd Stavbno pohištvo. Nespremenjena bi naj ostala tozd Montažni objekti in DS SS,« nadaljuje predsednik Čulum. »V ta namen

Ciril Pintar

smo sklicali tri zbore delovnih ljudi. Prvi zbor je bil bolj informativnega značaja; ljudem smo skušali raztolmačiti, da razdrobljenost nikamor ne pelje. Na drugem smo pojasnjevali vprašanja, na tretjem pa smo skušali pojasniti dileme, ki so se pojavljale... Vmes smo imeli še koordinacijski odbor sozda GLG (gozdarji, lesarji Gorenjske). Tam so nekateri, zanimivo, prvič slišali, kakšne spremembe pripravljamo. Razpravljali pa smo tudi s pravobranilci, ki jih je predvsem zanimalo, kaj bomo imeli od reorganizacije. Pravobranilci so nam tudi svetovali, naj referendum s 27. decembra 1983 preložimo na 9. januar 1984, češ da sicer ne bomo spoštovali zakonitega roka za javno razpravo...«

> »Bistvo in značaj združenega dela se razodeva predvsem v odnosih med ljudmi, ki dobijo enake pravice na podlagi dela z družbenimi sredstvi, predvsem pa v njegovi medsebojni dohodkovni prepletenosti in medsebojni odvisnosti.«
>
> Edvard Kardelj: Svobodno združeno delo

Kakšne bodo plače?

In kakšna je bila ta javna razprava? Pripoveduje Mojca Batagelj, predsednica OO ZS v tozdu Okna in vrata, ki je — mimogrede — letos »zaslužila« svojo prvo jubilejno nagrado: »Po problemski konferenci so nas začeli počasi pripravljati na javno razpravo. Kdo? Ja, strokovne službe so nam napisale črno na belem, kakšne bodo prednosti drugačne organiziranosti našega podjetja. Da bo manj režijcev, manj stroškov, bolj izenačeni normativi... Aktivisti so morali nato vse te spremembe pojasnjevati v svojih sindikalnih skupinah. Pripovedovali so, da bo manj direktorjev in s tem tudi njihovih tajnic, da se bomo lažje

Mojca Batagelj

sporazumeli o surovinah, da bomo zaslužili vsaj toliko kot doslej, če že ne več itd.« In kolikšno zanimanje je med ljudstvom Jelovice vladalo za te spremembe? »Ali vam lahko povem po pravici?« nedolžno vpraša Batageljeva. »Lahko!« odgovorimo. »Zanimalo jih je le to, koliko bodo zaslužili, in če bodo delovne razmere boljše od dosedanjih!«

Strokovne službe so jim pred referendumom obljubile oboje. Dokaz za to je 93-odstotna udeležba na referendumu ter od 70 do 90 odstotkov (odvisno od tozdov) pritrdilnih glasov.

»Takšne udeležbe in tolikšnega uspeha v zadnjih desetih letih še nismo imeli!« se pohvali partijski sekretar Hartman. Toda dvoje vprašanj smo v Jelovici še slišali. Prvo: zakaj na referendumu nismo sprejeli tudi t. i. mikroorganizacije podjetja; drugo: koliko nas je stalo to tozdiranje in raztozdiranje?

Ampak: tudi to je — Jelovica...

Damjan Križnik

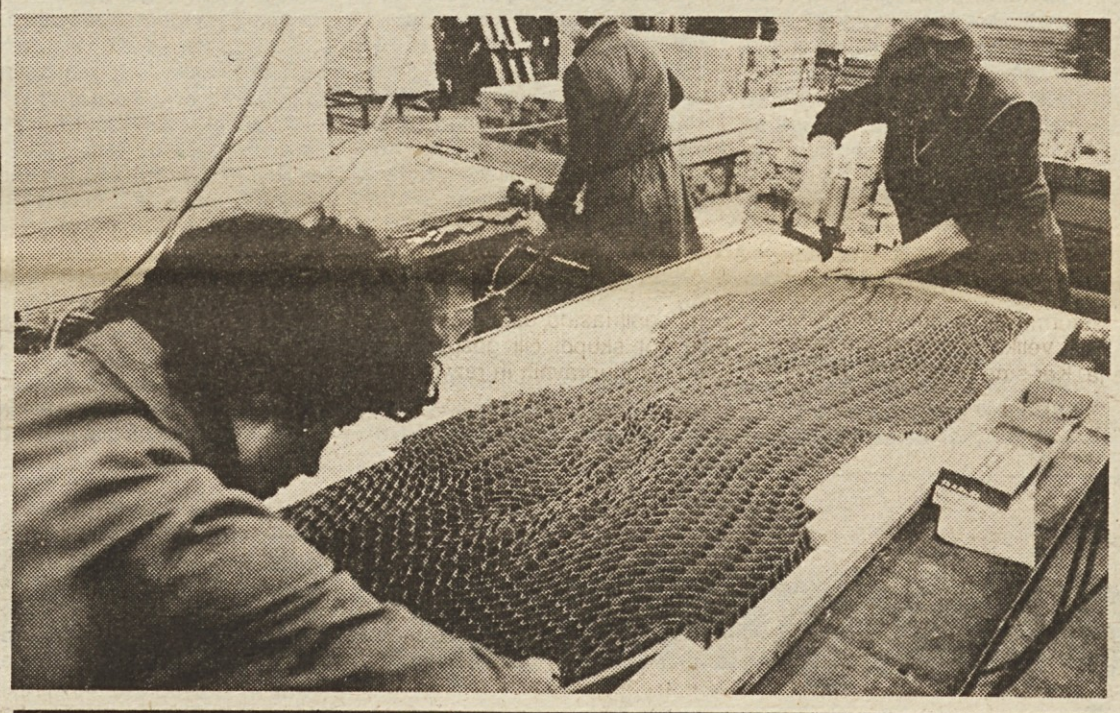

Makedonija

Pri združevanju tozdov previdnost ni odveč

Kritične gospodarske razmere so povzročile, da v združenem delu ponovno proučujejo organizacijske oblike. V nekaterih delovnih organizacijah so začeli združevati temeljne organizacije in ekonomske enote združenega dela. V Makedoniji to sicer ni splošen pojav, vendar so predvidene nekatere združitve temeljnih organizacij znotraj delovnih organizacij. O tem so denimo razpravljali v skopskem Alkaloidu, delovni organizaciji za proizvodnjo zdravil in kozmetike, v železniško transportni organizaciji Skopje, gradbeni delovni organizaciji Ilinden, v založniški organizaciji Naša knjiga in makedonskem narodnem gledališču.

Čeprav ta pojav ni nepomemben, je vendar zanimivo, da o njem še niso razpravljali organi družbenopolitičnih organizacij in skupnosti. Le mimogrede so o tem govorili v mestnem komiteju ZK Skopje, kjer so takšno usmeritev obsodili. Tako menijo tudi v svetu Zveze sindikatov Skopje.

»Menimo, da takšni procesi pomenijo korak nazaj v razvoju naše družbe,« pravi Dimitar Mickovski, predsednik mestnega sindikalnega sveta Skopje, »saj smo že okusili, kaj pomenijo nekdanja podjetja«. Le redki so primeri, kjer so ustanavljali temeljne organizacije združenega dela mimo zakonskih določil. Res je sicer, da odnosi v ekonomskih enotah v temeljnih organizacijah združenega dela in v delovnih organizacijah marsikje niso takšni, kot bi morali biti, vendar so to problemi, ki jih je moč rešiti z majhnim naporom in brez združevanja in ukinjanja temeljnih organizacij. Primera skopske založniške hiše in makedonskega narodnega gledališča, ki sta že dolgo časa v krizi, kažeta povsem različne izkušnje. V Naši knjigi so poskusili združiti več temeljnih organizacij različnih dejavnosti in so trdili, da to ne gre. Zdaj si prizadevajo, da bi temeljne organizacije združenega dela razbremenili administracije in jih združujejo na ravni delovne organizacije. Že pri makedonskem narodnem gledališču se je pokazalo, da sta tozda Balet in Opera umetna, kajti predstave so pogosto skupne. V tem primeru je združitev obeh v eno temeljno organizacijo nujna in edini logični izhod iz krize. Zelo zanimiv je primer v enem izmed največjih kmetijskih kombinatov v Makedoniji Tikveš iz Kavadarcev. Tam so po sprejemu zakona o združenem delu ustanovili kar 14 temeljnih organizacij združenega dela, vendar so po nekaj letih zaradi velikih težav v medsebojnih odnosih in tudi zaradi slabega poslovanja enega dela tozdov opravili reorganizacijo in sedaj imajo sedem temeljnih organizacij. Tu pravijo, da so temeljne organizacije šele zdaj pravi ekonomski dejavniki in zategadelj lažje razrešujejo težave v delovni organizaciji.

Značilen je primer največje debarske delovne organizacije, tovarne mavca »Radika«. Tudi mi smo v začetku hoteli ustanoviti več temeljnih organizacij,« nam pripoveduje Cvetko Mihajlovski, direktor DO, »pa smo uvideli, da so lahko čisti računi med delavci ekonomskih enot, ne da bi zapostavljali skupni interes. Težko bi uredili pravo delitev po delu v razmerah, ko vsaka temeljna organizacija združenega dela navija zase. Denimo: doslej smo najbolje plačevali delo rudarjem, vendar bi se to izjalovilo, če bi rudnik morebiti postal temeljna organizacija združenega dela, torej če bi se ločil od obrata za predelavo mavca. Za rudnik so potrebna velika sredstva za tekoče vzdrževanje proizvodnje in za razširjeno reprodukcijo, ki je nujna. Sam jih za te namene nima v celoti dovolj.

»Iz pogovorov lahko zaključimo, da tam, kjer upoštevajo določila zakona o združenem delu (urejeni odnosi, skupni proizvod in solidarnost), kakor tudi tam, kjer je dobro merjeno vsako delo posameznika znotraj temeljne organizacije in delo temeljnih organizacij, ni potrebe po združevanju. V tistih organizacijah, kjer pa so temeljne organizacije ustanavljali stihijsko, takšnih primerov pa je več, je potrebno vsekakor premisliti o novi organiziranosti.

Savo Pečinovski, Ljubomir Kostovski

NAŠA TEMA: UKINJANJE TOZDOV

Pionir Novo mesto

Prebiti fronto gospodarske neučinkovitosti in samoupravnega verbalizma

V novomeškem Pionirju za zdaj šele razmišljajo o novi organiziranosti delovne organizacije. To so nam potrdili na občinskem sindikalnem svetu kot tudi na družbenem pravobranilstvu samoupravljanja v Novem mestu. Na sindikatu so nam sicer dejali, da so o tem razmišljanju obveščeni, medtem ko nam je družbeni pravobranilec samoupravljanja Marjan Potrč zatrdil, da za zdaj uradno še ni o ničemer obveščen.

Novomeški Pionir tvori 12 tozdov, DSSS in delovna skupnost interna banka. Ob splošni značilnosti organiziranosti ozdov v gradbeništvu, imajo tudi v Novem mestu velike težave pri koordiniranju vseh teh subjektov. To tudi ne preseneča, če vemo, da imajo tozde razen v Novem mestu tudi v Ljubljani, Krškem, Zagrebu in celo v Sarajevu.

Odšli smo torej v Pionir, da bi tako na kraju samem in iz prve roke zvedeli, za kaj pravzaprav gre. Pogovor je stekel s Stojanom Horvatom, članom poslovodnega odbora delovne organizacije in vodjo posebne skupine strokovnjakov, ki pripravlja analizo obstoječe organiziranosti. Prav od dela te skupine pa je tudi odvisno, ali bomo sčasoma tudi v Pionirju lahko govorili o spremembah samoupravne organiziranosti ali gre zgolj za načelna razmišljanja. S tem bi se naše pisanje o »ukinjanju tozdov« v novomeškem Pionirju brez vsakršne škode lahko končalo, če... No, če pač ne bi bili novinarji in če ne bi poznali modrega ljudskega reka, ki pravi, da tam, kjer je dim, mora biti tudi ogenj. Drugače rečeno, zanimalo nas je, zakaj so začeli razmišljati o spreminjanju obstoječe samoupravne organiziranosti. Na tej točki smo se s sogovornikom kaj hitro ujeli.

Alžirci so se jim smejali

In smo potlej kaj hitro zvedeli, da v Novem mestu za veliko krizo, ki je zajela naše gradbeništvo, ne vidijo razlogov zgolj v objektivnih okoliščinah, kot so na primer dodobra ohlajena konjunktura, pomanjkanje investicijskih sredstev, vedno dražji kapital itd. temveč jih iščejo tudi pri sebi. In, kot pravi ljudska modrost, da kdor išče, tudi najde, so našli tudi v Pionirju. Najprej so ugotovili, da se zmanjšuje njihova konkurenčnost na domačem kot tudi tujem trgu. Sicer še niso prepričani, če gre za to kriviti organiziranost (seveda, to naj bi pokazala omenjena analiza), ali je iskati vzroke tudi na drugih področjih, vendar bi po tem, kar smo zvedeli, kaj lahko rekli, da bodo velikega krivca našli prav v organiziranosti.

Stojan Horvat nam je namreč povedal, da »imajo velike preglavice z izkoriščanjem obstoječih strojnih in drugih zmogljivosti«. Drugače povedano: zmogljivosti očitno nimajo optimalno izkoriščenih, za kar očitno vidijo krivca v tozdovski zaprtosti in neelastičnosti. Zgornji trditvi v prid gre tudi naslednje dejstvo: »Imamo velike težave pri samoupravnem sporazumevanju, ko gre za za skupne ponudbe delovne organizacije na domačem ali enoten nastop na tujem trgu. Jasno, gre seveda za težavno sporazumevanje glede udeležbe posameznih tozdov v skupnem prihodku, odgovornosti, poslovnem tveganju itd. Kot vidimo zadnje dni na primeru gradnje 35.000 stanovanj v Alžiriji, to očitno ni samo notranji problem posameznih delovnih organizacij, temveč splošen jugoslovanski problem. Vsak pač skuša čimbolj naviti ceno, da bi z njo pokril svoje slabosti, med katerimi velja na prvo mesto postaviti čezmerno in neučinkovito režijo. Stojan Horvat je bil odkrit: »Pri tem velikem poslu sodeluje tudi Pionir. V okviru Gipossa in prek njega v okviru beograjskega Inprosa nastopamo v Alžiriji tudi s svojo ponudbo. In moram reči, da smo za Alžirce predragi. Smejali so se nam, ko so videli našo ceno. Toda mi smo se z njo morali pokriti, pa se tudi hitro sprijazniti z drugo, ko smo uvideli, da nam Alžirci niso pripravljeni priznati v ceni naše ponudbe tudi naše režije. Resnici na ljubo moram priznati, da tudi z ne vem kakšnimi proizvodnimi učinki tega »stroška« ne moremo pokriti. »Kaj to pomeni? Jasno, delavec na gradbišču, pa najsi bo tam delo še tako dobro organizirano, naj dela z najsodobnejšo strojno opremo, v spopadu s tujo konkurenco nikakor ne more biti tolikanj učinkovit, da bi z doseženo ceno lahko pokril vse domače stroške, si zagotovil sredstva za razvoj in na koncu prejel še zasluženi osebni dohodek. Samo od sebe se zastavlja ključno vprašanje: »Ali smo temu priča tudi zato, ker so, denimo v Pionirju, s tozdovsko organiziranostjo (in še zlasti z njenimi deformacijami) povečali režijo, ki pa ne zagotavlja večje gospodarske niti samoupravne učinkovitosti?« »Žal na to vprašanje za zdaj še ne moremo dati odgovora. Tudi je veliko vprašanje, če ga lahko damo mi. V vsakem primeru pa se bo družba do njega morala dokopati čimprej, sicer utegne, kot je zapisal pred časom tednik Mladina, tozdovska organiziranost združenega dela ob zdaj vse večjem pritisku na njihovo ukinjanje postati največja povojna zabloda jugoslovanske družbe. Bomo dopustili, da bo zaradi birokratske izkrivljenosti tozdov postala vprašljiva samoupravna socialistična pot pri osvobajanju delavcev? Tudi v Pionirju smo zvedeli, da nimajo nič proti tozdu, kakršnega narekuje zakon o združenem delu in kakršnega potrebuje delavec, da prek njega zagotavlja gospodarsko učinkovitost in oblast nad sadovi svojega dela. Odločili pa so se počistiti z vsem, kar je temu na poti. Mislim, da to od nas zahteva prav samoupravljanje, kot tudi ekonomski trenutek, v katerem smo,« je pribil Stojan Horvat.

Moda ukinjanja?

Ob koncu našega pogovora v Pionirju smo se zamislili še nad nečim. Sogovornik nam je med mnogimi slabostmi obstoječe organiziranosti v Pionirju omenil tudi, da se srečujejo s stalnimi spori znotraj delovne organizacije. Največ zaradi tega, ker bolj ali manj v njej vsak tozd vidi le sebe. Nikakor jim ne uspe vzpostaviti takšnih medsebojnih odnosov, ki bi označevali tozde kot posebej organizirane enote večje vojske, ki ima pred seboj jasen cilj: prebiti fronto gospodarske neučinkovitosti in samoupravnega verbalizma. »Samo pomislite,« je poudaril Horvat, nam primanjkuje časa že za delo, ker se pogovarjamo samo še o njegovi organizaciji. Najboljši kadri, namesto da bi jim omogočili delovanje na njihovih strokovnih področjih, obremenjujemo z organizacijskimi zadregami. Kam to pelje, vas vprašam?«

> *»Samoupravni položaj v združenem delu zagotavlja delavcem v temeljnih organizacijah združenega dela, da svobodno in enakopravno z drugimi delavci v združenem delu odločajo o združevanju dela in sredstev v delovno ali sestavljeno organizacijo združenega dela kakor tudi v druge oblike povezovanja in združevanja dela in sredstev.«*
>
> *Edvard Kardelj »Svobodno združeno delo«*

Nič nimamo proti temu vprašanju. Stojan Horvat ga je prav zastavil, toda očitno ne pravemu sogovorniku. O tem bi se morali pogovoriti znotraj njegove delovne organizacije. Lahko rečemo, da so na dobri poti, saj jih zelo skrbi tako za gospodarsko kot samoupravno motiviranost, če bi morebiti le prišlo do ukinitve tozdov. Prav to pa jih sili v veliko previdnost in strokovnost, ker se bojijo, da bi kampanjska akcija prinesla več slabega kot dobrega. To pa je tudi vsaj za nas ves smisel spreminjanja samoupravne organiziranosti, ki mora slediti dejanskim samoupravnim in z njimi še zlasti gospodarskim potrebam združenega dela. Spremembe so ponekod nujne in naj ne bodo tabu, kot marsikdo misli. Še zlasti tam, kjer so tozde ustanavljali na pamet, pogosto kar brez delavcev in brez jasnih ciljev. In naj ne bo zdaj, tako kot nekoč ustanavljanje, zdaj moda ukinjanje tozdov. Ukinimo raje svoje in s tem njihove slabosti. Tako vsaj kanijo storiti v Pionirju. Kaj pa drugod?

Ivo Kuljaj

Iplas Koper

Zgoraj o reorganizaciji, pri stroju o invalidih

»S samoupravno reorganizacijo se pri nas ukvarjamo že zelo dolgo,« nam je pripovedoval Gregor Kirn, namestnik predsednika poslovodstva v koprski kemični industriji Iplas. »Še zdaj pa ni dokončnega programa. Zdajšnja organiziranost traja sedem let in v njej zija vrsta vrzeli.

Zapleta se že pri tem, ker imajo temeljne organizacije raznoliko dejavnost in je težko priti do pravšnje reprodukcijske povezanosti. Tega naš razvoj kot poseben tozd enostavno ne obvlada. Zatorej je neučinkovit in seveda prihaja do kratkih stikov med njim in proizvodnimi tozdi. Če drugega ne, je zaradi svojega statuta imun na neposreden vpliv tako s strani proizvodnje kot s strani vodstva delovne organizacije.

Pri skupnih službah naj povem le to, da smo rast režije že davno zajezili, bolj celo, kot bi to smeli glede na vse bolj zapletene razmere. Na tem področju nam zdaj primanjkuje usposobljenih delavcev.

Pri komercialni temeljni organizaciji se zatika zaradi dvojnih interesov. Naj ponazorim — tozd, ki mu gre slabo, je lahko za delovno organizacijo še tako ključnega pomena, za komercialo pa enostavno ni zanimiv.

Manjši TOZD — slabša samouprava?

Če vse to imenujemo prvo stopnjo poskusov reorganizacije, bi se na drugi stopnji radi lotili še sprememb v proizvodnih temeljnih organizacijah. Pri dveh, ki sta reprodukcijsko povezani, iščemo skupno obliko že dve leti. Vse pade v vodo zaradi pomislekov, da bi se to potem ne razširilo še na druge. Sta namreč še dva podobna tozda, eden slab in drugi dober, kar združevanje kajpak ovira.

Še nekaj je. Na eni strani imamo precej obsežne tozde, na drugi pa maloštevilne. V teh so težave z oblikovanjem delegacij, samoupravnih organov, z izrazitejšim zapiranjem, sploh s slabšo samoupravo.«

Pogovoru se je pridružil še Danilo Cuvan, predsednik sindikalne konference Iplasa. Slišali smo, da ne gre za nobeno vesoljno integracijo, za ukinjanje. Odločili da so se le za skupno politiko in iščejo pač oblike, s katerimi bi jo najlažje uveljavljali. Tega so se lotili že pred letom, a je delavski svet poskuse zamrznil, češ da niso celoviti. Zdaj s politično aktivnostjo spet vse oživljajo, pretehtano, strokovno, demokratično... Reorganizacijo naj bi zaključili referendumi do konca letošnjega leta.

Nadaljevali smo v Iporju, največji in najstarejši temeljni organizaciji v Iplasu — z mnenjem predsednika sindikata Marka Mizerita:

Zakaj stoji sindikat ob strani

»Ja, saj vem. Radi bi bolj povezali kemične in predelovalne tozde. Za našega sicer ne velja, ker imamo svojstveno tehnologijo predelave. Delavski svet je to enkrat že zavrnil, ker je dobil le nekaj podatkov. Slabo pripravljen poskus združevanja torej. Tako pomembnih stvari se na hitro roko ne da več urejati — čeprav včasih kdo še poskuša. Dolgo sem že v Iplasu in pomnim, ko smo ustanavljali temeljne organizacije. Najbolj izobražen in sposoben kader je takrat šel iz proizvodnje, z njim pa hkrati in logično tudi moč, vpliv na odločanje.

Sindikat je pri vsem tem stal precej ob strani. To sem zapisal v poročilo, ko mi je zdaj potekel mandat. Zapisal sem zaradi opozorila, saj brez sindikalne akcije ne more biti široke podpore delavcev. Zakaj te akcije ni?

Več vzrokov je. Morda kopica (vsaj na videz) manj pomembnega dela, ki nam duši voljo. Pa preveč zaupanja v strokovne službe. No, saj ne spodbujam nezaupanja, gre enostavno za skupno, usklajeno delo. Če tega ni, prideš le do dviganja rok — in do vprašanja, ali se bodo na referendumih tudi res dvignile? Delavci imajo namreč precej slabih izkušenj. Pred časom smo že ukinili tozd Poliuretani. Pa čeprav, saj je bil res na psu! Ni pa prav, da tamle čez cesto vidite novo halo zanj, prazno in s kupljenimi stroji. Takšni »podvigi« pač niso dober temelj za zaupanje v hitre odločitve, ki niso odraz neposredne volje delavcev.«

Kaj buri duhove

In zadnji obisk. Govori Drago Verlič, predsednik sindikata v tozd AFK. Precej velika temeljna organizacija, v gospodarskem pomenu tudi velik problem Iplasa. Združila naj bi se z majhnim, a uspešnim tozdom Mehčala:

»Veste, da je prve združitve delavski svet ustavil. Jaz pa vem, da stvar pripravljajo naprej. In to je vse, kar vem! Zdaj pa poskusite izračunati, koliko zgubljenega časa, denarja, kakšne gore gradiv in to vse brez mnenja delavcev. So potem res ti krivi, če kaj pade v vodo?!

Kar naprej vpijem, da tako ne gre, da moraš najprej zmeriti utrip med ljudmi, se potem pomeniti in skupaj delati. Ker ni tako, je med delavci odpor. Je bil, je in bo spet.

Iplas je res eno ime, streh pa deset. Sploh pod manjšimi strehami se zavedajo, da pri njih samoupravljanje živi, da lažje

> *»...Kajti na proizvodnem traku se proizvodi lahko spremenijo, oziroma isti delavci na istem proizvodnem traku lahko danes proizvajajo, recimo, ene proizvode, jutri pa neke elemente za drugo vrsto industrijske proizvodnje in podobno. Pri kriterijih za definiranje tozda je torej mnogo pomembneje, da isti delavci delajo z istimi produkcijskimi sredstvi, kakor pa to, kaj proizvajajo.«*
>
> *Edvard Kardelj: Svobodno združeno delo*

odločajo. Kot mnogi sem prepričan, da bo vsaka združitev bistveno zmanjšala samoupravne pravice. Resno pa dvomim, da bo lahko prinesla kakšen napredek v proizvodnji ali poslovanju.

Naš obrat je nov, obremenjen s posojili, obveznosti do družbe so ogromne. Na drugi strani pa majhen, star obrat, ki dobro dela in tudi dobro posluje. Vse kar nas druži, je solidarnost, pomagajo nam že zdaj. Kdo jih bo prepričal, da je združitev pametna?!

Bil sem na seminarju, ko je pravobranilec samoupravljanja opozarjal sindikat, naj bedi nad gradivi o združitvah. Ne vem pa nad čem bi lahko bedeli, ko je še vse v pisarnah. In še enkrat, kdo bo kriv, če tisto ne bo dobro in delavci ne bodo za. Sindikat?!

Ko smo že pri gradivih in pri razpoloženju — čeprav smo mlad tozd, kar naprej svarim, da bomo čez 10 let vsi delovni invalidi. Pliini, kemikalije, nevzdržne delovne razmere. Pa naj mi kdo na to temo pokaže tak kup gradiv! Nak, raje z nekakšnimi reorganizacijami z zelo dvomljivim učinkom burkamo duhove.«

Ciril Brajer

NAŠA TEMA: UKINJANJE TOZDOV

Lipa Ajdovščina

Temeljito pretehtan korak

Zavoljo tehnično-tehnološke posodobitve proizvodnega procesa ta ajdovska tovarna nima več pogojev za obstoj temeljnih organizacij združenega dela, zato so jih delavci odpravili in ustanovili enovito delovno organizacijo.

Skoraj osemsto jih je in od leta 1974 so delali v treh tozdih in v delovni skupnosti skupnih služb. Toda združeno delo je živ organizem in dogaja se, da je tisto, kar je bilo še včeraj pravšno, danes že zastarelo in škodljivo.

Med delovne organizacije, ki so v minulih nekaj letih močno spremenile tehnološki in proizvodni proces, spada tudi Tovarna pohištva LIPA.

Pred dnevi so Zdravko Lazar, sekretar sekretariata zveze komunistov v tovarni, Darko Bavčar, predsednik sindikata, Marija Benčina, vodja kadrovskega sektorja, Bruno Krivec, pravnik in Tone Čermelj, vodja sindikalne skupine, pripovedovali Frančku Kavčiču, odgovornemu uredniku našega lista, in piscu teh vrstic, da so v tovarni in v občinskih vodstvih dolgo tuhtali, kako naj bi najbolj učinkovito prilagodili svojo samoupravo tem spremembam.

Ko so ustanovili tozde, so delali izdelke za tuji in domači trg na enostavnih strojih. Njihova delovna organizacija se je pač razvila iz majhnih obrtnih delavnic v industrijske obrate s specializirano proizvodnjo končnih proizvodov. Pred desetimi leti so ti obrati postali temeljne organizacije, ki so ustvarjale celotni prihodek in pridobivale dohodek na trgu, šest let kasneje pa so se odločili za velike proizvodne programe, ki so jih zahtevali tržni pogoji in usmeritev v izvoz. Z ogromnimi investicijskimi vlaganji (lani so porabili v ta namen za 400 milijonov dinarjev lastnih sredstev, domačih in tujih posojil) so odpravili stare delovne celote. Del Lipe so na novo zgradili, v novih halah že uporabljajo računalniško vodene, programirane stroje, ki zagotavljajo večje proizvodne zmogljivosti. Prihodnje leto bodo svoj razvojni program končali (in porabili tudi milijon dolarjev tujih posojil); tovarna bo povsem prenovljena, v njej bo enovit proizvodni proces — od žage do odpreme. Takšna usmeritev je zahtevala združitev delovnih sredstev in drugačno razporeditev delavcev. Poprejšnje tri delovne celote so se združile v eno, nanje so spominjale le še formalno organizirane temeljne organizacije, ki niso več mogle samostojno ugotavljati rezultatov dela delavcev. Stara samoupravna ureditev je onemogočala delavcem, da bi učinkovito uveljavljali svoje samoupravne pravice.

Pobuda konference sindikata

Konferenca sindikata v Lipi, ki je združevala štiri osnovne sindikalne organizacije, je 24. februarja lani preučila takratno samoupravno organiziranost in sprožila pobudo za odpravo temeljnih organizacij ter njihovo združitev v enovito delovno organizacijo. Predlagala je delavskim svetom tozdov Mizarne, Ploskovnega pohištva in Primarne predelave lesa, da skličejo zbore delavcev, na katerih naj bi ugotovili, če so pogoji za to spremembo, ki jih določa zakon o združenem delu. Njeno pobudo so preučile jih podprle tudi organizacije zveze komunistov in zveze mladine v tovarni, potlej pa še delavski sveti tozdov, ki so sklicali zbore delavcev. Na teh zborih se je oblikovalo mnenje, naj posredujejo delavcem vse gradivo o »novi tehnološki zasnovi proizvodnega procesa in o spremembah v materialni osnovi dela, ekonomske, organizacijske in druge prvine, ki pogojujejo navedeno statusno spremembo.«

Medtem je delavski svet delovne organizacije ustanovil tri delovne skupine, ki so pripravile obširno analizo, o kateri so delavci razpravljali na zborih 20. septembra, in pobudo konference sindikata sprejeli. Na referendumu (10. oktobra) se je 64 odstotkov delavcev odločilo za združitev tozdov v enovito delovno organizacijo. Ob koncu novembra so na referendumu sprejeli še samoupravni sporazum o združevanju dela delavcev v delovno organizacijo, potem pa še statut; imenovali so vršilca dolžnosti individualnega poslovodnega organa in se vpisali v register.

Samouprava na novih temeljih

Od začetka letošnjega januarja deluje Lipa na novih samoupravnih temeljih. Delavci ustanavljajo skupne osnovne družbenopolitične organizacije; hkrati pripravljajo osnutke samoupravnih aktov, ki jih bodo morali sprejeti do septembra. V tej interni zakonodaji pa bodo morali predvsem zagotoviti, da jim ukinitev tozdov prav v ničemer ne bo okrnila samoupravnih pravic in dolžnosti, ki jih določa zakon.

Že pred ustanovitvijo temeljnih organizacij so bili zbori delavcev organizirani po stroškovnih mestih in ta oblika neposrednega samoupravljanja je ostala nespremenjena prav do današnjih dni.

V nedavni analizi samoupravne organiziranosti so med drugim zapisali: »Vsi delavci posameznega stroškovnega mesta predstavljajo samostojno sindikalno skupino, ki deluje v osnovni organizaciji sindikata. Ker so v sindikalni skupini tudi zbori delavcev, je tako zagotovljeno uresničevanje vloge osnovne organizacije sindikata in njegovega izvršnega odbora. Ta pa je, dajati pobude na zborih delavcev organom upravljanja in drugim organom ter predlagati ukrepe in sklepe, ki jih sprejemajo ti organi in delavci.«

Tone Čermelj v pogovoru z Janezom Voljčem

»Gre za vsa vprašanja s področja družbenoekonomskih odnosov,« je dejal Darko Bavčar, »pa medsebojnih odnosov, socialne politike in življenjske ravni, delitev čistega dohodka ter sredstev za osebne dohodke, skupne porabe in delovnih razmer. Delavci se v skupini dogovorijo, kaj bi kazalo spregovoriti na sestankih, ki jih sklicujejo pred plačilnim dnem, torej vsak mesec.«

Sindikalne skupine bodo delovale tudi v enoviti delovni organizaciji, le s to razliko, da jih bo deset, namesto prejšnjih enaindvajsetih. Bruno Krivic je pripovedoval:

»Vemo, da moramo delavci odločati o svojem delu in rezultatih tega dela, to je o pridobivanju in razporejanju dohodka. Mislim, da bomo v bodoči samoupravni organiziranosti Lipe najbolj učinkovito uveljavljali te pravice prav po stroškovnih mestih. Zato smo v statutu tudi zapisali možnost, da sklicujemo zbore delavcev tudi po posameznih enotah delovnega procesa. Prav iz stroškovnih mest bomo oblikovali tudi delegatski delavski svet in druge samoupravne organe.«

Naj dodam še mnenje Zdravka Lazarja:

»Dohodek ugotavljamo na ravni delovne organizacije, odločanje o ustvarjanju in delitvi dohodka pa je neposredno v rokah delavcev na stroškovnih mestih.«

Delavci imajo pravico in dolžnost opraviti ustrezne spremembe v organiziranih temeljnih organizacijah, oziroma delovni organizaciji, če se zaradi spremembe materialne osnove dela, njegovih tehnično-tehnoloških in naravnih pogojev, proizvodne usmeritve in kraja, kjer se opravlja dejavnost, spremenijo pogoji, ki so obstajali ob organiziranju temeljnih organizacij, ali če prenehajo pogoji iz 320.člena tega zakona.«

326. člen Zakona o združenem delu

Tone Čermelj, krojilec ivernih plošč, se je zazrl v stroj, pri katerem dela, in dejal:

»Te mašine nikoli ne bom zapustil.« Zanj je nedavna reorganizacija (ki so jo sorazmerno zlahka izpeljali tudi zato, ker je bilo v bivših tozdih izredno malo upravne režije) omogočila, da bodo manj sestankovali, pa več delali. Poprej je namreč bilo skoraj polovico delavcev delegatov in funkcionarjev in »ko se je en sestanek končal, se je drugi začel.«

Dela pa imajo obilo, naročil tudi, le z nekaterimi surovinami imajo težave, toda če bodo dobro poprijeli, bodo izpolnili letni plan, ki zahteva občutno povečanje proizvodnje, dohodka in izvoza. Tako bodo lahko tudi zvišali osebne dohodke, ki so zadnje mesece lani dosegli poprečno le 19.000 dinarjev.

Janez Voljč

Kosovo

Še vedno se obotavljajo

Svet Zveze sindikatov Kosova je pri sprejemanju operativnega programa dela in nalog pri družbenoekonomskem razvoju in gospodarski stabilizaciji v letošnjem letu razpravljal tudi o priključevanju manjših organizacij k večjim. Na sestanku so posebej omenili vprašanje izgubarjev. Takšna sta na primer železniško transportna organizacija v Kosovem Polju in Gradbeno industrijski kombinat Ramiz Sadiku v Prištini.

V uvodnem govoru pa je član predsedstva zveze sindikatov Kosova dejal, da so kljub zapletenim gospodarskim razmeram lani na Kosovu dosegli ugodne rezultate. Industrijsko proizvodnjo so povečali za 2,5 odstotka glede na predlansko. Tudi v mnogih industrijskih vejah, ki so odvisne od uvoza, je bila proizvodnja zadovoljiva, medtem ko naših pričakovanj niso izpolnili elektrogospodarstvo, železnica in industrija barvnih kovin. Zato bi morali letos vsi izgubarji izdelati sanacijske programe in to na stvarnih temeljih. Prav tako je prvič omenil tudi vprašanje stečaja izgubarjev, ki sami ne morejo odpraviti izgub.

Glede združevanja manjših tozdov v večje ali donosnejše je dejal, da je na Kosovu veliko majhnih nerentabilnih tozdov, ki bi jih bilo treba priključiti večjim in gospodarnejšim. Takšen izrazit primer je v Peči, kjer so štiri organizacije združenega dela gradbeništva in da ta razdrobljenost povzroča nelojalno konkurenco in prevzemanje del po zelo nizki ceni, in da bi bilo treba takšne tozde združiti in izboljšati njihovo organiziranost.

Delegat sveta ZS iz Peči je edini omenil primer združitve Tovarne sladkorja, ki je imela dolga leta izgube, s tamkajšnjo pivovarno. Tovarna sladkorja ni bila nerentabilna zaradi slabe organiziranosti, nedela ali nemarnosti, ampak zaradi pomanjkanja surovin. Pokazalo se je, da so se premalo povezali z Agrokosovom, kmetijskimi zadrugami in pridelovalci sladkorne pese ter jih spodbudili, da bi je več pridelali. Tako bi povečali izkoriščenost zmogljivosti sladkorne tovarne in zmanjšali njihove izgube. Za letos so se dogovorili, da bodo storili vse za večji pridelek sladkorne pese.

Po mnenju Božidarja Šaranovića, člana poslovodnega odbora elektrogospodarstva Kosova in člana skupine za uveljavljanje zakona o združenem delu je na Kosovu precej tozdov, ki bi jih morali ukiniti ali pa združiti. Dejal je, da bi morali nekatere sise in manjše temeljne in delovne organizacije, ki narede družbi več škode kot koristi, ukiniti ali priključiti rentabilnim organizacijam združenega dela. Sicer pa so tudi takšne organizacije združenega dela, ki porabijo več za osebne dohodke zaposlenih kot so njihovi skupni prihodki. Lahko jih najdemo v lesnopredelovalni industriji, elektrogospodarstvu in trgovini in bi jih bilo treba nujno priključiti večjim in smotrnejšim organizacijam združenega dela.

Pri sprejemanju zakona o združenem delu smo ta člen sprejeli skoraj v zadnjem trenutku in mislim, da je prav, da smo ga. Praksa pa je pokazala, da se na samoupravnih temeljih lahko združita tudi dva ali več tozdov, če je to v interesu delovnih ljudi. Prav tako lahko odprejo skupni žiro račun, interna banka pa bi ločevala njihova sredstva. Tako bi lahko bolje in gospodarneje porabili sredstva, zmanjšala pa bi se tudi konkurenca na licitacijah za prevzemanje poslov.

Na koncu naj omenim, da je tudi gradbeništvo na Kosovu v zadnjih letih zabredlo v velike težave zavoljo zmanjšanja naložb in dela ter neresnega odnosa do delovnih nalog. Zanje je veljalo geslo »bo že kako« in so temu primerno zavlačevali delo, kar je podaljšalo zidavo in jo močno podražilo. Družba je imela zato velike izgube in zastoje v reprodukcijski verigi. V zadnjem času zaradi velikih izgub razmišljajo o njihovem združevanju in specializaciji, da bi preprečili nelojalno konkurenco in dosegli večjo učinkovitost.

Zato je, po besedah Kadrija Beriše, predsednika pokrajinskega odbora gradbincev, nujna integracija v eno delovno organizacijo, ki bi bila sposobna opravljati vse posle, posebno obrtniška in zaključna dela.

Iz omenjenega lahko razberemo, da na Kosovu ni izrazitih primerov ukinjanja tozdov, kot je to določeno z zakonom o združenem delu, ampak so to vprašanja, ki jih je moč rešiti samo z združevanjem v večje sisteme, ki bi lahko nemoteno opravljali svojo osnovno dejavnost. Mislimo tudi, da bi z njihovim združevanjem ali ukinjanjem zmanjšali število kroničnih izgubarjev. Pri vsem tem gre za vprašanja organizacijske narave, ne pa za kršitev zakona o združenem delu, zato bi bilo treba ta proces združevanja še bolj spodbuditi, da bi pretrgali verigo dolgoletnih izgub pri nekaterih tozdih, zmanjšali nedeljo in zanikrnost, povečali pa odgovornost. Po našem mnenju prav tako ne bi bilo ogroženo samoupravljanje in samoupravne pravice delavcev, ampak bi preprečili skupinsko lastninske odnose in privatizacijo vodilnih delavcev v tozdih.

Tomislav Kadić

LJUDJE MED LJUDMI

Z obiska pri Slovencih v sosednji Madžarski

Tam, kjer teče hladna Raba...

Porabski Slovenci? Kdo pa so to, kje živijo?
Ali je res tako hudo, jih v naši zavesti res ni?
Tako je, pa če nam je prav ali ne. Saj ne, da zanje ne bi še nikoli slišali, le osrednji Sloveniji, kamor prihajajo dnevno novice o naših rojakih onstran Karavank in Soče, so tako zelo odmaknjeni.
Kje je torej reka Raba, znano hladna voda, ki je lansko poletje vzela življenje mlademu fantu, ki je vozil gradbeni material za slovensko šolo v Monoštru — po madžarsko Szentgotthardu?

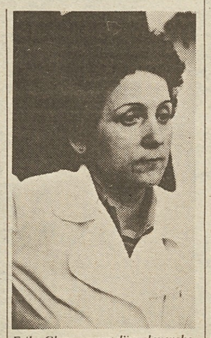

Erika Glanz, ravnateljica slovenske osnovne šole v Gornjem Seniku, članica centralnega komiteja madžarske komunistične partije

Kjer je Raba, je Železna županija, kjer je Železna županija, tam so slovenske vasi na ozemlju sosednje Ljudske republike Madžarske. Kjer so slovenske vasi, tam živijo Slovenci. Od pet do desettisoč jih je, ki so v dolgih stoletjih tuje vladavine že skoraj skopneli, a vendarle ostali.

»In ostali bomo, kako da ne,« pravi petinsedemdesetletna porabska Slovenka Marija Voura Lörincne. »Po madžarsko sem gučala, pisala pa nikoli,« pove samozavestno. »V naši vasi, Gornjem Seniku, govoriš v trgovini slovensko. Pa tudi gospod bere mašo samo v slovenščini. Kaj bi izumrli, dajte no, saj imajo mladi slovensko šolo! Ampak pojemo nič več po naše,« postane nenadoma otožna.

Gledam v čudovite svetle oči, jasne in pametne, v njene bele lase, ki silijo izpod rute. Lahko bi bila Korošica, Primorka, Belokranjica... Nasmeji se in seže po slami, saj plete košare. »Za domača jabolka in hruške,« pove.

Margita klepeta po madžarsko

Prišla sem torej v Porabje, da slišim, kako tam govorijo po naše. Priznam, petinsedemdesetletno Marijo sem dobro razumela, njeno oseminštirideset-letno hčer Agneš že malo manj, enaindvajsetletno vnukinjo Agneš še malo manj; najbolj pa sem se lovila pri besedah petnajstletne Margite, ki je s prijateljico, prav tako Slovenko, klepetala po madžarsko. »Tako se lažje zmeniva,« mi je povedala — pa ne v opravičilo, ampak v pojasnilo.

Tri generacije žensk pod eno streho, pa takšne razlike med njimi! Mati Marija, si mislim, a seveda ne rečem, ti mladi se bodo morali kar krepko potruditi, da ne bodo zapravili, kar so jim ohranili predniki.

»Ampak to danes sploh ne more biti vprašanje,« me opogumi ravnateljica osnovne šole iz Zgornjega Senika Erika Glanz.

»Od kod pa vam nemški priimek?« sem presenečena.

»Možev oče je bil Nemec, moja babica Slovenka in tako je pri nas vse pomešano. Moj materin jezik je slovenski, sem pa državljanka LR Madžarske. Da bi jezik zapravili? To ne more in ne sme biti vprašanje, nadaljuje, saj imajo prav vsi slovenski otroci, ki živijo na dvojezičnem ozemlju, možnost, da se učijo slovenski jezik, da ga ne pozabijo in ne zapravijo.«

»In koliko slovenščine slišijo v šoli?«

»Približno sedem ur v dveh tednih.«

»To je malo, zelo malo,« pravim.

»Veste, naša šola (in še nekaj drugih pri nas, kjer poučujejo slovenščino) ni dvojezična. Ima položaj nekakšne prehodne dvojezične osnovne šole. V našem primeru to pomeni, da zdaj še ni dvojezična, da pa od jeseni naprej bo. Potem bo slovenščine več. Počasi gre to pri nas, tradicija je šibkejša kot na jugoslovanski strani, kjer teče dvojezično šolanje madžarske manjšine že petindvajset let. Od jeseni dalje se pri nas ne bomo učili le slovenske slovnice in književnosti, ampak bomo tudi peli po naše in po naše spoznavali naravo. Takemu predmetniku bomo potem rekli, da je dvojezičen,« je dejala Erika Glanz, članica centralnega komiteja madžarske komunistične partije, edina predstavnica iz Železne županije, kjer pa nikakor ne živijo le porabski Slovenci, ampak seveda tudi Madžari. Biti v tako visokem forumu gotovo pomeni (tega mi Erika sicer ni rekla) veliko odgovornost, obenem pa veliko možnost, da stori veliko dobrega za svoje slovenske rojake. »To je težka čast zame, če razumete,« je končala.

Lajoš in Marija — zavedna vsak po svoje

Vse to, kar sem videla in slišala, je medlo v primerjavi s tem, kakšne možnosti šolanja ima pri nas madžarska manjšina. Pa ne le šolanja, ampak nasploh uporabe materinega jezika. Dvojezičnost je namreč na naši strani že četrtstoletna tradicija in mi se je držimo in jo spoštujemo kot zlepa nikjer v Evropi.

Bila sem namreč tudi na slovensko-madžarski dvojezični šoli v Prosenjakovcih v murskosoboški občini. Tam je pouk dobesedno dvojezičen — pa naj bo to pri kateremkoli predmetu. Urnik je natisnjen po madžarsko in slovensko, prav tako pionirska izkaznica, spričevalo, v dveh jezikih je popisana šolska tabla, besedila na stenčasih — skratka vse od A do Ž.

»To je pa vse kaj drugega, kaj pravite,« je ponosen ravnatelj Evgen Koša, pripadnik madžarske narodnosti. »Mi tu imamo vse, kako bi se potem mogli bati za svojo prihodnost?«

Svoje popotovanje po Porabju in Pomurju sem končala z obiskom pri madžarski družini Karoly iz Prosenjakovcev. Plodeni streho živi osem ljudi: dedek Lajoš, babica Marija, sin Karel, žena Ilona in njuni štirje otroci. Vsi po vrsti so med seboj govorili madžarsko, z menoj pa lepo po slovensko — kot da bi zašla v slovensko prekmursko domačijo.

»Bomo ostali, bomo,« pravi samozavestno dedek Lajoš, po naše Ludvik.

Spomnim se Marije Voura in si rečem: takšne ljudi, kot sta ona in Lajoš, je treba spoštovati.

Z grenkim priokusom, seveda: bodo naši na oni strani prav tako samozavestni, odločni, ponosni? In končno: se bo sosednja republika Madžarska prav tako izkazala, kot se je Jugoslavija že petkrat po pet let?

Besedilo in sliki:
Alenka Lobnik-Zorko

ib
revija za planiranje

IB — revija za planiranje Zavoda SR Slovenije za družbeno planiranje je publikacija, ki prinaša aktualne strokovne sestavke s številnih področij — vidikov družbenega planiranja. Poleg globalnih raziskav, ki so izdelane za pripravo in spremljanje izvajanja družbenega plana republike, prinaša tudi izsledke ožje usmerjenih analiz in študij, prispevke k izgrajevanju metodologije planiranja in njeni operacionalizaciji, povzetke raziskav iz projekta »Slovenija 2000«, osebna mnenja strokovnjakov, predstavitve knjižnih novosti, ki obravnavajo teorijo in prakso planiranja ter razne periodične preglede, komentarje in poročila s strokovnih srečanj.

Izšla je številka 12/83 z naslednjo vsebino:

Milenka Gaberšek
Analiza dolgoročnih razvojnih možnosti turizma

Maja Bergant
Zadovoljevanje potreb kot pomemben cilj socialne politike in razvoja naše družbe

Priloga: *Neven Borak:*
Monetarni model Jugoslavije (1. del)

Saša Kovačič
Osebna poraba — razvoj v obdobju 1960—82 in perspektive do leta 2000

Pavle Gmainer
Aktualne naloge razvoja ekonomskih odnosov s tujino z ozirom na skupna vlaganja

XV. posvetovanje jugoslovanskih ekonomistov v Opatiji
(S. Mitrović)

IB — revijo za planiranje dobite pri založbi DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43 (posamezna številka stane 100 din, letna naročnina 550 din za posameznike in 1000 din za delovne organizacije).

Kozerija

Koga bi kazalo zamrzniti

Pred nedavnim so nam avstrijski arhivarji končno vendarle poslali nekaj dokumentov o življenju in delovanju naših prednikov v avstroogrski monarhiji. Med starimi listinami je tudi dokaj obširno poročilo o dogodivščinah Martina Krpana na cesarskem Dunaju, ki priča, da naš korenjak z Vrha pri Sveti Trojici ni bil izmišljeni literarni junak, pač pa resnična oseba. »Iz dokumentov je razvidno«, so rekli na včerajšnji tiskovni konferenci, ki so jo sklicali strokovnjaki osrednjega slovenskega arhiva, »da je Krpan res živel, obiskal Dunaj in tamkaj počel vse tisto, kar je pisatelj opisal, postoril pa je še marsikaj koristnega, o čemer Fran Levstik ni govoril v svoji povesti.«

In so prebrali zapisnik nekega posvetovanja v dvorni kanceliji, iz katerega je razvidno, da je Martin sodeloval tudi pri državnih poslih.

Tiste dni, ko je Krpan pohajal po Dunaju in se mikastil z Brdavsom, so v cesarskem mestu sestankovali gospodarstveniki in svetniki uradov za cene vseh dežel monarhije in se dogovarjali, kaj bi kazalo storiti, da bi zajezili val draginje. Avstrijsko gospodarstvo se je namreč zvijalo v krčih in vsi zdravilni ukrepi niso prav nič pomagali, ker so cene podivjale, čeprav so kršilce predpisanih cenikov pridno namakali v potokih in rekah. V minulih treh letih je cesarska vlada petkrat zamrznila cene in vsakokrat obljubila, da je omenjeni ukrep le začasen, kajti med zamrznitvijo bo ustvarila možnosti za oblikovanje cen z gospodarskimi in ne z administrativnimi ukrepi. Toda tega ni storila. Zato so se po vsaki zamrznitvi znašli v še večji anarhiji, vsak urad za cene je po svoje krojil cenike, razlike med cenami enakih izdelkov, surovin in storitev so bile vedno večje in ko je kdo moral prodajati z izgubo, je drugi le s podražitvami kopičil dobičke.

Pa je presvetli cesar popeljal Krpana v dvorno kancelijo, v kateri so se ministri, gospodarstveniki in svetniki uradov za cene prepirali, kdo je kriv, da so cene tik pred nedavno zamrznitvijo in po njej spet podivjale, kar negativno vpliva na politično situacijo v monarhiji.

Dvorni pisar je v zapisniku napisal, da je naš junak užival, ko je poslušal špetir, ki so ga imenovali posvetovanje, in brez dolžnega spoštovanja posegel v razpravo. Predlagal je cesarju, naj pisarno, v kateri sestankujejo odgovorni za cene, zaklene in naj jih hrani z arestantsko menažo toliko časa, dokler se ne bodo sporazumeli o gospodarskih ukrepih, ki bodo učinkovito uredili cene. Če tega ne bodo storili, naj jih zamrzne, toda ne cen, pač pa ljudi, ki jih ne znajo pravšno urediti.

Žal nikoli ne bomo zvedeli, kaj je presvetli cesar menil o tem Krpanovem predlogu in kako so ga sprejeli udeleženci posvetovanja, kajti zapisnik je pomanjkljiv; manjka namreč zadnja stran.

Janez Voljč

Kolonija v Koštaboni

Umetniška komunikacija s fotografijo

Pred dobrimi dvanajstimi leti je prekmurski umetniški fotograf Jože Kološa, ki se je preselil na slovensko obalo, povabil v ta, zanj novi svet svoje prijatelje fotografe Marjana Pfeiferja, Milana Kumarja in Miša Hochstätterja. Prišli so, ustanovili skupino neodvisnih fotografov, jo poimenovali Grupa N in se lotili dela. Na svojevrsten umetniški način so navezali stik z okoljem. Tisto leto so prepotovali številne stare, tipične vasi v Istri, kot so Padna, Glem, Krkav, Boršt in Labor, istrsko Koštabono pa so izbrali za središče vsega dogajanja. Leto kasneje so svoja fotografska videnja pokazali na več razstavah doma in v sosednji Madžarski. Pred desetimi leti so se tem štirim priključili še drugi fotografi, sicer člani USUF, in vse skupaj je pričelo dobivati obrise prave umetniške fotografske kolonije. Ti novi sodelavci so bili Nada in Edo Primožič, Zoran Hochstätter, Carmen Narobe in Danilo Svetnič.

Istrske vasi na umetniški fotografiji za stik s svetom.

Prav tedaj se prične novo Kološevo poslanstvo — ni hotel le umetniško dokumentirati morebitnega propadanja istrskih vasi, ampak predvsem z umetniško fotografijo komunicirati s svetom. Na obali so številne fotografske razstave, odprejo prvo foto-galerijo v Sloveniji. Branko Šömen je takrat zapisal: »Med lepo oblečene ljudi, med tednom zaposlene v Tomosu in Izoli ali celo v Trstu, so se pomešali fantje z bradami in očali, v kavbojkah in s fotografskimi aparati ter kar tam, na kraju samem, kot radi rečemo, na zidovih kamnitih domov, pripravili svojo razstavo fotografij. Motivi so bili primorski in istrski, domačini so naleteli na lastne podobe, postajali so pred fotografijami, pred temi grafičnimi, črno-belimi podobami sveta, kakršnega so poznali v naravni velikosti, med neurjem in v soncu, med gradnjo in razpadanjem, v naravni lepoti.«

Koštabona ni več le središče domačinov, na tem slovenskem koščku Istre se začnejo namreč zbirati številni fotografi tudi iz tujine. Fotografska kolonija preraste v mednarodni bienale kombinirane fotografije, ki se v naslednjih letih razdeli na dve bienalni prireditvi. Ena predstavlja klasično fotografijo s tematiko Istra in morje, druga pa kombinirano na prosto temo.

Fotografska umetniška kolonija v Koštaboni slavi torej letos desetletnico izjemno uspešnega dela. To bodo na obali proslavili z jubilejno fotografsko razstavo, ki naj bi predstavila njihovo dejavnost. Odprta bi bila v februarju. Nastanek kolonije v bistvu dokazuje, da ne zaostajamo za umetniško fotografijo znanj naših meja, da postajamo zanimivi tudi za tujino.

Jubileju Koštabone moramo posvetiti nekaj pozornosti prav zaradi njenega namena, da tako razvije slovensko umetniško fotografijo, da bo postala naš spremljevalec, naša vsakdanja umetniška komunikacija.

B. Salamon

Mladen Radojčić — Ljubljana 83

Prizadevni likovniki kranjske Iskre

V osmih letih sto razstav

Društvo likovnikov kranjske Iskre je bilo ustanovljeno leta 1975. Njegovi člani so izredno delavni, saj so v tem kratkem času pripravili že okrog sto razstav v raznih krajih Jugoslavije. Od vsega začetka skrbijo za kakovost , nad katero bedita znana mentorja dr. Cene Avguštin in dr. Ivan Sedej, članom svetujeta ter izbirata dela za razstave.

Društvo likovnikov Iskra Kranj uspešno sodeluje s številnimi likovnimi skupinami, posebno z jeseniškim Dolikom. Tako so 27. januarja na Jesenicah odprli skupno razstavo, kjer se s svojimi deli v raznih tehnikah predstavljajo Martin Goričanec, Franc Guček, Izidor Jalovec, Boris Lavrič, Mladen Radojčič, Tomaž Sebrek, Vladimir Sitar, Vida Štemberger, Zlata Volarič in kipar Jože Volarič. Ob otvoritvi so kulturniki železarskih Jesenic pripravili prijeten kulturni spored. Prozo sta brali članici Gledališča Tone Čufar, v glasbenem delu pa sta na violino igrali Anica in Jože Bedič.

Branko Blenkuš

LJUDJE MED LJUDMI

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Pomen prednostnega vrstnega reda upravičencev za dodelitev stanovanj

Zakon o stanovanjskih razmerjih (Ur. list SRS, št. 35-82), ki je začel veljati 10. 11. 1982, še ni upoštevan v vseh samoupravnih splošnih aktih organizacij združenega dela, s katerimi se ureja dodeljevanje stanovanj. Zakon je namreč opredelil prednostni vrstni red upravičencev drugače, kot je veljal doslej in kot so ga določali samoupravni splošni akti.

Prednostni vrstni red upravičencev po prejšnji zakonski in samoupravni ureditvi ni bil pravni akt, zoper katerega bi delavec lahko ugovarjal v temeljni organizaciji, oziroma zahteval sodno varstvo. Tudi če je bil tak ugovor možen, ali če je delavec zahteval sodno varstvo pred sodiščem združenega dela, je organizacija med postopkom stanovanje dodelila drugemu upravičencu, zato odločitve sodišča ni bilo mogoče izvršiti, čeprav se je izkazalo, da je bila dodelitev napačna.

V skladu s 37. členom navedenega zakona se lahko izda odločba o dodelitvi stanovanja šele potem, ko je prednostni vrstni red upravičencev pravnomočen. Tega organizacija ni upoštevala, ampak je izdala odločbo, takoj ko je delavski svet zavrnil ugovor delavca, ki se s prednostnim vrstnim redom ni strinjal. Sodišče združenega dela, ki je ugotovilo, da prednostni vrstni red ni v skladu z osnovami in merili samoupravnega splošnega akta, ni zavrnilo le sklepa o prednostnem vrstnem redu in sklepa, da je delavčev ugovor neupravičen, ampak je zahtevalo, da morajo vsi tisti delavci, ki so se vselili v dodeljena stanovanja, stanovanje izprazniti, saj se odločbe o dodelitvi temeljile na nepravnomočnem sklepu o prednostnem vrstnem redu.Takoj ko je vložen predlog zoper dokončni sklep o prednostnem vrstnem redu na sodišče združenega dela, organizacija ne more izdati odločbe o dodelitvi stanovanja. Taka odločba je nezakonita, nezakonita pa je tudi vselitev na osnovi odločbe.

Prednostni vrstni red postane pravnomočen, če ga nihče ne izpodbija z ugovorom v 15 dneh potem, ko je objavljen. Če pa je ugovor vložen, potem postane pravnomočen šele, če nihče od prizadetih v 15 dneh potem, ko je prejel sklep o ugovoru, ne predlaga sodišču združenega dela, da sklep o prednostnem vrstnem redu odpravi. Pravnomočen postane seveda tudi takrat, kadar sodišče s pravnomočno odločbo zavrne zahtevek za njegovo spremembo.

Opozoriti moramo, da tak prednostni vrstni red velja samo v Sloveniji, ker noben drug zakon o stanovanjskih razmerjih republik oziroma pokrajin ne predvideva, da se lahko dodeli stanovanje šele po pravnomočnosti prednostnega vrstnega reda. Drugod se namreč izpodbija odločba o dodelitvi stanovanja, ne pa prednostni vrstni red, medtem ko je po našem zakonu dana možnost, da se izpodbija tako sklep o prednostnem vrstnem redu kot tudi odločba o dodelitvi.

Da bi se izognili nepotrebnim sporom in zavlačevanju pri dodelitvi stanovanj, bi morale organizacije predvsem nemudoma uskladiti svoje splošne akte z zakoni, opredeliti postopek, obenem pa poskrbeti, da se prednostni vrstni red sestavi pravočasno, ne pa šele potem, ko so stanovanja že pripravljena in ko bi jih upravičenci že lahko prevzeli.

I. Ž.

Američani ljubijo simbole (5)

Nevarnost, ki ni zapisana v turističnih prospektih

Piše: Miran Sattler

Nekakšno nemo dobrodošlico v New Yorku vam po vrsti zaželijo: nosač kovčkov, črnec, sprevodnik v avtobusu, ki je tudi črn, in šofer enake barve, ki pa je od prej omenjenih že nekoliko bolj gosposki in manj dostopen.

Če ste prileteli iz Evrope, se z letališča proti New Yorku navadno odpeljete pozno popoldne. Prve trenutke se ničemur ne čudite, tudi prometu ne, še posebno, če dežuje. Veliki brisalci vetrobranskih stekel še povečujejo velikansko gomazenje pred vašimi očmi. Najbolj ste začudeni čez nekaj ur, potem ko opravite formalnosti v hotelski recepciji, se odpeljete v sobo, oprhate in se osveženi vrnete nazaj v veliko hotelsko vežo.

S tovarišem ste se namenili na kratek sprehod v okolici hotela, da si malce pretegnete noge, popijete pločevinko piva, stopite na newyorški asfalt, vidite košček nočnega New Yorka, ljudi, luči, promet, živžav. Receptor, tudi uniformiran (obleke pa ni mogoče primerjati s tisto nosačevo na letališču, saj je mnogo bogatejša, skoraj admiralska), je belec. Beli ali črni v New Yorku tujcu radi povedo, da je v svobodni deželi (free country), pa najsi gre za hvalo, ponos, očitek, posmeh, kritiko ali opozorilo. To svobodo Američani pogosto omenjajo v pogovorih, pridigah, na sprejemih, v govorih, videti jo je v obnašanju in vedenju, nenehno ste je deležni na televiziji. Po dveh dneh sem bil tega sit, del te svobode je namreč tudi varnost. »Sir,« je rekel recep-

tor in naredil zelo resen in važen obraz, »ne svetujem vam, da se ob tejle uri (21.30) preveč oddaljite od hotela. New York je zelo lepo mesto, zanimivo, enkratno, ponoči pa lahko tudi negostoljubno. Nima smisla...« »Koliko je to preveč?« vprašam. »Sto metrov po ulici za hotelom in dvesto metrov pred hotelom.« Hotel Washington v New Yorku je znan kot stalno zavetje Židov, ki pridejo iz Evrope, pa sem pomislil, da je receptor tako v skrbeh zaradi tega. Pa ni šlo za to. S tovarišem sva zavila okoli ogla, ulica se je sicer kopala v lučeh, pohajkujoči črnci in belci pa so naju ogledovali kar preveč. Drogiran mladenič se je zravnal in nato zanihal proti nama. Nekateri Newyorčani zaduhajo tujca, ali pa jih nekakšen deveti čut opozori nanje. Temu svetu se tujec takoj ritensko umakne.

O teh nevarnostih smo govorili tudi s stalnim dopisnikom beograjske Politike Jurijem Gustinčičem, ki je svoje odlično novinarsko poslanstvo v ZDA pravkar končal. Rekel je, da se mu je v dvanajstih letih v New Yorku samo enkrat zgodilo, da ga je zvečer ustavil neznanec in mu grozeče namignil, pa še takrat je minilo brez posledic.

Noč ima povsod svojo moč. V New Yorku vas na to opozorijo, saj noč pomeni nevarnost, ki ni zapisana v turističnih prospektih. Je pa tudi zanimiva, če gledate, denimo, iz 32. nadstropja hotela skozi zaprto okno v temo in si predstavljate, da je spodaj nekdo pravkar moral dvigniti roke, da so mu obrnili žepe. Enkratno, saj si bil skoraj čisto zraven ropa sredi New Yorka.

Konec

IZŠLA JE NOVA

Predsedstvo sveta ZSJ o stanovanjski politiki

Za ekonomske stanarine in subvencije

Pravica delavca do stanovanja ni le ustavna kategorija, ampak je tudi pogoj za boljše delo, večjo produktivnost in dohodek, pogoj za uveljavljanje delavca in krepitev njegovega družbenega in gmotnega položaja. Toda zadnjih nekaj let, kot da smo na to pozabili, je stanovanjska politika ušla delavcem iz rok.

O tem je prejšnji teden razpravljalo predsedstvo sveta ZSJ, ko je bila na dnevnem redu obravnava osnutka družbenega dogovora o določanju skupnih prvin stanovanjske in komunalne politike, od katere pričakujemo prav to, da bi stanovanjske probleme delavcev reševali kot razredno socialno vprašanje. Zato je zveza sindikatov kot podpisnica že v pripravi tega dogovora vztrajala pri razredno-socialnih vidikih: ustvarjanju možnosti za večjo in učinkovitejšo stanovanjsko zidavo, hitrejšem reševanju stanovanjskih vprašanj delavcev, smotrnejšem razporejanju stanovanj in zmanjševanju socialnih razlik pri tem.

Čeprav namenimo za zidavo stanovanj v Jugoslaviji na leto 10 odstotkov nacionalnega dohodka, je brez stanovanj 600 tisoč delavcev, od tega 60 odstotkov iz neposredne proizvodnje. Do družbenih stanovanj lažje prihajajo uslužbenci, zaradi nizkih stanarin pa ni interesa za vlaganje lastnih sredstev v zidavo ali nakup stanovanja. Nizka stanarina pa ne le da ustvarja socialne razlike, ampak tudi ne pokriva stroškov vzdrževanja stanovanjskega fonda, kaj šele razširjeno reprodukcijo.

Kvadratni meter stanovanja je dosegel astronomske cene, tako da bi po nekaterih podatkih moral delavec za 60 kvadratnih metrov veliko stanovanje pri sedanjih cenah in osebnih dohodkih delati 270 let. To pomeni, da stanovanje ne more biti izključna skrb delavca, ampak družbe, ker je pravzaprav družbena kategorija. V tej zvezi se postavlja vprašanje, ali bomo v sedanjih gospodarskih razmerah, v ekonomski stabilizaciji še naprej gradili drago, negospodarno, ali bomo še naprej dovoljevali, da bodo družbena stanovanja počasi prehajala v last zasebnikov. Glede na ves stanovanjski fond (6 milijonov stanovanj in 330 tisoč vikendov), kar približno ustreza številu gospodinjstev, je treba iskati razne možnosti za reševanje stanovanjskih problemov: od tega, da novih stanovanj ne bi gradili vedno v velikih mestih, ampak tudi v manjših, da ljudje ne bi zapuščali svojih krajev, pa do tega, da bi stanovanjske probleme reševali z družbenimi in solidarnostnimi stanovanji, kreditiranjem zasebne zidave pa tudi z osebnim dinarjem občanov.

Z. B. V.

Marjan Orožen v Sežani

Enakomeren razvoj vse občine

Na obisku v sežanski občini je predsednik republiškega sveta ZSS Marjan Orožen obiskal več delovnih organizacij, med drugimi tudi sodobno enoto tovarne pletenin Sežana v Materiji, kjer imajo lepo urejene delovne prostore, svoj obrat družbene prehrane in tudi otroški vrtec. Slika: Dušan Grča

»V sežanski občini ste veliko storili za enakomeren razvoj vaše komune, v ozdih, ki se jim je še pred dvema, tremi leti pisala črna prihodnost, pa dosegli zavidljive rezultate pri premagovanju težav. Čeprav smo danes v stalnem razkoraku med možnostmi in željami, v vaši občini imate tudi nekatere resne težave, zlasti v Iskri, ki bo imela veliko izgubo, nisem zasledil malodušja. To je spodbudno in tako ozračje v kolektivih je treba ohraniti, se usmeriti v agresivno pridobivanje dohodka, ki je ključ za zagotavljanje socialne varnosti in ohranjanje življenjske ravni delavcev. Seveda mora biti dohodek plod večje produktivnosti, manjših stroškov... ne pa višjih cen. V sindikatih si moramo prizadevati, da bodo delavci motivirani za še boljše, obsežnejše delo. To pa seveda zahteva urejeno nagrajevanje po delu. Prav nič spodbudno ni, če se izgublja vez med delitvijo dohodka in osebnih dohodkov ter delavčevo delavnostjo, prizadevnostjo. Uravnilovka je škodljiva,« je med drugim dejal na posvetu s sindikalnimi aktivisti v sežanski občini Marjan Orožen.

Predsednik republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije se je minuli teden dva dni mudil na obisku v sežanski občini ter se seznanil z najaktualnejšimi vprašanji občine, obiskal pa tudi več organizacij združenega dela.

V senožeškem tozdu koprskega Cimosa so ga seznanili z uspehi po sanaciji Cimosa in poudarili, da so delavci zdaj polno zaposleni. To velja za vso delovno organizacijo in je dobra podlaga za odpravo nepravilnosti pri nagrajevanju po delu. Zdaj, ko imajo v vseh tozdih dovolj dela, bodo tudi delavci na enakih delih lahko imeli enako osnovo za nagrajevanje, kar v preteklosti v Cimosu ni bilo urejeno. Poslovni uspehi so tudi plod »odpiranja« Cimosa, kjer se trudijo, da bi pridobili čimveč dodatnih programov. Rezultati so na dlani. Zelo dobro sodelujejo z mariborskim Tamom, sozdom Agros, koprskim Tomosom itn. V tozdu, kjer ob obravnavi periodičnih oziroma zaključnih računov ne pretresajo le lastnega dela, ampak se natančno seznanjajo tudi z rezultati poslovanja v drugih tozdih Cimosa, pa bodo morali v najkrajšem času oblikovati tudi sindikalne skupine, da bo delo osnovne organizacije ZSS lahko še uspešnejše. Podobno kot v Cimosu so se lahko z uspehi v zadnjih dveh letih pohvalili tudi v hrpeljski Steklarni. Po povezavi v sozd Astra so namreč znatno povečali celotni prihodek (s 70 milijonov v letu 1981 na 610 v minulem letu), ker so pridobili nekatere dodatne programe, sredi leta pa bo dokončana tudi naložba v nove proizvodne prostore in opremo. Tako bodo precej povečali proizvodnjo steklene embalaže za farmacevtsko, živilsko in kozmetično industrijo, v starih prostorih, ki jih bodo tudi preuredili, pa bodo izdelovali pihano steklo (vrči, kelihi, kozarci), namenjeno zlasti izvozu. Ta se bo z lanskih 1,3 milijona mark povečal na 4 milijone mark. Ob tem dodajmo, da za izdelavo stekla uporabljajo okrog 85 odstotkov domačih surovin.

Medtem ko se v nekaterih kolektivih v sežanski občini res lahko pohvalijo z uspehi, poleg omenjenih še Krasmetal, Mitol in še nekateri, so še takšni, ki jih pestijo hude težave. Iskrina tovarna radijskih sprejemnikov bo ob zaključnem računu imela okrog 50 milijonov dinarjev izgube. V Sežani pravijo, da težave tega največjega kolektiva v občini rešujejo kar 20 let, pa rešitev zanj še danes ni jasna. Prav tako je eno od vprašanj tudi status sežanske bolnišnice. Nasprotujoči si strokovni, ekonomski pa tudi subjektivni interesi v zdravstvenem centru Koper, katerega tozd je pred leti postala ta bolnišnica, povzročajo nejevoljo in negotovost v tem 150-članskem kolektivu. Nekateri namreč predlagajo, da bi tukajšnji interni oddelek ukinili. V sežani temu nasprotujejo, pristali pa bi na ukinitev, če bi dobili kakšno nadomestilo za interni oddelek. Dejstvo je namreč, da sam pulmološki oddelek s 73 posteljami (v bolnišnici je vsega 160 postelj, zdaj pa jih je skupno z internim oddelkom izkoriščenih le 113) ne bi mogel obstajati. Predsednik Orožen je dejal, da je treba problem tega lepega, a premalo izkoriščenega oddelka čimprej rešiti, ob tem pa upoštevati razmere, v kakršnih smo.

V sežanski Tovarni pletenin so ga v enoti v Materiji seznanili s poslovnimi uspehi in težavami pri oskrbi s surovinami in posodobitvijo opreme. Lani so dobili dva nova elektronsko vodena stroja, s katerima so precej povečali storilnost, seveda pa bi jih morali dobiti še več. Težava pa je, ker je treba opremo uvoziti.

Prisrčno je bilo tudi srečanje predsednika republiških sindikatov z živinorejcem Jožetom Bolčičem iz Rožic. Tu so ga predstavniki temeljne organizacije kooperantov seznanili z vsem, kar so storili, da bi v Brkinih oživili živinorejo. Letos bodo vhlevili več kot 600 glav govedi v stare in nove hleve.

Na obisku v sežanskem suhozemnem terminalu pa so tovariša Orožna seznanili s težavami, ki jih imajo zaradi stiske s prostorom. V tej luki na suhem bi namreč lahko pretovorili, vskladiščili precej več blaga, kot ga (lani so pretovorili 140 tisoč ton blaga, leto prej pa nekaj nad 90 tisoč ton), vendar bi morali skladiščne in manipulativne površine precej povečati. Letos nameravajo začeti z naložbami, vrednimi okrog 500 milijonov dinarjev, za kar seveda pričakujejo, da bodo ozdi združevali sredstva z njimi, še zlasti zato, ker v terminalu polovico celotnega prihodka dobijo v devizah in gre praktično za čisti devizni priliv. V terminalu pa so opozorili še na eno slabost: le 17 odstotkov blaga, ki ga skladiščijo oziroma pretovarjajo pri njih, prevzemejo naši prevozniki in ga za približno 11 tisoč mark odpeljejo proti Vzhodu, do Teherana na primer. Drugo blago vozijo tuji prevozniki, naši pa, kot pravijo v terminalu, za manj denarja vozijo drugim tujim naročnikom.

Dušan Grča
(Delo)

7 DNI V SINDIKATIH

Delavci z zajamčenimi osebnimi dohodki bodo tenko piskali

Niti dve leti še nista minili, odkar je Viktor Avbelj v imenu predsedstva SR Slovenije izdal ukaz o »razglasitvi zakona o zajamčenem osebnem dohodku in izplačevanju osebnih dohodkov v organizacijah, ki poslujejo z izgubo«, že je na vidiku nov zakon o spremembi tega zakona. Stvar sicer ne preseneča, saj smo v pretiranem normativizmu pač že kar navajeni nenehno novih zakonov, ki so med drugim tudi dokaz, da se starih nismo držali. Imamo opravka s pravcato inflacijo zakonov, ki pa, tako kot (nepokriti) dinarji, vsak dan manj veljajo.

Pa vendar: v čem je smisel spreminjanja zakonodaje na tem socialno izredno občutljivem področju? Ni namreč malo ozdov, v katerih so prav zajamčeni osebni dohodki najnižja meja pri izplačevanju osebnih prejemkov delavcev, ne da bi kdo posebej poudarjal, da gre prav za zajamčene osebne dohodke. Gre spremembe jemati kot odraz spoznanja o »aktualni goljufiji«, o čemer je pred časom v obširnem članku z naslovom »Kdo goljufa slovenski delavski razred?« pisal slovenski mladinski tednik Mladina? Ali so mogoče v ognju prizadevanja, da bi s spreminjanjem tega zakona zagotovili večjo socialno varnost ogroženih delavcev, s čemer radi mahajo nekateri posamezniki? Kakorkoli že, na dlani je vprašanje, ki v zaostrenem gospodarskem in socialnem trenutku rojeva najrazličnejše zapetljaje, po drugi strani pa zahteva tudi jasen odgovor?

Če najprej spregovorimo o »aktualni goljufiji«, potem lahko zapišemo, da bi se v nekem smislu lahko celo strinjali s to formulacijo. Vsa zagata je namreč nastala že v trenutku, ko so cene življenjskih potrebščin začele naraščati veliko hitreje od osebnih dohodkov. Ker pa so ravno te podlaga za izračun minimalnih življenjskih stroškov, kar je v pristojnosti statistike, bi po obstoječi metodologiji zajamčeni osebni dohodki začeli rasti veliko hitreje od siceršnjih osebnih dohodkov. S tem pa je iz dna globin naše nedorečene in včasih tudi »ad hoc« oblikovane socialne politike privrela na dan nevarnost, da z zajamčenimi osebnimi dohodki porušimo delitvena razmerja. Konkretno: zajamčeni osebni dohodki bi bili kaj hitro večji od najnižjih osebnih dohodkov. Ker pa vemo, komu so kdaj namenjeni zajamčeni osebni dohodki, bi bilo tako z vidika ekonomije kot sociale takšno stanje nevzdržno. Samo pomislimo: Če so se denimo lani osebni dohodki dvignili v povprečju za 26 odstotkov, statistika, ki je izračunavala minimalne življenjske stroške, pa je ugotovila, da so cene v zajamčeni košarici življenjskih potrebščin narasle za 40,3 odstotka, potem je jasno, da v nekaj letih zajamčeni osebni dohodki ne bi bili več zajamčeni, ampak vse kaj drugega. Tega Mladina ni ali ni hotela spregledati, zato tudi pisanje o »aktualni goljufiji«, ki pa se mu sicer s stališča zakona in metodologije o izračunavanju minimalnih življenjskih stroškov ne more prav nič očitati.

In kako je s (lahko jim rečemo: demagoškimi) prizadevanji, ki opravičujejo spremembo zakona o zajamčenih osebnih dohodkih s skrbjo za večjo socialno varnost delavcev. Tem lahko mirne duše rečemo prazne marnje, kar po svoje zelo nazorno govorijo tudi same predlagane spremembe omenjenega zakona. Če bo namreč po novem (tako predlaga republiški komite za delo) najnižji znesek, ki zagotavlja materialno in socialno varnost delavca (tako pišejo v Delu, mi pa to ponavljamo zgolj zaradi formulacije, verjamemo pa vanjo ne) določal republiški izvršni svet na predlog ZSS in po predhodnem mnenju Gospodarske zbornice Slovenije, potem je jasno, da se s tem odrekamo statistiki in njenim storitvam zgolj zato, ker z njo nimamo v tem položaju kaj početi.

Če so torej lani sindikati predlagali spremembo tega zakona še res iz iskrene želje, da bi povečali socialno varnost ogroženih delavcev, in je izvršni svet Skupščine Slovenije temu nasprotoval, zdaj pa se sam zavzema za njegovo spreminjaje, potem je na dlani povsem druga resnica. Gre namreč za uzakonitev takšnega zneska zajamčenega osebnega dohodka, ki ne bo odraz izračuna minimalnih življenjskih stroškov, temveč dogovorjenih življenjskih potreb. Zajamčeni osebni dohodek, če vsaj sodimo po predlaganih zakonskih spremembah, naj bi bil poslej dogovorjena in ne več statistična kategorija. Torej takšen, ki ga družba delavcu v stiski lahko da in ne takšnega, ki bi ustrezal in lovil nenehno naraščajoče minimalne življenjske stroške. Kot so rekli zadnjič na republiškem komiteju za delo, naj bi bila njegova spodnja meja pri 55 odstotkih povprečnega osebnega dohodka v predhodnem letu. Tistim torej, ki bodo iz kakršnih koli razlogov prejemali zajamčene osebne dohodke, nikakor ne bo z rožicami postlano.

Ivo Kuljaj

aktualna tema

Izšla je brošura
št. 26

DOGOVOR O URESNIČEVANJU DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V LETU 1984 Z METODOLOGIJO ZA SPREMLJANJE DOGOVORA IN KOMENTARJEM

Cena brošure je 95 din

Naročila pošljite na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Celovška cesta 43, 61000 Ljubljana ali v knjigarno Delavske enotnosti, Tavčarjeva ulica 5 v Ljubljani.

delavska enotnost

DNI SINDIKATIH

Volilna konferenca osnovne organizacije ZS Železarne Ravne

Težje razmere — večja zavzetost

Preteklo mandatno obdobje je prav zaradi težavnih razmer od sindikalnih aktivistov terjalo večjo dejavnost, ki se je najbolj obrestovala v spremembi miselnosti članstva in funkcionarjev. V večini okolij so se zavedli težav, ki jih pestijo, in pokazali pripravljenost, da bi jih premagali sami. Vendar se pojavljajo še precejšnje slabosti. Porazdelitev nalog in obremenitev med izvršilnimi telesi in članstvom ni enakomerna, kar onemogoča širšo akcijo. Ponekod ni pravega posluha za politično in samoupravno delovanje. Premalo je usklajeno družbenopolitično in samoupravno delovanje. Najbolj pa motijo nedoseženi cilji. Dobri sklepi ne pomenijo dosti, če ostanejo le na papirju.

To so splošne ugotovitve pri pregledu opravljenih in neopravljenih nalog. Pri tem so sindikalni delavci poudarili tudi pomembnejše uspehe. Rezultati poslovanja v tričetrtletju so bili zadovoljivi, dobre pa so napovedi za vse leto 1983. Takšni dosežki pa niso naključni, temveč rezultat večjih prizadevanj vseh delavcev. Še naprej pa bo treba dosledno upoštevati delovno in tehnološko disciplino, zmanjšati izmet in s tem v zvezi ustrezneje nagrajevati kakovostno delo. Znižanje materialnih stroškov z varčevanjem energije in materialov ob boljši organizaciji dela pa mora biti cilj vsakega dobrega gospodarja.

Pomembna naloga, ki si jo je zadal sindikat v preteklem letu, je izboljšanje poslovnega in samoupravnega obveščanja. Ugotovili so, da so postali poslovni kazalci kvalitetnejši, bolj uporabni in objektivni. Večji poudarek pa je treba dati še hitrejšemu pretoku informacij in kakovosti komentiranja podatkov.

Omejevalna politika pri delitvi sredstev za OD in skupno porabo ob zanesljivi materialni podlagi ni povzročila večjega padca družbenega standarda. Prav tako so se nadaljevala vlaganja v izboljšave delovnih in ekoloških razmer.

Močna zavora hitrejšega razvoja delegatskega sistema je vse večje administriranje, ki bi ob odgovornejšem in hitrejšem dogovarjanju in sporazumevanju sploh ne bilo potrebno.

Sindikat ne more mimo zaostajanja pri uveljavitvi družbenoekonomskih odnosov; odnosov skupnega prihodka v DO, neposredni svobodni menjavi dela, sistemu osebnega prispevka in povezovanju znotraj in zunaj železarne.

Podružbljanje SLO in družbene samozaščite v tovarniškem okviru je zaživelo, še več pa bo treba storiti za zavarovanje družbene lastnine.

V razpravi so se dotaknili tudi nekaterih aktualnih zadev. Razmerje med tozdi osnovne dejavnosti in tistimi tozdi in delovnimi skupnostmi, ki pridobivajo dohodek prek svobodne menjave dela, ni dorečeno. Slednjim se prizna povprečje delovne organizacije, ne pa kakovost njihovih storitev. Razpon, s katerim jih ocenjujejo, je preozek in pomeni le moralno spodbudo.

Razpravljalci so omenili tudi politiko pri nadurnem delu. Nadure so lahko posledica različnih dejavnikov. Po eni strani jih zahteva kontinuiteta dela, na drugi pa jih povzroča slaba organizacija dela, beli štrajki in podobno. To se da ugotoviti v konkretnih primerih. Zakonodajalec pa jih (zaradi panoge) meče v isti koš. Zato pri nujnem nadurnem delu ni nikakršnih davčnih sprostitev ali drugih ugodnosti.

Za predsednika konference OO ZSS Železarne Ravne so izvolili Franja Miklavca, podpredsednik je postal Jože Trokšar, sekretar pa Slavko Rosc.

Marko Vrečič

Zakuske še vedno sestavni del občnih zborov

Kdaj bomo končno pojedli sindikalno klobaso

Dobro se še spominjam prvih občnih zborov sindikalnih organizacij, ko sem se kot pripravnik prvič udeležil sindikalnega občnega zbora. Pri prebiranju svojega poročila je predsednik jecljal in na moje, še bolj pa njegovo zadovoljstvo se je čez čas vendarle nekako uspel pretolči skozi besedilo, polno tujk in drugih umetnih izrazov. Kdo ve, kje je nastajalo to poročilo, ki je imelo s stvarnim delom tako malo skupnega. Po njem je nastala grozna tihota, ki jo je čez čas prekinil direktor. Pozdravil je vse zbrane, dodal nekaj številk o poslovanju, ki jih je poleg njega morda razumel le še računovodja, in to je bilo vse. Spet molk, ki ga je iz kdovekakšnih namenov skušal premostiti predsednik: »Dajte tovariši, sodelujte, razpravljajte...« Oglasil se je eden izmed sodelavcev, ki je hotel izvedeti, kako dodeljujemo kadrovska stanovanja in da bi tudi za šport lahko dali kaj več. On je že dolgo na prednostni listi, pa nič. Ko je nehal, se je oglasil partijski sekretar z obrazložitvijo, da to vprašanje ne sodi na občni zbor, predsednik pa je nato z olajšanjem povabil vse udeležence na skromno zakusko. Sindikalna klobasa je bila tako velika, da sem jo bil komaj pojedel. Proti večeru je že bilo, ko so posamezniki uprizorili za svoje sodelavce oddajo Pokaži kaj znaš in zmoreš v pesmi, besedi in pitju. Menim, da je prvo nagrado zaslužil delavec, ki je rekel direktorju, da je baraba, sicer pa fant od fare, če gre za pijačo. Kakorkoli že, nekaj dni po občnem zboru so vladali v tovarni mir, dobro razumevanje in sodelovanje tistih, ki so po zboru izginili neznano kam — z avtomobili, pa tudi peš...

Zdajle bi moral dogajanje prenesti v sedanji čas. Napredek, ki smo mu priče v proizvodnih dvoranah, smo zaznali tudi pri pripravi občnih zborov, ki so v pretežni meri dobro pripravljeni tako vsebinsko kot tudi po oni drugi plati, le da se je sindikalna klobasa spremenila v večerjo, pijača pa je ostala. Naš standard raste in z njim tudi naša izbirčnost. S klobasami smo kot kaže opravili, ni pa nam uspelo spremeniti miselnosti, da po uradnem delu zbora potrebujemo še pogostitev.

Nekdanje politične fraze so se spremenile v realne ocene o poslovanju in gospodarjenju v preteklem obdobju. Tudi na letnih srečanjih sindikalistov niso nobena novost. Nemalokrat se znajde na dnevnem redu področje, ki je v zadnjem času še kako aktualno: združevanje v delovne in sestavljene organizacije združenega dela, ki ga znamo velikokrat oplemenititi še z razpravami o ekonomski upravičenosti za združevanje dela in sredstev. Pretehtavamo možnosti za našo poslovno uspešnost v prihodnjem, krajšem ali daljšem časovnem obdobju — dokaz več, da gre pri pripravi občnih zborov za resno in odgovorno delo. In če se v nadaljevanju omejim na občni zbor osnovne sindikalne organizacije v Primatovem tozdu Skladiščna oprema v Lendavi: sodelavci so dokaj zvesto prenesli dogajanje na občnem zboru tudi v časopis. Opredelili so naloge, ki jih čakajo v bližnjem in daljšem obdobju, govorili o združevanju in gospodarski koristi združevanja v sestavljeno organizacijo Elkom Maribor. Ni jim bilo žal besed za opozorilo o varovanju družbene lastnine in niti prostega časa, saj so se zbrali na prosto soboto, prav tako pa se niso mogli izogniti kosilu, ki je bilo nekakšna nagrada za varčevanje med letom in pa seveda za udeležbo.

Občni zbor so izrabili tudi za srečanje s svojimi upokojenci in tako dokazali, da jih z delavci, ki so v tozdu pustili svojo mladost in ustvarjalni zagon, še marsikaj povezuje.

Tako je bilo tudi drugod po Mariboru, čeprav seveda ne gre posploševati. Sindikalno klobaso pa bomo v taki ali drugačni obliki žvečili najbrž še nekaj prihodnjih let...

Zvone Lebar

Predsednik RS ZSS Marjan Orožen za Borbo

Predvsem moramo zmanjšati stroške

Pred dnevi je Borba, glasilo SZDL Jugoslavije, objavila daljši pogovor s predsednikom slovenskih sindikatov Marjanom Orožnom. Pogovor se je nanašal na potek akcije zaključni računi 1983 in v tej zvezi na brzdanje različnih stroškov, vpliv delavcev na te stroške (tudi na splošno in skupno porabo), iskanje možnosti za večji dohodek, ki so zlasti v združevanju dela in sredstev, ter o nalogah sindikatov pri tem.

Iz pogovora objavljamo tisti del, kjer predsednik Orožen odgovarja na vprašanje, ali bo sindikat predlagal tudi konkretne kadrovske spremembe v primerih, ko bo ugotovljeno, da so rezultati poslovanja slabši od objektivno mogočih, torej konkretno odgovornost (sposobnost) poslovodnih in samoupravnih struktur.

»Predlagali bomo, da se odgovornost razčisti in konkretizira skladno s predpisi in samoupravnimi splošnimi akti, da se po normalni poti, na demokratični in samoupravni način brez afer izvedejo nujne kadrovske spremembe,« je dejal Marjan Orožen. »Da tistim, za katere ugotavljamo, da niso kos nalogam, zaupamo druge naloge, na njihova mesta pa izberemo tiste, ki bodo lahko uspešno opravljali naloge. Prizadevali si bomo, da bodo take rošade postale sestavni in normalni del razvoja in poslovanja tozdov, ne pa nekaj izrednega, nevsakdanjega.«

Na vprašanje, ali to pomeni, da so sindikati proti direktorjem, je odgovoril: »Nikakor. Zborom delavcev in delavskim svetom bomo predlagali, da aktivnim in uspešnim poslovodnim kadrom in strokovnjakom dajo vse priznanje in še večjo podporo. Zavzemali se bomo tudi za ustreznejše opredeljevanje funkcije poslovodnih organov oziroma za odpravljanje nepravilnosti v zvezi s tem. V samoupravnih splošnih aktih nekaterih organizacij združenega dela je funkcija poslovodnega organa omejena samo na koordinacijo, on pa mora biti, če tako rečem, vrhovna oblast pri izvrševanju odločitev delavskega sveta in zbora delavcev.

Zavzemali se bomo tudi za stimulativnejše nagrajevanje kreativnega dela in poslovodnih delavcev, pa tudi za to, da bi precej bolje nagrajevali poslovodne in strokovne ekipe, ki imajo največ zaslug za osvajanje novega in dohodkovno uspešnega proizvodnega programa, nove tehnologije itd. Pri tem moramo biti precej bolj gibčni in širokogrudni.«

Na ugotovitev, da bi moral biti to za direktorje razlog več za aktivnejše delovanje v sindikatih, je Marjan Orožen odgovoril: »V zadnjem času se nekateri direktorji vse bolj obračajo tudi k sindikatu in iščejo našo podporo za svoje napredne predloge in poteze. Pametni direktorji vedo, da ne morejo uspeti, če nimajo za sabo delovnega kolektiva. Drugi pa mislijo, da bodo uspeli, če bodo imeli podporo gospodarske zbornice, državnih organov itd. Za zdaj so ti drugi v večini, vendar pa se povečuje število prvih, ki čedalje bolj spoznavajo, da zgolj z opiranjem na »zunanje dejavnike«, ne pa na lastni kolektiv, hitro pride do kratkih stikov in raznih zapletov. Nujno je, da so direktorji v stikih z vsemi družbenimi dejavniki, toda pri tem ne smejo zapostavljati svojega kolektiva ter njegovih družbenopolitičnih organizacij, tudi sindikata.

Prepričan sem, da bodo razprave o zaključnih računih dale v tej zvezi dobre pobude.«

MIMOGREDE

Ne samo črkarska pravda

Že dve veliki črkarski pravdi smo bili Slovenci: davno, a zato nič manj slovito o kaši, ki jo je že skoraj pred 150 leti zabelil Prešeren, in novejšo o kitajski nekitajski pisavi kitajskih imen in njeni slovenski verziji. Obakrat je zmagala zdrava pamet in ni, da ne bi še tretjič, posebej še, ker ta pravda noče biti pravda, ampak prošnja in prijazen nasvet novinarskim kolegom v srbskohrvaško pišočih uredništvih, naj bodo manj površni in pa vsaj sami sebi in svojemu pravopisu dosledni pri pisanju — slovenskih imen. Sam jo ponavadi z Matijaš še poceni odnesem, večina slovenskih imen, pa naj bodo zapisana v tem ali onem časopisu od Arene, Sportskih novosti, do uglednega Nina, ali bognedaj celo prebrana po televiziji, pa so pogosto zmaličena do nerazpoznavnosti.

Znana oseba jet družbe zgodnjih petdesetih let, ameriška madžarska soseda Zsa Zsa Gabor je imela navado reči: »Pišite o meni kar hočete, dobro ali slabo, le ime pravilno napišite!« Sploh je pisanje imen sila pomembna stvar. Vztrajno napačno pisanje imen je sestavni del propagande, češ tako nepomembno in nemogoče ime, kot je ime osebe, ki jo obravnavamo, si ni vredno zapomniti, pa tudi vseeno je, kako se je zapisalo.

Tale prošnja je namenjena kolegom v uredništvu Tanjuga, ki izdaja (tudi) dnevni informativni bilten s prevodi in povzetki najzanimivejših člankov iz tujega tiska, namenjen pa je predvsem uredništvom, ki morajo biti seznanjena z dogajanjem po svetu, da jim ni treba naročati in brati vseh časnikov s petih celin. Gre za »rdeči Tanjug,« tako poimenovan po barvi platnic, in članek z dne 21. januarja letos z naslovom »Kmalu začeteg gradnje predora pod Karavankami«, povzet po koroškem dnevniku »Noje folks cajtung« (Neue Volks Zeitung), v katerem napak, nastalih iz površnosti (upam, da ne neznanja), kar mrgoli. V kontaktni skupini obeh držav so Slovenijo po Tanjugu zastopali minister Jernej Jan, prometna ministrica Julka Cibert in ministrica za kulturo Majda Poljansek. Če pustimo ob strani, da Majda Poljanšek ni ministrica za kulturo, to je dr. Matjaž Kmecl, Majda Poljanšek je ministrica za šolstvo in to napako pripišemo koroškim kolegom, se še vedno iz nemške transkripcije slovenski ž pri Julki Žibert ne srbi s c, ker gre za slovensko in ne nemško ime, Majda Poljansek pa je Majda Poljanšek s strešico na š. Bolj debele so pri pisanju imen mejnih prehodov, o katerih so ministri govorili: šlo je za prehode Zeberg, Ljubalj in Vircenpas. To so avstrijsko jugoslovanski prehodi z nemškimi in slovenskimi imeni Seeberg Pass ali Jezersko, Loibl Pass ali Ljubelj in Würzen Pass ali Podkoren.

Fonetično pisanje imen, ki ga uporablja Tanjug, je Vuk Karadžić priporočil, da bi neuko ljudstvo pravilno bralo tuja imena in imena tujih krajev, predpostavljal pa je, da bodo tisti, ki imena pišejo, ta znali pravilno napisati.

Isto pričakujemo mi. To pa ni preveč, kajne?

Matjaž Vizjak

MEDNARODNO DELAVSKO GIBANJE

Mehika se počasi izvija iz klešč gospodarske krize

Inflacija je padla za 20 odstotkov

Kriza svetovnega gospodarstva se je začela širiti leta 1979 , ko se je razviti svet odločil ustaviti gospodarsko rast v svetu in še povečati razvojne razlike med bogatim Severom in revnim Jugom. Cena nafte kot strateške energetske dobrine je začela tedaj vse bolj padati, tako da so se izvozni dohodki držav članic OPEC (izvoznic nafte) močno zmanjšali.

Med države, ki jih je naftna kriza najbolj prizadela, štejemo tudi Mehiko, ki se je po letu 1978. prebila med pet največjih svetovnih proizvajalk nafte in plina. To ji je uspelo predvsem zato, ker je stalno odkrivala nova, bogata nahajališča nafte, ki jo je po razmeroma ugodni ceni prodajala tujim kupcem. S pomočjo izvoznih dohodkov je ta srednjeameriška država pospešila lasten gospodarski razvoj, izboljšala življenjsko raven prebivalstva in odprla nova delovna mesta za nezaposlene delavce. V obdobju 1978-81 se je dohodek na prebivalca realno povečal za skoraj 25 odstotkov, kar je bil za Mehiko, ki šteje petinsedemdeset milijonov prebivalcev, kar lep dosežek, še zlasti v luči razmeroma hitrega naravnega prirastka.

Umetno razpihovanje notranjega gospodarskega razvoja pa je kmalu pripeljalo tudi do negativnih gospodarskih, socialnih in političnih posledic. Hitra industrijska rast je namreč pripeljala do pretiranega notranjega povpraševanja in inflacijskih učinkov. Zato se je vlada odločila za politiko nerealno visokega tečaja domače valute (peso), kar je sicer povečalo uvoz in zmanjšalo pomanjkanje blaga, hkrati pa je slabo vplivalo na domačo proizvodnjo in nenaftni del izvoza.

Kljub povečevanju izvoznih dohodkov se je začela tekoča plačilna bilanca slabšati, zato se je vlada zatekla k zunanjemu zadolževanju. Leta 1981 je začela cena nafte na mednarodnem trgu vztrajno padati, izvozni dohodki so bili manjši, zato je Mehika najela v tujini nova posojila. V tem času pa so se posojilni pogoji na mednarodnem trgu kapitala občutno poslabšali (krajši roki odplačevanja dolgov, višje obrestne mere), tako da se je precejšen del domačega kapitala začel seliti v tuje banke. Gospodarski položaj se je začel še bolj zapletati, ker Mehika od svojih posojilodajalcev ni več dobivala toliko posojil, kot bi jih potrebovala. Februarja leta 1982 je kriza z vso silo izbila sodu dno, vlada se je odločila za devalvacijo pezosa za 67 odstotkov, avgusta istega leta pa je zaprla devizno tržišče in sporočila tujim upnikom, da dolgov ne more več odplačevati v dogovorjenem času. Velike privatne banke so kmalu zatem nacionalizirali — da bi preprečili nadaljnje odlivanje kapitala v tujino — hkrati pa so začeli z izpolnjevanjem stabilizacijskega programa in pogajanji z Mednarodnim denarnim skladom o reprogramiranju starih in najemanju novih posojil, ki jih je Mehika tudi dobila.

Predsednik Miguel de la Madrid in njegovi sodelavci so se zdravljenja mehiškega gospodarstva lotili s pomočjo tako imenovane šok terapije. Domačo porabo so začeli močno zmanjševati, sprejeli so ukrepe za zmanjševanje inflacije, hkrati pa so začeli ustvarjati razmere za povečevanje izvoza in deviznega priliva, da bi lahko redno odplačevali najeta posojila. Državni primanjkljaj, ki je 1982. leta dosegel rekordno višino 18 odstotkov celotnega domačega družbenega proizvoda, so lani zmanjšali na 8,5 odstotkov družbenega proizvoda, zmanjšali pa so tudi državne izdatke, investicijsko porabo in subvencije. Cena pšeničnega kruha se je zaradi manjše subvencije povečala kar za 100 odstotkov.

Prazna državna blagajna pa je narekovala nove energične gospodarske ukrepe. Povečale so se cene blaga in storitev, davek na osebne prejemke (za 50 odstotkov) in prometni davek. Vlada se je odločila še za povečanje obresti nekoliko nad inflacijsko stopnjo, rast denarne mase pa se je v obdobju od prvega polletja 1982 do istega obdobja lani upočasnila od 75 odstotkov na 55 odstotkov. Vse to pa ni bilo dovolj, da bi vladi uspelo zmanjšati 100-odstotno inflacijo vsaj za polovico, saj je vrsta drastičnih devalvacij pezosa podražila uvoz, pa tudi cene domačega blaga in storitev niso mirovale. Lani se je inflacija zmanjšala za 20 odstotkov, a predvsem na račun padanja realnih osebnih dohodkov.

Mehiki je v letu 1983 uspelo povečati zunanjetrgovinski presežek, odpraviti tekoči plačilni primanjkljaj, zmanjšati državni primanjkljaj za polovico, zmanjšati inflacijo. Najpomembneje pa je, po oceni ekonomskih izvedencev, da sedaj redno odplačuje posojila in da se je začela celotna zunanja zadolženost počasi zmanjševati. Lani je bila namreč Mehika dolžna tujini že 86 milijard dolarjev, torej le nekaj milijard dolarjev manj kot najbolj zadolžena država — Brazilija. V drugi polovici lanskega leta ji je uspelo dolg nekoliko zmanjšati, ta proces razdolževanja pa naj bi se letos še nadaljeval. In za kakšno ceno? Celotna industrijska rast pada že dve leti (lani je padla za 3,5 odstotka, leto poprej za 0,5 odstotka), notranji trgovinski promet je lani padel za 26 odstotkov, investicijska rast pa predlani za 15 odstotkov. Brez dela je ostalo okoli 40 odstotkov aktivnega prebivalstva, realni osebni dohodki zaposlenih pa so samo lani padli za 25 odstotkov. Logično je torej, da se Mehika v takih zaostrenih razmerah vse bolj odločno zavzema za takšen način odplačevanja nakopičenih posojil, v okviru katerega naj bi se višina realnih obresti prilagajala tempu oživljanja gospodarske rasti v deželah v razvoju, ki so najbolj zadolžene.

Emil Lah

Rastoče nezadovoljstvo ni jamstvo za skorajšnje spremembe

Japonski junaki dela so utrujeni

Japonci v splošnem veljajo za zelo marljive delavce. Navadno jih postavljajo za zgled delavcem drugih dežel, češ da jim je podjetje prvi dom in šele nato pridejo na vrsto njihove družinske in osebne potrebe.

Takšne predstave o Japoncih so, sodeč po nekaterih družboslovnih raziskavah, ki so jih opravile prav pristojne japonske ustanove, precej pretirane. Neka anketa japonskega ministrstva za delo je na primer pokazala, da skoraj tri četrtine vprašanih čuti »duševno izčrpanost«. Prav toliko anketiranih meni, da so telesno izčrpani, več kot polovica pa govori o »preobremenjenosti na delovnem mestu«, o nezadovoljstvu in stresih zaradi venomer ponavljajočih se in utrujajočih delovnih postopkov.

Japonski junaki dela so utrujeni, ugotavlja informacijska agencija Kyodo in dodaja, da doslej brezmejno predani, toda zdaj godrnjajoči delavci zahtevajo več počitka, želijo si manj dela in lagodnejše ter boljše življenje po zgledu zahodnega sveta.

Znamenja utrujenosti doslej domala fanatično predanega japonskega naroda se množijo. Le še vsak drugi Japonec daje prednost delu pred zasebnim življenjem, čeprav se je pri tem le malokateri pripravljen odpovedati japonskemu načinu mišljenja.

Urad ministrskega predsednika v Tokiu v neki študiji ugotavlja »postopno popuščanje predanosti med delavci«. Vse več Japoncev zahteva več prostega časa in več svoboščin na delovnem mestu. Tradicionalisti pa ta prizadevanja še vedno označujejo kot »nejaponski egoizem«.

Delovni čas in skopo odmerjen letni oddih sta poglavitna vzroka, zaradi katerih japonski delavci ob utrujajočih tekočih trakovih ne le godrnjajo, temveč tudi že psujejo, čeravno jih delodajalci zaradi še vedno vzornega vedenja nagrajujejo z »dosmrtno namestitvijo«. Takšen status jih namreč rešuje skrbi zavoljo morebitne izgube delovnega mesta v kriznih obdobjih.

To je tem pomembnejše jamstvo, če upoštevamo, da so leta blagostanja tudi na Japonskem minila. Inflacija in višji davki se tudi v deželi vzhajajočega sonca že dolgo zažirajo v plačilne vrečke.

»Kaj nam je pravzaprav prinesla naša prednost?« se sprašuje »Akahata«, glasilo japonske KP. »Le to, da vodimo v izkoriščanju množic.«

Komaj vsak deseti japonski delavec je deležen petdnevnega delovnega tednika. Večina še vedno dela najmanj 42 ur tedensko. S petinpetdesetimi leti delavce na Japonskem izločijo, pokojnino pa začno prejemati šele s šestdesetimi leti. Medtem se morajo preživljati s priložnostnim delom. Lani je letni oddih na Japonskem formalno znašal poprečno po 15 dni, vendar je skoraj polovica delavcev — da bi se prikupila delodajalcem — skoraj polovico svojega dopusta prebila prostovoljno v pisarni ali ob tekočem traku.

Ministrstvo za delo odobrava ta pojav in ugotavlja, »da Japonci na srečo niso taki kot Američani ali Evropejci, ki si vzamejo ves plačani dopust«.

Rastoče nezadovoljstvo seveda ni jamstvo za skorajšnje spremembe. Nasprotno, razmere se utegnejo poslabšati. »Že sam gospodarski položaj skrbi za to, da ljudje ne postanejo objestni,« modruje tokijski gospodarski svetovalec Tatsuo Kobayashi.

Prav domnevno varnost obetajoči sistem »dosmrtne zaposlitve« je sredstvo za brzdanje nepokornih delojemalcev. Kajti velja le »načeloma«. Številna večja podjetja imajo tudi do 15.000 odvečnih delavcev in tako se industrijci prav radi znebijo neprevidnih godrnjačev. Več kot polovica koncernov je zaradi padca konjunkture najavilo ministrstvu za delo krčenje osebja. Dodatne delavce sprošča avtomatizacija obratov. Bojazen pred izgubo zaposlitve med delavstvom se povečuje.

Že doslej so tehnološko naprednejši daljnovzhodni velikoserijski proizvajalci v svojih obratih uvedli po oceni nad 100.000 robotov — to pa je več kot jih premore ves ostali svet. Do konca tega stoletja jih bodo imeli že skoraj tri milijone.

Možnosti, da bi se japonskim delavcem izboljšale delovne razmere, so potemtakem močno omejene. Sindikalna zveza Sohyo resignirano ugotavlja: »Med delavci, ki so degradirani na opazovalce, ki le pritiskajo na gumbe, se širita zdolgočasenost, obup in nezadovoljstvo.«

Spričo tega posega čedalje več delavcev po alkoholu in »širijo se slabe navade, ki so bile doslej lastne le delavcem v zahodnem svetu,« ugotavlja japonsko ministrstvo za delo.

Nande Žužek

Špansko partijo razjedajo notranja trenja

Precejšnja idejna razhajanja

Vse hujša gospodarska kriza v svetu povzroča političnim strankam in vladni koaliciji vse bolj zapletene gospodarske, socialne in druge težave, od reševanja le-teh pa je v mnogočem odvisen političen položaj, moč in vpliv oblastnih sil kot tudi opozicije. Komunistična partija Španije je ena od tistih levih sil na španski in širši evropski sceni, ki je zlasti v zadnjih nekaj letih najbolj obremenjena z iskanjem pravih odgovorov na praktična vprašanja in z lastno prenovo.

Španska partija si je pridobila ugled na prvih svobodnih parlamentarnih volitvah po smrti diktatorja Franca, ko se je zanjo izreklo skoraj 11 odstotkov volilcev. Postala je politična sila, ki je v marsičem pripomogla k utrditvi krhke španske demokracije, ki so jo ogrožale desne sile, vojska in ostanki frankistične miselnosti.

Tudi v mednarodni skupnosti se je v preteklih letih španska partija uveljavljala kot samostojna in napredna sila, ki utira razvoju socializma kot svetovnega procesa nova pota in ki se ne ukłanja pritiskom po posnemanju sovjetskega razvojnega modela »realnega socializma«. Toda že na 9. kongresu so začeli njeno enotnost najedati notranji frakcionaški spopadi in povsem nasprotna mnenja posameznih članov najožjega vodstva in najširšega članstva o notranjepolitični in zunanjepolitični usmeritvi. Medtem ko se je precejšnje število članov partije opredelilo za evrokomunistično naravnanost, ki naj bi pomenila razvijanje socializma španskih barv, se je drugo krilo v partiji izrekalo za ostrejše nasprotovanje »imperialistični politiki« v svetu in tesnejše sodelovanje s sovjetsko partijo in drugimi »bratskimi partijami« v vzhodnoevropskih socialističnih državah. Precejšnja idejna razhajanja so prišla do izraza tudi v kongresnih in kasnejših razpravah o notranjem partijskem življenju, organiziranosti partije, odnosu do socialistov in tako dalje.

Notranje razprtije in neučinkovitost partije pri reševanju perečih gospodarskih in socialnih vprašanj španske družbe so odločilno vplivale na osip partijskega članstva, od 200.000 leta 1979 na 80.000 v letošnjem letu. Precej intelektualcev se je pridružilo socialistom in drugim političnim strankam, notranji problemi španske družbe (nerazviti jug, nerešeno nacionalno vprašanje španskih pokrajin, precejšnja nezaposlenost) pa so vpliv partije še zmanjševali. Tudi na zadnjem, 11. kongresu KP Španije se je pokazalo, da notranja kriza še ni premagana, da pogledi na odnose s sovjetsko partijo še niso usklajeni in da tudi koncept razvijanja notranje partijske demokracije še ni uglašen. Usmeritev novega generalnega sekretarja Iglesiasa, ki se zavzema za »konstruktivno kritiko« socialistov in demokratične partijske odnose med vrhom in bazo, je sicer dobila 70-odstotno podporo članov centralnega komiteja. Toda nekdanji vodja španske partije Santiago Carrillo, ki je avtokrat in zagovornik »trde« notranje partijske discipline in demokratičnega centralizma, se menda za nobeno ceno ne misli odreči boju za oblast. Njegovo nerazumljivo koketiranje z nekaterimi stališči in pogledi sovjetske partije, ki je prišlo do izraza na zadnjem kongresu, je nesporno omajalo Carrillov ugled med številnimi člani španske partije in tujimi gosti, ki si spremenjenega načina ravnanja nekdanjega generalnega sekretarja ne znajo razložiti. Za KP Španije in španski delavski razred namreč ni poglavitno, kdo bo generalni sekretar, ampak enotnost levih sil v vse bolj ostrem boju z neokonservativno politiko v svetu, ki poskuša z vsemi sredstvi potisniti napredne sile na obrobje odločanja o vseh pomembnih vprašanjih sedanjega političnega trenutka v svetu. Španska partija bi morala prav tako dosledno vztrajati pri krepitvi samostojnega delovanja v mednarodni skupnosti, ki ni pogodu dogmatskemu krilu mednarodnega delavskega in komunističnega gibanja v svetu. Kajti le če bo delovanje španske partije usmerjeno v ustvarjanje možnosti za uveljavitev razrednih interesov španskih delavcev, ji bo uspelo najti in obraniti lastno identiteto.

E.L.

KAKO GOSPODARIMO

Komentiramo

Živeti od izgube

Te dni hkrati z razpravami o rezultatih gospodarjenja v preteklem letu oživljajo tudi razprave o poslovnih izgubah in izgubarjih. Ponavlja se staro vprašanje, ali bomo začeli odločno odpravljati vzroke izgub in kako se jih bomo lotili. Sindikati tudi letos zahtevajo odločno akcijo, pa tudi politika je naklonjena odločnejšim in trših ukrepom zoper povzročitelje izgub. Vprašanje pa seveda je, ali bomo letos — v že tako dovolj zaostrenih gospodarskih razmerah, zmogli sprejeti takšne ukrepe, da bi z njimi dejansko zmanjšali izgube. Težko je namreč po desetletjih izredno milega obravnavanja izgub in izgubarjev ter gospodarske politike, ki ni bila naklonjena uveljavljanju kakovostnih dejavnikov gospodarjenja, naenkrat to prekiniti in ne več obravnavati tega vprašanja predvsem s socialnega in solidarnostnega vidika. Kako težaven je takšen premik, dokazuje praksa zadnjih nekaj let. Kljub temu da smo sprejeli dokaj ostra merila in zakonske okvire za obravnavanje izgubarjev in odpravljanje vzrokov za izgube, je socialna in kvazi solidarnostna nota vedno preglasila mnenja tistih, ki so zahtevali bolj ekonomska in tržna merila za oceno vzrokov in pripravo sanacijskih ukrepov.

Zavoljo tega je umestno vprašanje, kako bo družba letos reševala vprašanje izgub. Dodatna težava, poleg vse bolj zaostrenega gospodarskega položaja, je tudi dejstvo, da je objektivne in subjektivne vzroke za izgube čedalje težje razločevati. Cenovna nesorazmerja, inflacija in tečaj dinarja so vzroki, ki v veliki meri krojijo poslovne rezultate, nanje pa združeno delo nima neposrednega vpliva. Ker je do sedaj marsikatera organizacija združenega dela na račun zapletenih odnosov med vzroki in posledicami izgub in družbenega odnosa do tega vprašanja kar lepo poslovala, je seveda jasno, da bo boj zoper prave vzroke in povzročitelje izgub težaven. Nekaterim je izguba postala izgovor za slabe poslovne rezultate, drugim vir neupravičenega zaslužka (glej med drugim osebne dohodke izgubarjev), tretjim način za izsiljevanje posebnih ugodnosti (ugodnejša sanacijska posojila itd.). Zato je moč redkokje slišati, da so vzrok za izgubo predvsem notranje slabosti v organizacijah združenega dela. Poslovanje z izgubo je postalo »način življenja«.

Prav tu, v spreminjanju miselnosti, da je lahko poslovanje z izgubo tudi prednost v določenih razmerah, je velika priložnost in naloga sindikata (in akcije ob zaključnih računih). Kopja se morajo začeti lomiti prav na tem področju. Kajti če izdelek na trgu ne dosega ustrezne cene, je treba začeti pospešeno razmišljati bodisi o zniževanju stroškov ali pa uvajanju novega izdelka (jasno, ne po naših preizkušenih metodah, katerih cilj je le podražitev). Toda, kdo se bo ukvarjal z uveljavljanjem kakovostnih dejavnikov kot so skrb za večjo produktivnost, zniževanje proizvodnih stroškov, kakovost izdelka, njegova konkurenčnost na trgu (ali je dovolj uporaben in primeren tudi za potrebe najbolj razvitih dežel), z raziskavo trga, ko pa je moč vse te napore nadomestiti z dvigom cene, ali v skrajnem primeru z razglasitvijo izgube zaradi objektivnih vzrokov.

Da pa takšen način reševanja (z višjimi cenami ali s solidarnim pokrivanjem izgub) dolgoročno ne more dati pravih rezultatov, so dokaz iz leta v leto večje število izgubarjev, velikost izgub in socialnih problemov, ki kot nevihtni oblaki s točo grozijo v ozadju sleherne izgube. Do zdaj smo imeli vedno dovolj raket zoper izgubarsko točo. Toda čas je, da komu toča oklesti pridelek.

Boris Rugelj

Komentiramo

Razvojna past

Predsednik začasnega kolegijskega poslovodnega organa Gorenja Herman Rigelnik in njegovi sodelavci so prejšnji teden na novinarski konferenci razgrnili širši slovenski in jugoslovanski javnosti poglavitne obrise sanacijskega programa, ki naj bi ga izpolnjevali v prihodnjih nekaj letih. Gre predvsem za sanacijo razmer v Tovarni gospodinjske opreme Gorenje — Titovo Velenje in delovni organizaciji Gorenje Promet Servis, medtem ko se v Gorenju — Tiki Ljubljana še niso dokopali do kritične analize lastnega gospodarjenja, ampak vidijo vzroke za izgube predvsem v zunanjih dejavnikih. Izhodiščni položaj za prebroditev kriznega gospodarskega položaja v Gorenju je ugoden, saj so lani občutno povečali fizičen obseg proizvodnje, produktivnost dela in izkoriščenost obstoječih proizvodnih zmogljivosti, uspelo pa jim je tudi poravnati del obveznosti in ustaviti izgubo. Resda so izgube sozda Gorenja zelo velike in jih bo tudi z zunanjo pomočjo zelo težko pokrivati. Toda v tem trenutku je poglavitno, da je domala ves kolektiv »na nogah« in da je pripravljenost za nove delovne napore morda večja kot kdajkoli.

Urejanje razmer v Gorenju pa bržčas ne bo potekalo gladko in brez težav. Nekateri se bodo verjetno skušali skriti za delovni vrvež večine zaposlenih, pa tudi prenizka strokovna raven posameznikov bo odigravala svojo vlogo. To pa bo vsekakor vplivalo na doseganje zahtevnih sanacijskih ciljev kot so povečevanje fizičnega obsega proizvodnje, kakovosti izdelkov, uveljavljanje lastnega znanja v razvoju bele tehnike in povečevanje izvoznih dohodkov, ki bi morali pokrivati tudi potrebe po razširjeni reprodukciji.

Eden od največjih problemov Gorenja so naraščajoči materialni stroški, ki znašajo v celotnem prihodku kar 80 do 90 odstotkov. Prav tako je znano, da je proizvodnja izdelkov za široko porabo — na primer televizorjev — močno odvisna od uvoza sestavnih delov. Če k temu dodamo še, da čaka Gorenje še zahtevna naloga posodobitve proizvodnje pralnih in pomivalnih strojev, ki ju tuji konkurenti stalno »lepšajo« z novimi oblikovnimi in funkcionalnimi rešitvami, potem je razvojna slika toliko bolj jasna. V Tovarni gospodinjske opreme so namreč v zadnjih nekaj letih povsem »pozabili« na posodabljanje tehnologije in proizvodnih programov, ki igra v konkurenčnem boju na mednarodnih tržiščih zelo pomembno vlogo. Prav v tem in v široki paleti izdelkov, ki bodo težko vsi po vrsti zdržali neizprosen konkurenčni boj na tujem, pa se skriva razvojna past, v katero se Gorenje nikakor ne bi smelo ujeti, če hoče imeti rentabilno proizvodnjo.

Emil Lah

Poslovno sodelovanje Žita in ABC Pomurke se krepi

Vse pogosteje po skupnih poteh

Delavci ljubljanskega Žita in ABC Pomurke bodo letos še okrepili poslovno sodelovanje, čeprav ni prišlo do njune integracije. Pred dnevi so se v Murski Soboti predstavniki obeh delovnih organizacij dogovorili, da bodo pripravili samoupravni sporazum o dolgoročnem sodelovanju med Žitom in ABC Pomurko. Dogovorili so se, da bo Žito v prihodnje sovlagalo sredstva za urejanje zemljišč ter si tako zagotovilo pšenico s panonskih polj. Tako bo Žito v letu 1984 sofinanciralo melioracijska dela v Pomurkini kmetijski zadrugi Ljutomer-Križevci, ki namerava izsušiti 635 hektarjev, kar bo veljalo 109,275 milijonov dinarjev. Pri tej naložbi naj bi Žito sodelovalo z 10.927 milijoni lastnih sredstev in preskrbelo 26.226 milijonov dinarjev bančnih kreditov. Za to bo Žito dobilo 2500 ton pšenice letno za dobo 15 let.

Žito bo sodelovalo tudi pri izsuševanju 700 hektarjev površin Kmetijskega gospodarstva Rakičan z 10 odstotki lastne udeležbe od predračunske vrednosti 175,120 milijonov dinarjev in 24 odstotki kreditnih bančnih sredstev za pridobitev 3000 ton pšenice letno za dobo 15 let.

Žito bo v Stari Pazovi 15 let prevzemalo 1.200 ton moke za potrebe trgovinske mreže ABC Pomurka. Ta dogovor temelji na sodelovanju in sovlaganjih ABC Pomurke v Stari Pazovi. Sodelovanje pa ni bilo omejeno le na sovlaganje za večjo pridelavo pšenice, saj bo ABC Pomurka združevala delo in sredstva pri rekonstrukciji Tovarne čokolade v tozdu Triglav-Gorenjka. Že februarja bo za to namenila pet milijonov dinarjev.

Sodelovanje pa si utira pot tudi na področju zunanjetrgovinskega poslovanja. ABC Pomurka je namreč pripravljena združevati z Žitom devize ali za to organizacijo uvoziti repromaterial, če bo Žito izvažalo svoje izdelke prek Pomurkine Zunanje Trgovine. Sodelovali bodo tudi v maloobmejnem prometu oziroma menjavi proizvodov Žita z blagom iz LR Madžarske.

Kmetijske organizacije v Pomurju, združene v ABC Pomurki, pa naj bi za Žito pridelovale tudi ajdo in lešnike.

Že februarja bodo začeli skupno izdelovati Žitelo in pripravili proizvodnjo bele čokolade. Delovne skupine obeh ozdov pa bodo pripravljale dolgoročni skupni razvoj, ki bo temeljil na izdelkih iz sadja za konditorsko industrijo, proizvodnjo otroške in zmrznjene hrane. Sodelovali pa bodo tudi pri zagotavljanju obratnih sredstev.

B. H.

Razprava Sergeja Kraigherja v pogovoru s predstavniki poslovodnih in samoupravnih organov ter vodstev družbenopolitičnih organizacij v delovni organizaciji Tekstil Tonosa ob obisku te organizacije združenega dela 2. novembra 1983

Delavci naj bodo o vsem na tekočem

6

Sicer pa se mora krajevna skupnost povezovati z organizacijami združenega dela in z njimi sodelovati, ne pa se navezovati na proračun. Ne gre za sodelovanje v tem smislu, da bi krajevna skupnost prosila direktorja za denar; gre za odnose, katerih podlaga je v delovanju krajevne skupnosti pri zadovoljevanju interesov delavcev, ki so zaposleni v organizacijah združenega dela. Gre za to, da bi imele tudi temeljne in delovne organizacije združenega dela celovit interes, da bi krajevna skupnost opravljala takšno dejavnost. S programom morajo priti krajevne skupnosti pred delavce v organizacijah združenega dela. S takšnim načinom dela se izraža samoupravni odnos in vključevanje organizacij združenega dela v življenje krajevne skupnosti. Krajevna skupnost je namreč del združenega dela, ne pa majhna občina, kot jo še vedno vrednotijo nekateri.

Prav zaradi funkcij, ki jih opravljajo pri zadovoljevanju interesov občanov, ki žive na njihovem območju, bodo krajevne skupnosti morale najti poti samoupravnega povezovanja z organizacijami združenega dela. V to smer je treba iskati rešitve, ne glede na to, da gre za veliko število organizacij, v katerih so zaposleni delavci, ki s svojimi družinami žive v krajevni skupnosti. Ponekod jih je tudi več deset ali celo sto. To je nedvomno zahtevno delo, zlasti še, ker je treba na podlagi tega začeti urejati odnose in najti za to ustrezne rešitve, čim bolj enostavne in pregledne. Za to nudi delegatski sistem zelo raznovrstne možnosti. To je edina pot, da začnemo na drugačnih osnovah obravnavati vprašanja zadovoljevanja potreb, ki jih občani uresničujejo v krajevnih skupnostih, in ustvarjati podlago za čiste račune na tem področju. Pri urejanju teh odnosov se bo v zelo oprijemljivi obliki pokazal pomen funkcij, ki jih opravljajo krajevne skupnosti in ki so pogoj za normalno delo delavcev v organizacijah združenega dela. Pokazalo pa se bo tudi, kolikšni so stroški za normalno obnavljanje teh pogojev in njihovo izboljševanje, od stanovanj, komunalnih služb, otroškega varstva itd.

Tudi celotna problematika družbenih dejavnosti se bo tako predstavila bolj celovito, v vseh svojih stvarnih razsežnostih. Tudi težišče financiranja tega delovanja se bo moralo premakniti od obveznih prispevkov k iskanju skupnih rešitev o zagotovitvi sredstev za uresničevanje konkretnih programov. Gre torej za neposreden odnos med krajevnimi skupnostmi in njihovimi delegacijami in delavci v TOZD in za razvijanje ustreznih metod, ki bodo v primerno poenostavljeni obliki omogočale takšne odnose v praksi. Sleherni korak pri razvijanju takšnih metod bo pomagal osvobajati krajevne skupnosti, z njimi pa tudi družbene dejavnosti kot so izobraževanje, zdravstvo, otroško varstvo itd., od sedaj v bistvu še vedno proračunskega načina financiranja. Po tej poti se bomo postopno osvobajali tudi dosedanje prakse, ki se je bomo začasno še morali posluževati, to je, da TOZD kot prispevek za krajevne skupnosti po enakih kriterijih za vse delavce določi pavšalni znesek, ne glede na to, v kateri krajevni skupnosti živijo.

Za financiranje strokovnih služb samoupravnih interesnih skupnosti je potreben kar precejšen del sedanjih obveznih prispevkov. Ko se lotevamo naloge, da bi urejanje teh vprašanj postavili na samoupravne osnove, je nedvomno treba razčleniti tudi sedanje stanje glede strokovnih služb in vprašanje, kolikšen del sedanje administracije je dejansko potreben. Nobenega dvoma ni, da skupnost n. pr. invalidsko-pokojninskega zavarovanja brez dobre, strokovno kvalificirane strokovne službe ne more delovati. Treba pa je ugotoviti, koliko se je ob stvarno potrebni strokovni službi, ki je pogoj za delovanje, v raznih skupnostih nabralo nepotrebne administracije.

Vse to so problemi, ki jih delovni ljudje in občani v zelo oprijemljivi obliki čutijo v svojem vsakdanjem življenju. Če jih bomo tako obravnavali, se bo v povsem drugačni luči predstavil denimo problem ekonomskih stanarin, cen komunalnih storitev itd. Če občani v krajevni skupnosti ali soseski potrebujejo otroški vrtec, je normalno, da se v organizacijah združenega dela, kjer delajo, odločijo za ustrezen prispevek, po merilih, ki so veljavna za vse. Isto velja tudi za osnovno izobraževanje — če se odločijo, da bodo zagotovili uresničevanje nalog, ki presegajo z zakonom določen minimum. V nekaterih stanovanjskih blokih so ukinili delovna mesta hišnikov. Ker takšen blok ne more funkcionirati brez hišnika in ga bo prej ali slej moral spet imeti, se zastavlja vprašanje, ali naj ga financira proračun ali skupnost stanovalcev iz svojih dohodkov.

To so pravila, ki jih narekuje sistem socialističnega samoupravljanja. Postati morajo način našega življenja. Zato v tem pogledu pri reševanju konkretnih vprašanj iz dela in življenja delavcev, delovnih ljudi in občanov in njihovih samoupravnih organizacij in skupnosti ne bi smeli pristajati na kompromise, oziroma se z njimi zadovoljevati v nedogled. S tem se izgublja samoupravna perspektiva. In ne samo to: čim dlje odlagamo, da bi jih začeli reševati na samoupravnih osnovah, tem bolj se problemi zapletajo in kopičijo.

Delovanje vseh organiziranih subjektivnih sil moramo v sedanjih razmerah osredotočiti na nalogo, da začnemo bolj pogumno utirati poti neposrednemu povezovanju med vsemi samoupravnimi organizacijami in skupnostmi in usklajevanju interesov in sporazumevanju o skupnih rešitvah problemov. To velja tudi za urejanje odnosov med krajevnimi skupnostmi in temeljnimi organizacijami združenega dela, pa tudi za usklajevanje interesov in potreb med izvajalci in uporabniki na področju družbenih dejavnosti. Če pa gre za nalogo, ki je po svoji vsebini in naravi takšna, da mora biti rešena, pa ne pride do sklenitve samoupravnega sporazuma, je treba to vprašanje postaviti pred zbor združenega dela občinske skupščine, ki naj o tem odloči, vključno z možnostjo, da uvede obvezni prispevek.

Konec

ŠPORT, ODDIH IN REKREACIJA

Športne igre Gradisa — vez in spodbuda za razvoj rekreacije

Preventivni dopusti se obrestujejo

»Namen naše športne in rekreativne dejavnosti je krepitev delavcev, hkrati pa razvijanje zavesti o pripadnosti kolektivu. Prav športno-rekreativna srečanja so še edina vez med predstavniki vseh 19 tozdov. Na njih se ljudje spoznajo in spoprijateljijo. To pa posredno vpliva tudi na hitrejši razvoj delovne organizacije kot celote,« je dejal Lojze Polajner, organizator športne rekreacije pri Gradisu, sicer nekdanji državni reprezentant v alpskem smučanju. Organiziranje pa naleti na nemalo težav. Gradisove temeljne organizacije so skoraj po vsej Sloveniji,tudi gradbišča so vsepovsod. Vsega skupaj je pri njih zaposlenih skoraj 8 tisoč delavcev, 7 tisoč jih je v domovini, približno tisoč pa na

Lojze Polajner: »Že pet let delam tu in se dobro počutim. To je prijeten, zdrav kolektiv.«

Zdravstveni preventivni dopusti so postali nuja, saj je kar 90 odstotkov bolniških izostankov zaradi poklicnih obolenj.

gradbiščih v Iraku in Frankfurtu.

»Programe naše dejavnosti sprejemamo na podoben način kot v drugih velikih delovnih organizacijah. Temeljne organizacije povedo svoje želje, naredijo lastne programe, te potem združimo na konferenci osnovnih organizacij zveze sindikatov. Za njihovo izpeljavo pa skrbi komisija za šport in organizator rekreacije. Moja naloga je tudi skrb za počitniške domove. Šport in rekreacijo lahko razdelimo na poletni in zimski program, počitniško dejavnost in na rekreativno-preventivno dejavnost. Pozimi prirejamo smučarske tečaje in tekmovanja v veleslalomu in smučarskih tekih. Najboljši zastopajo Gradis na športnih igrah gradbincev, ki jih vsako leto organizira republiški odbor Zveze sindikatov gradbenih delavcev Slovenije.

Vsako leto imamo tradicionalno izmenjavo z delavci češkoslovaškega gradbenega podjetja Bytostav iz Ostave. Vedno se je udeleži 45 delavcev. Letos bo ta prvič tudi pozimi.

Višek smučarske sezone so Gradisove zimske igre, ki bodo letos 25. februarja v Mežici. Udeležilo se jih bo 450 smučarjev in 250 do 300 tekačev. Poleti se rekreirajo v 11 športnih panogah. Približno tisoč delavcev se udeleži tudi poletnih športnih iger, ki so vsako leto v drugem kraju in jih pripravi druga temeljna organizacija. Na ljubljanskem in mariborskem področju sklenejo pogodbe za uporabo športnih dvoran, na voljo pa imajo tudi lastno kegljišče v kleti poslovne stavbe na Šmartinski cesti v Ljubljani. Lojze Polajner meni, da bi lahko vključili precej večje število delavcev, če bi imeli na voljo še kakšen športni objekt. Tako pa je najtežje prav na oddaljenih manjših gradbiščih, kjer so delavci prepuščeni sami sebi. Podobno velja tudi za sezonske delavce, ki jih je sila težko vključiti v raznovrsten program za delavce iz drugih republik, ki na veliko menjavajo službe, zanimajo pa se tako ali tako predvsem za nogomet.

»Pred štirimi leti smo začeli z rekreativnimi zdravstvenimi dopusti. Pri nas so pogosta obolenja hrbtenice in mišičja. Ker pa zdravstvene ustanove vse manj pošiljajo delavce v zdravilišča, smo se odločili, da v sodelovanju z našo socialno delavko in obratno ambulanto organiziramo to obliko dopusta. Uspehi so se pokazali, saj delavci veliko manj obiskujejo zdravnike. Do lani smo imeli 10-dnevne pakete v Poreču, lani pa prvič tudi v Čateških toplicah. Delavci prispevajo 3 dni rednega letnega dopusta, delovna organizacija pa jim da 5 dni izrednega plačanega. V posvetovanju z zdravnikom vsakemu določimo, katere vaje lahko opravlja, na voljo ima tudi različne vrste podvodnih in drugih masaž, dvakrat je pregledan itd. V teh letih je imelo dopust približno 500 delavcev, kar ni majhna številka.

Razen za šport in rekreacijo pa skrbimo tudi za počitniške domove. Imamo štiri, in sicer v Biogradu na moru, v Poreču, Ankaranu in na Pohorju. Na razpolago imamo 350 ležišč. Lani je v njih letovalo 2500 delavcev in njihovih družinskih članov. Tudi tu imamo težave, saj bi večina rada letovala v glavni sezoni.

Tudi cene so precej dostopne, pa ne le za počitnikovanje, ampak tudi za smučarske tečaje. Seveda morajo delavci nekaj prispevati tudi sami, vendar ne veliko. Tudi sicer imajo v Gradisu dovolj denarja za šport in rekreacijo. Blagajna konference ima 800 tisoč dinarjev, vsaka temeljna organizacija pa še približno po 200 tisoč dinarjev. »Seveda pa z denarjem ne razsipavamo. Trdno smo prepričani v smotrnost naše dejavnosti, saj skrbimo za zdravje ljudi, za njihovo počutje in posredno za njihove delovne uspehe,« je zaključil sogovornik.

Jurij Popov

Višek smučarske sezone so zimske športne igre Gradisa. Letos bodo triindvajsete po vrsti, udeležilo pa se jih bo 450 tekmovalk in tekmovalcev v veleslalomu in 250 do 300 tekačic in tekačev.

Vrhunec letne sezone pa so poletne športne igre, ki bodo letos že devetindvajsetič, sodelovalo pa bo približno tisoč delavcev v 11 športnih panogah.

Kako je vse relativno

Od Planice 1934 do Sarajeva 1984

V soboto, 4. t.m., je minilo pol stoletja od prve prireditve na veliki smučarski skakalnici v Planici. Za slovenske smučarje je bil to dan velikega pričakovanja. Z rednimi in posebnimi vlaki je prispelo v dolino pod Poncami okrog 2.000 gledalcev, rekordna udeležba za tiste čase. Prišli so, da bi videli, kako leti človek na smučeh 50 ali celo 60 m daleč. Med častnimi gosti so bili minister za telesno vzgojo iz Beograda dr. Hanžek, ban Dravske banovine dr. Marušič, rektor univerze dr. Slavič in drugi. Prišli so na slovesno otvoritev nove skakalnice in državno prvenstvo v skokih.

Bil je lep zimski dan, skalovje Ponc je žarelo v soncu. Ljudje so se z očitnim spoštovanjem ozirali proti skakalnici, vzpenjajoči se visoko kakor nebotičnik, prislonjen na gorsko strmino. Zdelo se je, da so prav vsi doživljali nekakšno tremo, bali so se za skakalce. Takrat še ni bilo televizije, skoki na velikanki so pomenili za gledalce povsem novo doživetje.

V Jugoslaviji smo imeli v tistih časih samo tri, štiri skakalce, ki so kolikor toliko obvladali hitrost na smučeh in tehniko skoka. Favorit državnega prvenstva je bil Tone Dečman, dotedanji jugoslovanski rekorder s 55 metri, med najboljšimi pa sta bila tudi Bogo Šramel in Franc Palme. Za državno prvenstvo leta 1934 se je prijavilo devet tekmovalcev. Seveda še niso bili vsi sposobni za nastop na novi velikanki. Ce se je končal vsak drugi skok s padcem, ni bilo v tem samo pomanjkljivo znanje tekmovalcev, temveč tudi pomanjkanje izkušenj vseh tistih, ki so bili odgovorni za pripravo skakalnice.

Hvaležni gledalci so navdušeno ploskali in vzklikali vsem tekmovalcem, tudi tistim, ki so se ob doskoku povaljali po snegu. Vrednotili so bolj pogum kakor tehniko skakanja in doseženo dolžino. Na premieri v Planici so videli 11 veljavnih skokov in 10 padcev. Šramel in Dečman sta se poškodovala, zmagal je Franc Palme z novim jugoslovanskim rekordom 60 m. Drugi je bil Lado Istenič, tretji Gregor Klančnik.

Kako je vse relativno! Pred pol stoletja smo bili z malim zadovoljni, že prva prireditev v Planici nas je navdala s ponosom, danes pa smo kritični in vse bolj zahtevni. Danes pričakujemo, da bodo naši tekmovalci skakali na olimpijskih igrah v Sarajevu prav tako lepo, zanesljivo in daleč, kakor tekmovalci iz držav, ki so bili desetletja dolgo naši učitelji in vzorniki.

D. U.

Prehrana in telesni napori

Pred večjimi telesnimi napori ali zahtevnimi športnimi tekmovanji moramo vedno misliti tudi na prehrano. Ni vseeno, ali startamo s praznim ali polnim želodcem, kaj in koliko pojemo pred tekmovanjem.

Športni fiziologi opozarjajo, da moramo v zadnjih dneh pred naporno telesno preizkušnjo poskrbeti za kar največjo zalogo ogljikovih hidratov v jetrih in mišičju. Na start moramo s kar najbolj skrčenim želodcem, da ima prepona pri globokem dihanju dovolj prostora. Zelo pomembno je tudi, da preprečimo vse morebitne želodčne težave in poskrbimo za kar najboljše splošno razpoloženje.

Če je tekmovanje šele v popoldanskih urah, je lahko zajtrk obilnejši, nekoliko okrepljen. Če pa je tekmovanje zvečer, je lahko močnejše tudi kosilo. V vsakem primeru pa mora biti obrok pred tekmovanjem lahek. Vsebovati mora dovolj ogljikovih hidratov: ovsa, popečenega kruha in podobnih hranil.

Zadnji obrok naj bi bil približno tri do štiri ure pred tekmovanjem. Znano pa je, opozarjajo strokovnjaki, da ne škoduje obrok le uro pred startom, če je sestavljen iz žitaric in mleka in ne vsebuje več kot 500 kalorij.

Teorija in zdrav razum nas opozarjata, da upoštevamo pri prehrani pred tekmovanjem predvsem tole:

- Vedno se moramo izogibati hrani, ki ni po okusu športnika, ne glede na njene hranilne in druge vrednosti!
- Pred tekmovanjem si ne smemo privoščiti hrane, ki draži sluznico ali vsebuje preveč začimb. Tudi surova hrana ni priporočljiva!
- Vsekakor se moramo pred tekmovanjem izogibati tudi hrane, ki napenja. Pozabimo na čebulo, zelje, fižol, jabolka in podobno!
- Obroki pred startom ne smejo biti mastni! Maščoba namreč upočasni prebavo in s tem praznenje želodca.

Akcija ljubljanske televizije

Pet minut za rekreacijo

Četrti teden rekreativne vadbe namenimo specialni tekaški pripravi. Seveda je vanjo vpeta tudi osnovna in kar brez skrbi bodite — kondicija ne bo prav nič padla. Največ pozornosti morate nameniti osnovnemu ali dvotaktnemu diagonalnemu koraku, ki ga največ uporabljamo za hojo in tek na smučeh.

torek
ogrevanje — 15 minut
400 m hoje
400 m teka (vmes 200 m hoje)
ponoviti 8 do 10 ×

četrtek
ogrevanje — 15 minut
800 m teka
200 m hoje
ponoviti 5 do 6 ×

sobota ali nedelja
na vzdrževani krožni stezi prehoditi in preteči (z osnovnim korakom) vsaj 10 km.

Prve zimske igre upokojencev

Organizacijski odbor prvih zimskih iger upokojencev, ki bodo v soboto, 25. t.m. v Bohinju, se je odločil za spremembo že objavljenega razpisa. Tekmovalci bodo po starosti razvrščeni v dve kategoriji.

I. kategorija: upokojenke, stare nad 55 let; upokojenci, stari nad 60 let; II. kategorija: vse mlajše upokojenke in vsi mlajši upokojenci. Rok za prijave je do 15. t. m.

Obiščite knjigarno — galerijo Delavske enotnosti

v Tavčarjevi ulici 5 v Ljubljani

V njej dobite:
— razen družboslovnih knjig še najbolj znana dela drugih literarnih zvrsti
— umetniška dela (olja, akvarele, grafike) akademskih slikarjev in samorastnikov
— priznanja, diplome, plakete in možnost uokvirjanja
— revije in časopise
— spominska darila

IZ ZGODOVINE

Zbira in ureja: Janez Voljč

Nekaj misli tovariša Tita o nastanku in razvoju političnega sistema socialističnega samoupravljanja v avnojski Jugoslaviji

Vladavino dela lahko ustvarjajo le delavci sami

Zaupamo v naš sistem, pripravljeni smo ga braniti, dograjevati in z njim odpravljati težave, s katerimi se srečujemo

5

V pogovoru z uredniki Rada je Tito 27. aprila 1960 pripovedoval:

»Sindikat mora v komuni še zlasti pogumno spregovoriti takrat, kadar organi komune pozabijo, da morajo skrbeti predvsem za proizvajalce. Včasih se zgodi, na primer, da zapravljajo sredstva za gradnjo upravnih poslopij, ki niso tako potrebna, ali pa za kaj podobnega, zapostavljajo pa nujnejše stvari. V takšnih primerih morajo delovni kolektivi prek sindikata in zbora proizvajalcev vplivati, da takšne napake odpravijo. Po mojem mnenju je že čas, da mi iz centra prenehamo kritizirati takšne postopke, denimo gradnjo upravnih tovarniških poslopij tam, kjer še ni stanovanj za delavce in dokler še niso niti postavili temeljev tovarne. Sindikat in drugi dejavniki morajo poskrbeti, da hkrati s tovarno gradijo tudi stanovanja, upravo pa je mogoče začasno namestiti v barake ali pa naj stavbo zgradijo pozneje. Kadar ustvarjamo sredstva in kadar sklepamo o tem, kam jih bomo vložili, moramo predvsem upoštevati potrebe proizvodnje in standarda, ne smemo pa jih rabiti za gradnjo veličastnih poslopij z marmornatimi avlami in stopnicami, po katerih gre lahko deset ljudi vštric.«

Odpraviti moramo slabosti, da bi samoupravljanje znova hitreje napredovalo

Na zborovanju v Splitu (6. maja 1962) je Tito spet spregovoril o slabostih v naši samoupravni družbi. Naj zapišemo le nekaj najpomembnejših njegovih ugotovitev in zahtev.

»... Dogajalo se je, da ponekod vodilni ljudje v tovarni in v krajevnih oblasteh trobijo v en rog, kot pravi ljudski rek. Zdaj bomo morali, kakor kaže, apelirati tako na ene kakor na druge oziroma na njihovo zavest, če pa to ne bo pomagalo, bomo morali poiskati tudi drugačen izhod. Naj tak vodilni človek, ki ne dela, kakor je treba, ki ne dela v korist delovnega kolektiva, v korist tistih, ki ustvarjajo, s tem pa tudi v korist vse naše skupnosti, gre iz podjetja, naj kar gre s svojega mesta...

... V čem je bila na primer slabost nekaterih naših delovnih kolektivov? V tem, da niso izkoriščali pravic, ki jih imajo. Kajti, če delovni kolektiv upravlja prek svojih organov, potem mora imeti tudi odgovornost in ne sme dovoliti takih stvari. Po drugi strani pa seveda ni mogoče valiti krivde samo na direktorje in tudi uprizarjati proti njim splošne gonje. Imamo zelo dobre direktorje, izvrstne ljudi, dobre tovariše, ki jim nikoli ni prišlo na misel, da bi zahtevali večjo plačo, kot so jim jo določili delovni kolektivi. Imamo pa tudi take direktorje, ki so skrbeli, kako bi čimveč zlahka zaslužili, in ki se niso menili za to, kaj je sklenil kolektiv. Takšen direktor se je povezal z nekaterimi vodilnimi ljudmi v kraju in paševal v svojem podjetju. Temu je treba narediti konec. Delovni kolektivi naj izkoristijo vse svoje pravice, da bi čimbolje organizirali proizvodnjo in notranjo delitev, da bi čim pravilneje določali plače. To je dolžnost delovnih kolektivov. Danes je smešno slišati, kadar kdo pravi, da bo stavkal, če se položaj ne bo zboljšal. Proti komu bo stavkal? Proti samemu sebi. Kaj takega ne smemo dovoliti, če pa kdo slabo dela, ga je treba odpustiti. Za take nepravilnosti smo odgovorni tudi mi zgoraj. Če pride kdo k meni, jaz pa mu nočem pomagati, pomeni to, da tudi jaz nisem potreben na mestu, na katerem sem. Enako velja za vsakega vodilnega človeka. Vsak delavec ima pravico zahtevati, da odpravijo vse, kar je škodljivega in kar mu onemogoča, da bi čim bolje uporabil svoje umske in fizične sposobnosti.«

VIII. kongres ZKJ (Beograd, 7.—13. decembra 1964)

Na osmem kongresu ZKJ 7. decembra 1964 je Tito ugotovil, da se je delavsko in družbeno samoupravljanje v minulem obdobju še naprej uveljavljalo in krepilo, hkrati pa je zadevalo ob različne ovire, ki prihajajo v glavnem »od zunaj«, torej od dejavnikov izven proizvodnje.

»Priznati moramo,« je dejal v svojem referatu, »da nadaljnji uspešen razvoj samoupravljanja ni več odvisen samo od proizvajalcev. Delavsko samoupravljanje je namreč doseglo stopnjo, na kateri ne bi moglo več uspešno opravljati svojega poslanstva, ki mu ga je zaupala družba, če bodo delovnim kolektivom še nadalje kratili pravice do samostojnega razpolaganja s potrebnimi materialnimi sredstvi, oziroma, če ne bodo imeli dovolj sredstev za nadaljnji razvoj in razširitev prozvodnje. Takšno vmešavanje političnih dejavnikov družbenopolitičnih skupnosti v proizvodnjo, kakršno imamo zdaj, je nezdružljivo z uspešnim nadaljnjim razvojem proizvodnje. Podjetjem odvzamejo skoraj vsa sredstva in nato jih delijo po lastni presoji. Ali, kar je še slabše, uporabljajo jih za razne neproizvodne namene in za nerentabilne in nepotrebne investicije...

... Vedeti moramo, da so tudi v razvoju naših socialističnih družbenih odnosov protislovja, ki izvirajo v prvi vrsti iz bujnega, vsestranskega razvoja naše, še do nedavna nerazvite države, in protislovja, ki so zlasti očitna v mnogonacionalni državi. Toda zato smo tu komunisti, da spoznavamo obstoječa protislovja in da jih učinkovito urejamo. Nekatera protislovja tako v federaciji kakor v republikah imajo svoje korenine v administrativno-birokratski delitvi in drugih nepravilnostih, v različni razvitosti posameznih republik in pokrajin in v podobnem. Zaradi tega prihaja do nekaterih izpadov šovinističnih elementov, ki smo jih podedovali iz stare Jugoslavije in ki izkoriščajo naše pomanjkljivosti, včasih pa jim nasedajo celo nekateri komunisti.

Nacionalistične deformacije nastajajo tudi zaradi etatistično-birokratskih teženj, ki zavirajo procese mednacionalne integracije. Zaradi njih prihaja po eni strani do birokratsko-centralističnih teženj, do unitarističnega ignoriranja družbenoekonomske funkcije republik in avtonomnih pokrajin, po drugi strani pa do zapiranja v »svoje meje«. Obe težnji sta v bistvu nacionalistični in enako škodljivi za normalni proces ekonomske in družbene integracije.

Od takšnih deformacij imajo največ škode delovni kolektivi, delavsko in družbeno samoupravljanje, saj vsi skupaj težijo k socialistični integraciji v prozvodnji, ne pa k nacionalistični dezintegraciji in unitarizmu ter centralizmu...«

Samoupravljanje in gospodarska ter družbena reforma

Tito je sodil, da je gospodarska reforma, sprejeta leta 1965, revolucionarno dejanje in da bo močno okrepilo samoupravljanje. Predstavnikom gospodarskih kolektivov je 20. decembra istega leta pripovedoval:

»Z gospodarsko reformo želimo urediti tudi samoupravljanje, da se bo spopolnilo in da bomo odstranili iz njega vse, kar ga zavira. Poleg pohval je zdaj z raznih strani slišati tudi precej negodovanja na račun samoupravljanja. Pravijo, da je ponekod samo simbolično, tam, kjer si je vodstvo tovarne skupaj s sindikalno in partijsko organizacijo, komuno in drugimi organi povsem prilastilo pravico odločati in sprejemati sklepe, torej tam, kjer delavski svet pogosto sploh nič ne vprašajo. Mislim, da je to treba odpraviti. Delavski svet mora v celoti sodelovati pri sprejemanju vseh pomembnih sklepov. Komite, ali, kakor vi pravite, politični aktiv pa naj seveda skrbi, da bodo sklepi popolnoma v skladu z zakoni in z voljo večine in da bo v podjetju in v njegovih organih vladalo načelo demokratičnega centralizma, se pravi, da sprejmejo to, kar sklene večina...«

Nadaljevanje prihodnjič

DE	GL. MESTO FRANCIJE (orig.)	NEM. FIZIK, NOBELOVA NAGRADA 1919 (JOHANNES)	UDELEŽENEC ALKE	LOVRO ARNIČ	TRINITROTOLUOL	NRAVOSLOVEC	IGRALKA MORENO	JADRANSKO MORJE / PIRAN / KOPER / PORTOROŽ ? / OTOK V KORNATIH	IVAN GROHAR	GL. MESTO ENE OD JUGOSL. REPUBLIK	PISATELJ HANSSON	DOLGA OZKA DESKA	FR.-ŠVIC. PISATELJ (CLAUDE)	SESTAVIL: R. N.	MESTO V ZAH. ROMUNIJI	JUTRANJA PADAVINA	MANJŠI JADRANSKI OTOK	GLASBENIK SOSS
ZBIRKA, KNJIGA PSALMOV														OPERNI SPEV / NEPREMOČLJIV PLAŠČ				
ATLANTSKI OCEAN									VLJUDNOST, UDVORLJIVOST									
VODNA ŽIVAL S KLEŠČAMI				JOSIP BROZ / NASELJE ŠOTOROV					PRVOTNO IME SOVJ. MESTA VOLGOGRAD	DELAVCI NA STROJNI ŽAGI, GATERJU / NALEPKA								
DRŽAVA NA BLIŽNJEM VZHODU					ŠOLSKI ZAPOR / UMETNO VLAKNO							GR. BOGINJA MODROSTI / AGENS, VODILO					SMUČAR, SREDIŠČE NAD REKO	IME SLIKARKE IN ILUSTRATORKE VOVKOVE
KRAJ V G. KOTARJU, BLIZU DELNIC						NATEGOVANJE, NATEGNITEV / TLAČANSKO DELO	ČEŠ. SKLADATELJ (KAREL)						IZLETNIŠKI KRAJ BLIZU PREDMEJE	NATRIJ / INDIGO, MODRILO		PAVLE MERKU / OBRI		
															ANGL. SVETLO PIVO / NAJV. BOG V ST. EGIPTU			
										POROŠTVO BANKE								
				VARUH DOMAČEGA OGNJIŠČA PRI ST. RIMLJANIH				CELJE / RADIJ		SAMODEJNI APARATI, ROBOTI								
				VRSTA ACETATNE CELULOZE						SLUŽB. MESTO LEKTORJA								
				NAKLEP, NAMERA						OSEBNI ZAIMEK				FRNIKOLA				

Nagradna križanka št. 5

Rešitve pošljite do 21. februarja 1984 na naslov: DELAVSKA ENOTNOST, Ljubljana, Celovška 43, s pripisom na ovojnici: NAGRADNA KRIŽANKA ŠT. 5. Nagrade so 600, 500 in 400 dinarjev.

Rešitev nagradne križanke št. 3

RIMAR, COL, STVOR, ILIRSKA BISTRICA, BORI, RAL, ORTNEK, JANEZ MENART, AINU, PARANOIK, ULI, LAN, SREN, NN, ATBARA, KAS, AMBASADOR, ARRAS, LINARES, KLERIK, ŠARA, ASINARA, ELEKTRIKAR, DAKOTA, PAKA, ANALI

Izžrebani reševalci nagradne križanke št. 3

1. nagrada 600 din: Rok Lužar, V. P. 3647-6, 11002 Beograd;

2. nagrada 500 din: Sandra Rupnik, Lož n.h. 61386 Stari trg pri Ložu;

3. nagrada 400 din: Franci Krulej, Bilje 150, 65292 Ranče.

Nagrade bomo poslali po pošti.

Delavska enotnost

Delavska enotnost, glasilo Zveze sindikatov Slovenije. List je bil ustanovljen 20. novembra leta 1942.

Predsednik Josip Broz Tito je Delavsko enotnost 15. novembra leta 1967, ob njeni 25-letnici, odlikoval z redom zaslug za narod z zlato zvezdo.

Izdaja ČGP Delo — tozd Delavska enotnost, 61000 Ljubljana, Celovška cesta 43, poštni predal 313-VI; telex 31 787

Glavni urednik in direktor tozda: Dušan Gačnik

Odgovorni urednik: Franček Kavčič

Člani uredništva: Andrej Agnič (fotoreporter), Ciril Brajer (energetika), Marjan Horvat (družbenopolitični sistem), Meri Jurca (tajnica), Ivo Kuljaj (socialna politika), Damjan Križnik (reportaža), Emil Lah (zunanja politika), Franci Mulec (teh. urednik), Boris Rugelj (gospodarjenje), Sonja Seljak (lektorstvo, redakcija), Janez Sever (reportaža), Peter Štefanič (sindikalna politika in priloge), Andrej Ulaga (namestnik odgovornega urednika), Janez Voljč (posebne naloge) in Igor Žitnik (izobraževanje, kultura).

Pomočnik direktorja tozda Milan Živkovič

Telefoni: glavni urednik in direktor tozda 322-778, odgovorni urednik 313-942, pomočnik direktorja tozda 322-778, tajništvo uredništva 313-942

Naročniška centrala 321-255, 311-956 in 323-951

Založba Delavske enotnosti, Celovška c. 43, Ljubljana, odgovorni urednik 323-951

Uredništvo: Naš delavec, skupna revija slovenskih časnikov in revij, Ljubljana, Celovška c. 43, 311-956

Uredništvo: Naša Žena, Ljubljana, Celovška 43, 321-255 in 321-651

Center za razvijanje obveščanja v združenem delu in servis za tisk glasil organizacij združenega dela, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403 in 323-951

Ekonomsko komercialni sektor, Ljubljana, Celovška c. 43, 320-403

Računovodstvo, Ljubljana, Hrvatski trg 3, 312-125 in 310-923

Žiro račun 50100-603-41502

Knjigarna galerija, Ljubljana, Tavčarjeva ulica 5, 317-870 in 312-691

Posamezna številka Delavske enotnosti 10 din, letna naročnina 520 din. Rokopisov in nenaročenih fotografij ne vračamo. Poštnina plačana v gotovini.

Tisk Ljudska pravica Ljubljana

Izdajateljski svet Delavske enotnosti: Drago Seliger (predsednik), Ciril Brajer, Magda Erbežnik-Bučar, Dušan Gačnik, Alfred Golavšek, Jože Hozjan, Franček Kavčič, Vlajko Krivokapić, Ivo Miglič, Leopold Perc, Jože Peterkoč, Brane Praznik, Pavel Stupnikar, Andrej Ulaga in Igor Žitnik.

NAŠ POGOVOR

Feliks Cvetko, Ptuj:

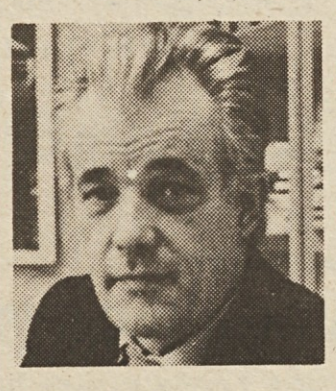

Obrt ni nujno družbeno zlo in obrtniki ne zajedalci

Na račun obrti in obrtnikov je bilo pri nas izrečenih mnogo tudi nasprotujočih si mnenj. V Sloveniji smo že pred leti zavzeli stališče, da je obrtna dejavnost družbeno potrebna in da moramo njenemu razvoju namenjati več pozornosti. Načrtovalci našega družbenega razvoja so zgodaj ugotovili, da spada obrt med tiste gospodarske dejavnosti, ki omogočajo nova zaposlovanja in nepredvidene dohodke. Temu primerno smo med prvimi v državi začeli prilagajati tudi našo zakonodajo. Nas je zanimalo, kako obrtniki doživljajo družbeni interes in kako vidijo svoj položaj v družbi. Zato smo obiskali Feliksa Cvetka, obrtnika kovinostrugarja v Ptuju. Zaposluje sedem delavcev, s katerimi ustvarja na leto približno 35 milijonov dinarjev prometa.

— Tovariš Cvetko, po naših podatkih spadate že vrsto let med »najmočnejše obrtnike« na Ptuju. Prav tako vemo, da ste začeli iz nič.

»Oboje je točno. Po končanem šolanju v IKŠ na Teznem sem se zaposlil kot strugar in kmalu ugotovil, da mi je šola dala mnogo več kot samo znanje struženja. Imel sem srečo, da sem bil v tisti generaciji te šole, ki je, kot se je kasneje pokazalo, dala vrsto strokovnjakov. Danes so ti nekdanji »vajenci« mojstri, tehniki, oddelkovodje, inženirji, direktorji, celo magistri in eden — doktor. Jaz sem menil, da lahko svoj razvoj nadaljujem kot obrtnik.«

— Tudi vi ste nadaljevali šolanje.

»Da. Ob delu. Ugotovil sem, da je bil vsaj takrat bolj upoštevan papir kot znanje. Poleg tega sem iz šole prinesel veliko predznanja. Danes ugotavljam, da je Kuhar, takratni ravnatelj šole, imel še kako prav, ko je zahteval in vztrajal na zahtevnem, za tovrstne šole nevsakdanjem učnem programu, ki ga je gradil s sposobnim učnim kadrom. Prav tako mi je danes jasno, da je bil eden izmed učiteljev, Bračič, v veliki zmoti, ko nas je zmerjal s »šmirarji in bando debilnih kriminalcev«. Zdaj po tridesetih letih vidim, da je le slaba četrtina takratnih učencev IKŠ na Teznem ostala na pridobljeni kvalifikaciji, ki jim jo je dala šola.«

— Čeprav ste se šolali naprej ob delu in si priborili »papir«, ste se odločili za obrt.

»Kljub toliko deklarirani paroli, da se delavec vrednoti po opravljenem delu in njegova beseda nekaj velja, to ni bilo res. Lahko bi se ob delu raztrgal in predlagal to ali ono izboljšavo, na koncu bi utonil v povprečju. Vedno znova bi treskal ob nevidne pregrade, ob to ali ono okostenelost. Prihranil sem nekaj denarja in kupil staro stružnico. Postavil sem jo kar v klet stanovanjskega bloka, kjer sem stanoval, in začel z obrtjo. Stružnica je pela noč in dan, najpogosteje sem prespal kar ob njej, name so se spravili stanovalci, ker jih je baje motil ropot, potem ljudje z občine in ne vem kdo vse...«

— Zdaj imate novo delavnico. V njej najsodobnejše stroje, zaposlujete sedem ljudi...

»Vsa leta sem ves dohodek vlagal v obrt. Najprej v stroje, potem v delavnico. S trdim in kakovostnim delom sem si pridobival vse več naročil. Z leti je bilo naročil že toliko, da sam vsega nisem zmogel. Zato sem začel zaposlovati še druge. Jedro mojih delavcev sestavljajo fantje, ki so se pri meni izučili.«

— Sodeč po tem, kar ste ustvarili, je moč sklepati, da so pri nas možnosti za razvoj obrti. Nekateri namreč trdijo nasprotno.

»Pred leti, ko sem začel, so bile resnično dobre možnosti za razvoj obrti. Poglejte, z enoletnim dohodkom sem si lahko kupil nov stroj. Danes to ni mogoče.«

— Kako to?

»Govorim o proizvodni in ne storitveni obrti. Kako je s storitveno obrtjo, ne vem. Mi vsa leta delamo za družbeni sektor. Vsa naročila in plačila so evidentirana, vsak dinar obračamo prek banke. Z dopolnjevanjem zakonodaje o obrtni dejavnosti so spreminjali tudi lestvico dajatev. Tako ni težko izračunati, da se danes obrtniku v proizvodni dejavnosti ne splača dosti delati, ker je lestvica dajatev progresivna. Tako mi na primer zdaj, ko imam tri in pol stare milijarde prometa, ostane manj, kot mi je ostalo, ko sem imel le pol milijarde prometa.

— Toda če zadevo obrneva in napraviva banalno primerjavo, ste v teh dvajsetih letih prihranili veliko več kot delavec z vašo kvalifikacijo v družbenem sektorju.

»Drži. Toda tega nisem dosegel z delom v sedmih urah. Poleg tega moram opravljati delo petih ljudi: sem hkrati referent za nabavo materiala, referent prodaje, mojster v delavnici, skrbim za razvoj, vodim pisarniška dela. Danes je že toliko raznih papirnatih obveznosti, da bi moral v pisarni presedeti ves delovni čas. Kdaj in kako pa naj opravim vse ostale obveznosti, ki so potrebne, da delo v delavnici ne obstane.

— Prej ste omenili, da so bili doslej boljši pogoji za razvoj obrti.

»Točno. Mnogo sicer govorijo o olajšavah za drobno gospodarstvo. Toda oblikovalci te politike računajo s podatki izpred treh let. Danes boš težko prepričal koga, ki ima vsaj šest milijonov (600 starih), da jih bo vložil v obrt, ker jih bo raje vložil v banko in z obrestmi od te vezane vsote bolje živel, kot če bi deset ur na dan delal na lastnem stroju.

Druga resnica je v tem, to sem že omenil, da pri nas ne moreš kupiti nekaterih strojev. Lahko jih uvoziš. Toda, kako priti do deviz. Ti delaš za neko organizacijo, ki na tvoj izdelek vtisne le svoj pečat in ta izdelek izvozi, vendar ti za to ne dobiš niti ficka deviz. Če pa uvoziš stroj, ti bodo že naslednji dan zagotovo na vrata potrkali delavci UNZ in te temeljito pobarali, odkod — devize.«

— Za vas velja v Ptuju prepričanje, da spadate med »poštene« obrtnike, točne plačnike, da držite besedo...

»Nisem izjema. Res pa je, da sem si moral včasih izposoditi denar, da sem plačal osebne dohodke delavcem. Toda niti dinarja nisem nikomur ostal dolžan, niti ure nisem zamudil s plačilom. Enak odnos zahtevam od drugih.«

— Ob koncu lanskega leta ste grozili z odpovedjo obrti.

»Drži. Ob živce me je spravil neki delavec banke, ki je meni nič tebi nič skoraj štirinajst dni pred rokom z mojega računa odtegnil denar. Na videz gre za majhno napako nekega uslužbenca, toda kaj bi se zgodilo, če napake ne bi odkrili in ne bi mogel poravnati obveznosti. To niso majhne napake. Obrtniki jih doživljamo vsak dan v takšni ali drugačni obliki. To človeku jemlje voljo.«

— So vaši delavci kdaj štrajkali?

»Tistile visoki za strojem je funkcionar sindikata. Je celo član republiškega odbora. Njega vprašajte.«

— Kako stimulirate delavce?

»Po znanju in sposobnosti. Vsi prejemajo akontacije in ob vsakem četrtletju poračunamo. Vsak si sproti izračuna svoj dohodek. Razen mene seveda, ker nikoli za mesec dni naprej ne vem, kdo vse bo in je kaj podražil.«

— Kolikšen je vaš in kolikšni so osebni dohodki vaših delavcev?

»Moj dohodek se spreminja iz leta v leto in je odvisen od pogojev gospodarjenja. Čisti osebni dohodek se vrti okrog 50 tisoč dinarjev. Moj pomočnik je takoj za mano, najnižje osebne dohodke, okrog 16 tisočakov na mesec pa ima snažilka.«

— Trdite, da sedanje razmere ne omogočajo dinamičnega razvoja obrti, drobnega gospodarstva. Zakaj ne?

»Gre za vrsto nedorečenosti in goro obljub, ki se v praksi izničijo. Ne vem, kaj bi morali storiti, vendar vem, da sedanje razmere v resnici ne omogočajo večjega razvoja te dejavnosti. O zmotnem mnenju, kako se gode obrtnikom, nisem mogel prepričati niti lastne žene, ki je uslužbenka. Zato sem ji ponudil, naj se zaposli pri meni, da bo sama okusila ta kruh. Doslej ponudbe ni sprejela, dasiravno ji moja obrt ob dobro opravljenem delu omogoča podvojitev sedanjih osebnih dohodkov.

Resnica je enostavna: vse je tu, vse ob vsakem trenutku pod nadzorom družbe. Zato so nesmiselne pretnje z inšpekcijami, nesmiselna sumničenja. Moja delavnica stoji na družbenem zemljišču. V zidove sem vložil 270 starih milijonov, danes, po desetih letih ocenjujejo, da je delavnica vredna desetkrat toliko. Toliko bi veljala, če bi zdaj v to močvirje zasadil prvo lopato. Stroji so tu, nikamor jih ne morem odnesti. Toda človeka, ki bi namesto mene danes, po dvajsetih letih, opravljal to delo, tega ne najdem. Torej je nekaj narobe...«

Janez Sever

Na kratko iz delovnih programov OO ZSS za letos

Zdaj je na vrsti delo

Občni zbori osnovnih organizacij Zveze sindikatov so v glavnem za nami. O tem, kakšno je bilo delo temeljnih sindikalnih celic v minulem letu, zdaj že razpravljajo na občinskih svetih. O občnih zborih morda le še toliko: čeprav smo tokrat z njimi začeli precej bolj zgodaj kot prejšnja leta, zaradi tega ni bilo zapletov, pa tudi prve ocene o delu osnovnih organizacij ZSS niso slabe. Ker pa je naše delo usmerjeno zlasti v prihodnje, poglejmo, čemu bodo osnovne organizacije v posameznih okoljih letos namenile največ pozornosti. Zavrteli smo telefon in poklicali nekaj predsednikov izvršnih odborov OO ZSS.

Boris Šorc, predsednik OO ZSS skupnih služb DO energetika — Ljubljana

»Med temeljnimi nalogami v tem letu so predvsem skrb za dobro obveščanje delavcev. S tem bomo zagotovili boljše razprave o vrsti zadev, ki jih bomo obravnavali, boljše odločanje, boljše priprave na referendum. Skratka, poskrbeli bomo za boljše odločanje in samoupravljanje. Sedanje razmere nekako znova silijo sindikat v tisto njegovo prvotno funkcijo. Mi se temu ne bomo izognili, zato bosta naše delo in skrb veljala rekreaciji — sem sodijo tudi letovanja v času dopustov, kulturnemu udejstvovanju, družbenemu standardu in nenazadnje tudi nabavi čim cenejše ozimnice.

Kot osnovna organizacija želimo in moramo biti navzoči pri vseh samoupravnih odločitvah tudi na ravni delovne organizacije, pa krajevne skupnosti in občine. Ugotavljamo, da ne kaže mnogih stvari drobiti znotraj enega tozda, saj to zahteva več časa, energije in tudi denarja, kadar gre za več ali manj skupne zadeve. Nenazadnje pa smo delavci vseh štirih tozdov tudi delavci ene delovne organizacije in naši interesi so v glavnem enaki.

Slavica Strniša, predsednica OO ZSS delovne organizacije Tovarna sukancev in pozamenterije, Maribor

»Omenila bom samo specifične naloge, ki se nanašajo na našo delovno organizacijo. Predvsem bomo skrbeli za boljše življenjske in delovne razmere delavcev, zlasti za varstvo pri delu in zdravstveno preventivo, za dosledno reševanje stanovanjskih vprašanj, za zdravo in primerno prehrano med delom, za letovanje čimveč delavcev med dopusti, za množično športno dejavnost, za kulturno udejstvovanje. Še več skrbi kot doslej bomo namenili starejšim delavcem, delovnim invalidom in našim upokojencem. Mislimo na matere samohranilke in v tej zvezi na otroško varstvo, stanovanjske probleme itd. Socialnih kartic sicer nimamo, kar pa ne pomeni, da nimamo vpogleda v življenjske težave delavk.

Nadalje bomo skrbeli tudi za dopolnilno izobraževanje delavk — predvsem na podlagi potreb v ozdu. Skušali bomo vplivati na zmanjševanje stroškov, hkrati pa si prizadevali za boljšo kakovost naših izdelkov. Seveda bomo sodelovali tudi pri dograjevanju sistema delitve po delu in njegovih rezultatih, pri razvijanju družbene samozaščite, več pozornosti pa bomo namenjali sprotnemu izpolnjevanju samoupravnih in delovnih nalog — torej disciplini.

Marko Grohar, predsednik OO ZSS PTT Ljubljana — tozd Telekomunikacije

»Program, ki smo si ga zastavili, zajema deset točk. To so kajpak okvirne točke, saj je vsaka zase precej širše področje. Znotraj tozda oziroma delovne organizacije bomo namenili skrb zlasti dograjevanju sistema nagrajevanja po delu in njegovih rezultatih. Delež sindikata pri tem je predvsem priprava in vodenje razprave o pripravljenih predlogih. Več dela bomo namenili krepitvi delegatskih odnosov v SIS in družbenopolitičnim skupnostim. Ugotavljamo namreč, da je delo delegacij in delegatov bolj šibko. V tej zvezi smo pripravili gradivo, ki bo izhodišče za razpravo o delovanju delegatskega sistema v tozdu. V gradivu so konkretni predlogi za boljše delo delegatov in delegacij.

Tudi krepitev vloge samoupravne delavske kontrole je v ospredju naših nalog. Dosedanje delo tega organa sicer ni bilo slabo, vendar še ni tisto, kar bi moralo biti. Predvsem bomo dajali pobude in jo v posameznih akcijah podpirali. Med več ali manj ustaljene naloge uvrščemo skrb za kakovostno obravnavanje rezultatov poslovanja (čim večkrat), sodelovanje pri sprejemanju samoupravnih aktov in reševanju morebitnih spornih zadev.

Peter Štefanič
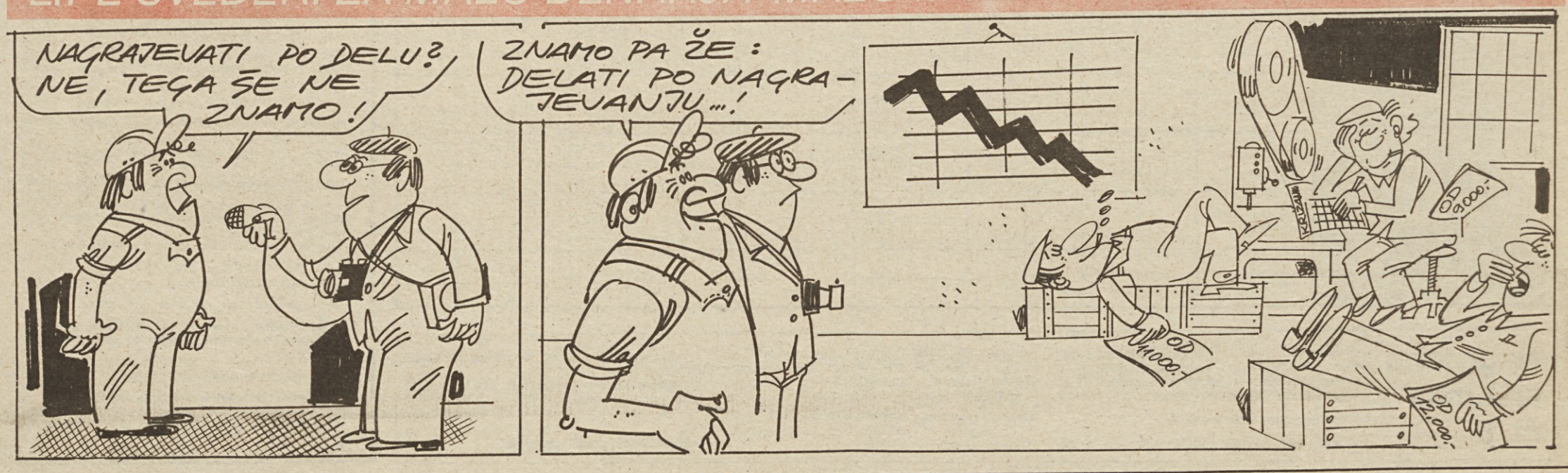
LIPE SVEDER: ZA MALO DENARJA MALO MUZIKE